

SAY ISTVÁN

VÓT NYELVTAN
(VAD'D'A TŠEELE GRAMMATIKA)

*„Meitä on liika pallo, a surma on ühshi –
kõikkõa eb ehi võttaa.”*

*(Mi túl sokan vagyunk, a halál meg egyedül –
mindnyájunkat nem viheti el.)*

SAY ISTVÁN

VÓT NYELVTAN

(VAD'D'A TŠEELE GRAMMATIKA)

KAPOSVÁR 2023

(Korrektúrázatlan és lektorálatlan nyers munkapéldány)

*APU ÉS MAMI,
KINCS LAJOS SP, MAGYAR ISTVÁN SP ÉS SÓCZÓ FERENC SP
EMLÉKÉRE*

*KÖSZÖNETTEL
MATICSÁK SÁNDOR ÉS PUSZTAY JÁNOS
BIZTATÁSÁÉRT ÉS SEGÍTSÉGÉÉRT*

Tartalom

Rövidítések	8
Bibliográfia	10
Előszó	11
Nyelvtípus	12
<i>(A nyelvrokonság 12 – A nyelvi jellemzők 15 – A nyelvjárások 17)</i>	
Hangtan	18
<i>(A magánhangzók 18 – A kettőshangzók 21 – Az illeszkedés 22 – A magánhangzótváltozás 23 – A mássalhangzók 24 – A mássalhangzólágyítás 27 – A fokváltakozás 28 – A betűsor 30 – A kiejtés 31 – A helyesírás 32 – A hangsúly 33)</i>	
Alaktan	34
<i>(A szótövek 34 – A névszók 35 – A névszóesetek 35 – A névszók többese 38 – A névszóesetek ragjai 39 – A névszóragozási típusok 41 – A főnév 56 – A melléknév 58 – A számnév 59 – A névmás 62 – A névszók segédszói 66 – A határozószó 69 – Az igenév 70 – Az igék 72 – Az ige jelei és ragjai 73 – A létige 75 – A kezdő segédige 76 – Az összetett igealakok 77 – A tagadó-tiltó segédige 78 – Az egyszerű igealakok tagadása 79 – A létige és a kezdő segédige tagadása 80 – Az összetett igealakok tagadása 81 – A szenvedő igealak 82 – Az igeragozási típusok 83 – Az igekötő 94 – Az egyéb szófajok 95)</i>	
Szókészlettan	97
<i>(Az eredeti szókincs 97 – A szóátvétel 103 – A szóképzés 106 – A szóösszetétel 107 – A frazémák 109)</i>	
Mondattan	111
<i>(A mondatfajták 111 – A szórend 113 – Az állítmány 114 – Az alany 114 – Az egyeztetés 116 – A tárgy 116 – A habeo-szerkezet 117 – A határozók 118 – A jelzők 120)</i>	

Ábrák

Borító I.	A vót nemzetiségi zászló
Borító II.	A vótok helye Európában
Borító III.	A vót népviselet *
Borító IV.	A vót nemzetiségi jelkép

1. ábra: A vót nyelv a balti finn nyelvek családfáján	13
2. ábra: A nyelvfejlődés PEKKA SAMMALLAHTI alapján	14
3. ábra: A vót nyelvjárások területi eloszlása	17
4. ábra: A tökéletesen szimmetrikus vót magánhangzórendszer	18
5. ábra: A diftongusok kapcsolódási rendszere	21
6. ábra: Az illeszkedési rendszer	22
7. ábra: A logikusan felépülő vót mássalhangzórendszer	24
8. ábra: A vót ábécé	31
9. ábra: A vót tárgyeset és részeseset alaki megfelelései	36
10. ábra: A vót helyhatározás hármas rendszere	37
11. ábra: A határozóesetek ragjainak irányhármassága	39
12. ábra: A singularis partitivus, illativus és pluralis genitivus toldalékai	56
13. ábra: A névutók irányhármassága	68
14. ábra: Az igeragozási típusok rendszere	94

* https://sitekid.ru/kultura_i_iskusstvo/odezhda/narodnyj_kostyum_ingrii_vod.html.
Szerkesztő, szerző és illusztrátor megnevezése, valamint szerzői jogi tilalom nélkül.

Bibliográfia

- (AGEJEVA, RUF) АГЕЕВА, РУФЬ: Водский язык. In: Красная книга языков народов России. Szerk.: НЕРОЗНАК, В. П. Москва 1994. 22-23.
- ADLER, ELNA (АДЛЕР, Е.): Водский язык. In: Языки народов СССР. Szerk.: МАЙТИНСКАЯ, К. Е. Москва 1966. 118-137.
- (AGRANAT, TATJANA) АГРАНАТ, ТАТЬЯНА: Водский язык. In: Малые языки и традиции на грани. Szerk.: КИБРИК, А. Е. Москва 2008. 90-129.
- ARISTE, PAUL: Vadja keele grammatika. Tartu 1948.
- ARISTE, PAUL: A grammar of the Votic language. Bloomington 1968.
- BERECZKI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000.
- (CSERNYAVSZKIJ, VITALIJ) ЧЕРНЯЯСКИЙ, ВИТАЛИЙ: Vad'd'a ceeli. Izeõpõt-taja – Водский язык. Самоучитель. Москва 2014.
- DÉCSY, GYULA: Einführung in die finnisch-ugrische Sprachwissenschaft. Wiesbaden 1965. 57-62.
- HAJDÚ PÉTER: Az uráli nyelvészet alapkérdései. Budapest 1981. 72-73.
- (KONYKOVA, OLGA – GYACSKOV, NYIKITA) КОНЬКОВА, ОЛЬГА – ДЬЯЧКОВ, НИКИТА: Vad'd'a ceeli. Пособие по водскому языку. Санкт-Петербург 2014.
- LAAKSO, JOHANNA: Itämerensuomalaiset sukukielemme ja niiden puhujat. In: Uralaiset kansat. Szerk.: LAAKSO, JOHANNA. Helsinki 1991.
- (LAANEST, ARVO) ЛААНЕСТ, А.: Водский язык. In: Языки мира. Уральские языки. Szerk.: ЕЛИСЕЕВ, Ю. С. – МАЙТИНСКАЯ, К. Е. – РОМАНОВА, О. И. Москва 1993. 48-55.
- (MARKUSZ JELENA – ROZSANSZKIJ, FJODOR) МАРКУС, ЕЛЕНА – РОЖАНСКИЙ, ФЁДОР: Современный водский язык. Санкт-Петербург 2011.
- MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 216-219.
- NAGY JÓZSEF: A vót nyelv. In: Nyelvrokonaink. Szerk.: NANOVFSZKY GYÖRGY. Budapest 2000. 223-224.
- SAY ISTVÁN: Bevezetés a vót nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019.
- SZABÓ LÁSZLÓ: Mit változott a vót nyelv Ahlqvisttól napjainkig? In: Nyelvtudományi Közlemények 64. [1962]: 97–113.
- (SZABÓ LÁSZLÓ) САБО, Л.: Очерки по синтаксису водского языка. Ленинград 1963.
- TSVETKOV, DMITRI (ЦВЕТКОВ ДМИТРИЙ): Vadja keele grammatika. (Первая грамматика водьского языка, 1922.) Tallinn 2008.
- ZSIRAI MIKLÓS: Finnugor rokonságunk. Budapest, 1994. 665-666.

Rövidítések

<i>latin kifejezés</i>	<i>magyar megfelelő</i>	
<i>a</i>	<i>adiectivum</i>	melléknév
<i>abl</i>	<i>ablativus</i>	-ról,-ről,-tól,-től ragos hely- és időhatározó
<i>abess</i>	<i>abessivus</i>	fosztóképzős módhatározó
<i>acc</i>	<i>accusativus</i>	tárgyeset
<i>act</i>	<i>activum</i>	cselekvő igenem
<i>adess</i>	<i>adessivus</i>	-on,-en,-ön,-nál,-nél ragos hely- és időhatározó
<i>allat</i>	<i>allativus</i>	-ra,-re,-hoz,-hez,-höz ragos hely- és időhatározó
<i>C</i>	<i>consonans</i>	mássalhangzó
<i>com</i>	<i>comitativus</i>	társhatározó
<i>cond</i>	<i>conditionalis</i>	feltételes mód
<i>conj</i>	<i>conjunctivus</i>	kötőmód
<i>dat</i>	<i>dativus</i>	részeshatározó
<i>dift</i>	<i>diftongus</i>	kettőshangzó
<i>elat</i>	<i>elativus</i>	-ból,-ből ragos hely- és időhatározó
<i>ess</i>	<i>essivus</i>	állapothatározó
<i>et</i>	<i>prefixum</i>	<i>előtag-morféma</i>
<i>exess</i>	<i>exessivus</i>	eredethatározó
<i>ff</i>	<i>superlativus</i>	<i>felsőfok</i>
<i>fut</i>	<i>futurum</i>	jövő idő
<i>gen</i>	<i>genitivus</i>	birtokos eset
<i>hsz</i>	<i>adverbium</i>	<i>határozószó</i>
<i>illat</i>	<i>illativus</i>	-ba,-be ragos hely- és időhatározó
<i>imp</i>	<i>imperativus</i>	felszólító mód
<i>imperf</i>	<i>imperfectum</i>	elbeszélő múlt idő
<i>inch</i>	<i>inchoativum</i>	kezdő igeszemlélet
<i>ind</i>	<i>indicativus</i>	kijelentő mód
<i>iness</i>	<i>inessivus</i>	-ban,-ben ragos hely- és időhatározó
<i>inf</i>	<i>infinitivus</i>	főnévi igenév
<i>isz</i>	<i>interiectio</i>	<i>indulatszó</i>
<i>kf</i>	<i>comparativus</i>	<i>középfok</i>
<i>ksz</i>	<i>coniunctio</i>	<i>kötőszó</i>
<i>msz</i>	<i>particula</i>	<i>módosítószó</i>
<i>nm</i>	<i>pronomen</i>	<i>névmás</i>
<i>nom</i>	<i>nominativus</i>	alanyeset

<i>nu</i>	<i>postpositio</i>	<i>névutó</i>
<i>part</i>	<i>partitivus</i>	részelő eset
<i>partic</i>	<i>participium</i>	melléknévi igenév
<i>pass</i>	<i>passivum</i>	szenvedő igeszemlélet
<i>perf</i>	<i>perfectum</i>	befejezett múlt idő
<i>plur</i>	<i>pluralis</i>	többes szám
<i>praed</i>	<i>praedicatum</i>	állítmány
<i>praes</i>	<i>praesens</i>	jelen idő
<i>prep</i>	<i>prepositio</i>	előjáró
<i>rtlan</i>	<i>indeclinabilis</i>	<i>ragozhatatlan</i>
<i>s</i>	<i>substantivum</i>	főnév
<i>sing</i>	<i>singularis</i>	egyes szám
<i>szn</i>	<i>numerale</i>	<i>számnév</i>
<i>sub</i>	<i>subiectum</i>	alany
<i>term</i>	<i>terminativus</i>	-ig ragos hely- és időhatározó
<i>trsl</i>	<i>translativus</i>	eredményhatározó
<i>ut</i>	<i>suffixum</i>	<i>utótag-morféma</i>
<i>v</i>	<i>verbum</i>	ige
<i>V</i>	<i>vocalis</i>	magánhangzó

Előszó

Majdnem fél évtized telt el azóta, hogy a vót nyelvről szóló kötetem¹ megjelent. Abban a vót nyelvtanról csak vázlatosabb áttekintést adtam, amelynek azóta több felületes, olykor téves kifejtését is felismertem. Akkor sok olyan adalék kimaradt, amely pedig lényeges kiegészítést kínál.

A kezdeti munka alapanyagát szolgáltató forrás² mellett időközben kiterjedtebb tájékozódásra is módom nyílt, mégha napjainknak a vót nyelvről elérhető szakirodalma a többi finnugri nyelvhez képest szerényebb is.

Az – egyébként jelentős és figyelemre méltó egyedi sajátosságokat is mutató – vót nyelv iránti, finnugor nyelvészek részéről mutatott érdeklődésnek a többi rokon nyelvhez mérten napjainkban mutatkozó viszonylagos visszafogottsága összefügghet azzal is, hogy a kis balti finn nyelvek közül (sőt mondhatni valamennyi finnugor nyelv közül) a vót került a legközelebb a nyelv végleges kihalásához.³

A vót nyelvtant kiteljesítő, az elődjéhez képest nemcsak bővített, hanem több tekintetben javított új összefoglalást segítette az is, hogy a további balti finn nyelvekről készített munkáim⁴ során szerzett tapasztalatok is számos új tényezőre irányították rá a figyelmemet.

A kínálkozó összehasonlításokból az 1919-es első változat finomításaira is módom nyílt. Továbbá a vót szókincs akkorinál alaposabb vizsgálata nyomán az új kötet példaanyaga is jóval bővebb lehet. Törekedtem rá, hogy példaként a szavak minél szélesebb és színesebb választékát adjam.

¹ SAY ISTVÁN: Bevezetés a vót nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019.

² ЧЕРНЯЯСКИЙ, ВИТАЛИЙ: Ižoran keel. Ittseopastaja – Ижорский язык. Самоучитель. <http://lingvisto.org/files/ingrian.pdf> (Megjegyzem, hogy a moszkvai CSERNYAVSZKIJ hozzám hasonlóan ugyancsak műkedvelőként tett a vót nyelvnek nagy szolgálatot.)

³ Miközben a karjalait és a vepszt újabban már szűkebb hazájukban is fokozott érdeklődés kíséri, sőt a – líveket nemzetalkotóként deklaráló – lett alkotmányból fakadó elkötelezettségek miatt a gyakorlatilag ugyancsak kihalóban lévő lív nyelv is jelentős törődésben részesül, a vótra fordított figyelem az izsórhoz hasonlóan csökkenőben van, pedig Észtországban korábban több évtizedes tudományos érdeklődés kísérte.

⁴ SAY ISTVÁN: Bevezetés az izsor nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2018. – SAY ISTVÁN: Bevezetés a vepsze nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019. – SAY ISTVÁN: Bevezetés a lúd nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020. – SAY ISTVÁN: Bevezetés a tveri-karjalai nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020. – SAY ISTVÁN: Bevezetés a viena-karjalai nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020. – SAY ISTVÁN: Bevezetés a livvi (olonyeci karjalai) nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2021. – SAY ISTVÁN: A keleti balti finn népek és nyelvek. Kaposvár 2021.

Nyelvtípus

A NYELVROKONSÁG

A vótok nyelvi rokonságát a nyelvrokonságot megalapozó legfőbb ismérvek – az alapszókinsz nagyobb számú egyezése; a külön fejlődés nyomán érvényesülő szabályos hangmegfeleltetés következetessége; számos esetben alaktani sajátosságok – alapján ítéldjük meg.⁵ Minden az előzőektől eltérő rokonítási törekvés kívül marad a nemzetközi nyelvtudomány elismert határain. Másfelől a nyelvrokonsággal foglalkozó nyelvészet sem tagadja annak jogosságát, hogy a népek etnikai, antropológiai stb. rokonítása más, a népi jelleget meghatározó kapcsolatok felismeréséhez vezethessen.

Az általánosan elfogadott besorolás szerint a vót nyelv uráli nyelv, s azok körében a finnugor nyelvcsaládba tartozik, közeli rokonságban áll a finn család nyelveivel, a legtávolabbi rokonságban pedig az ugor családdal. A finn családon belül rokonságban áll a balti-finn (másképpen finnségi) nyelvekkel, és távolabbi rokona a permi, a volgai és a lapp nyelveknek. A finnségi nyelvek között a déli csoportba tartozik⁶, amelyen belül a legközelebbi rokona az észti (a szetival és a vöruval együtt), továbbá a liv nyelv, de a legújabbkorban igen sok közös vonása akad az észti izzó nyelvvel is.

I. Az észti csoport nyelvei⁷:

1. finn (az inkeriekkel együtt) – ezen belül többek által önálló nyelvváltozatként elfogadva:

- kvén, azaz norvégiai, troms-finnmarki finn;
- meänkieli, azaz svédországi, tornio-völgyi finn;

2. karjalai (a tveriekkel együtt) – ezen belül többek által is önálló nyelvváltozatként elfogadva:

- livvi, azaz olonyeci-aunuszi;
- lüd;

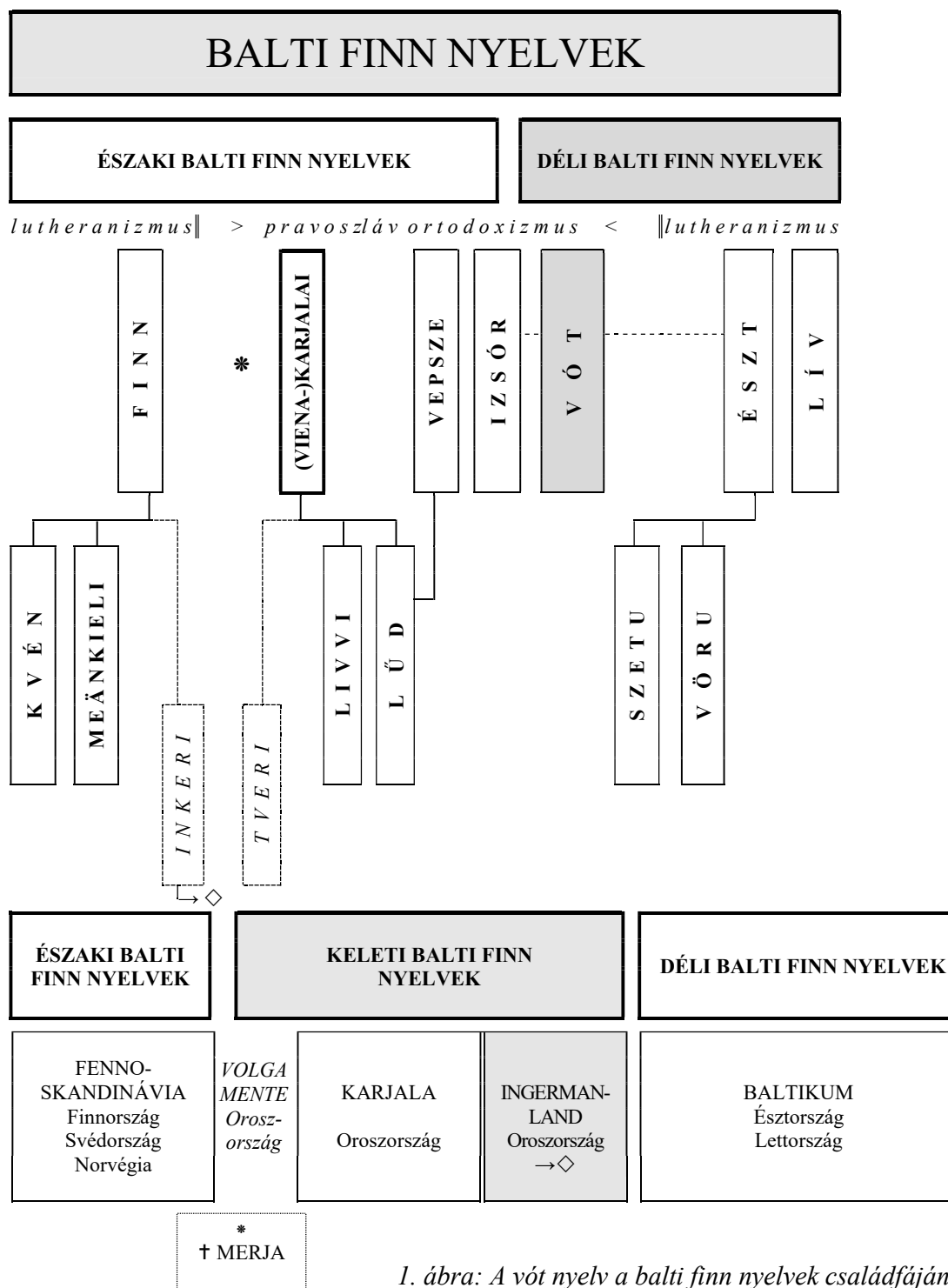
3. vepsze;

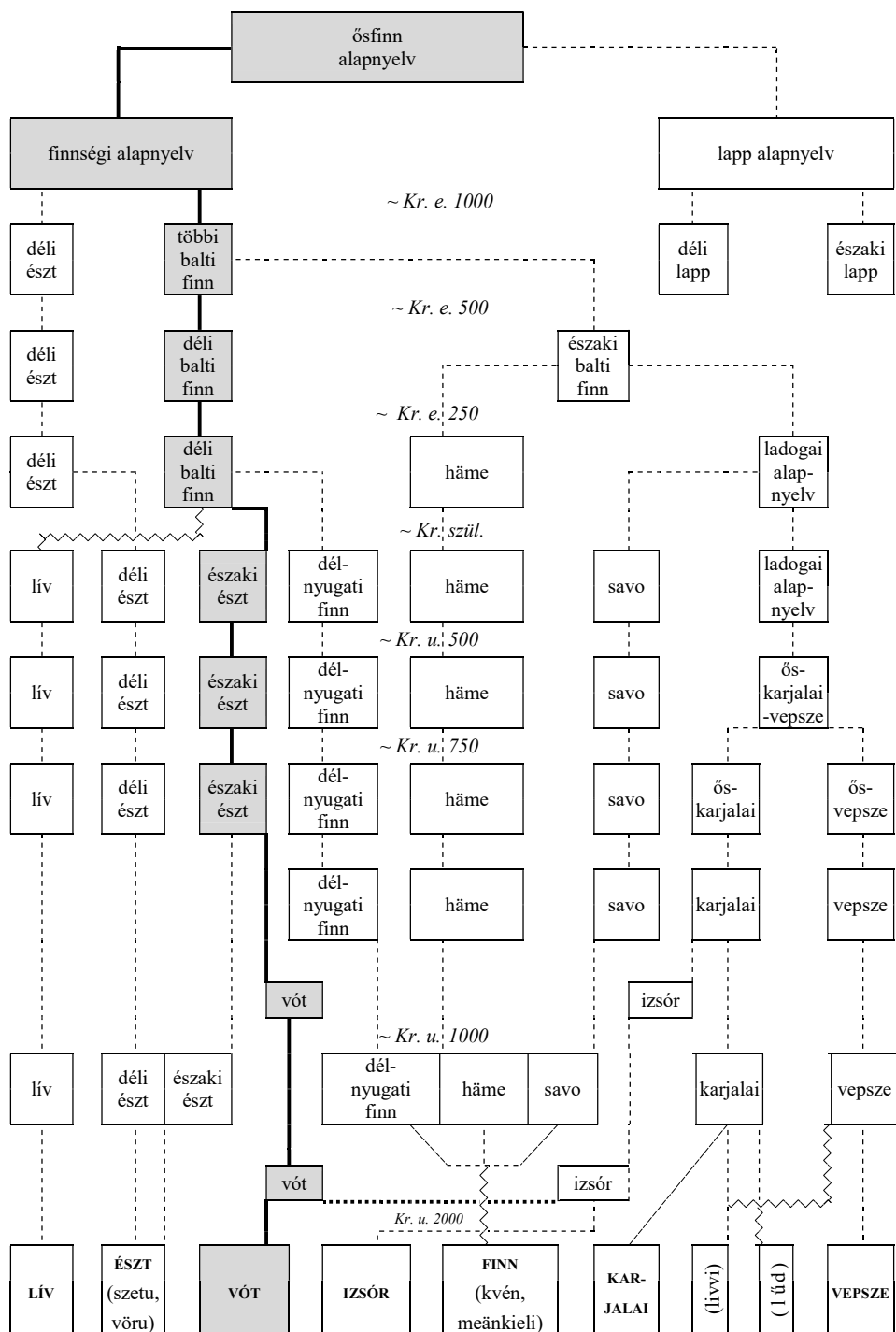
4. izzó.

⁵ Az itteniek szerint közös nyelvcsaládba sorolt nyelvek között ma már nem feltétlenül kell fennállnia a nagyfokú vagy a részbeni kölcsönös megérthetőségnek sem.

⁶ A balti finn nyelveket észti, illetve déli csoportra megközelítőleg a *Luga folyó* vízgyűjtő területén választják szét.

⁷ Többen –jómagam is – ide soroljuk továbbá az újkor kezdetén kihalt és a BERECSKI GÁBOR (Lásd: A merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. In: Magyar Nyelv 85. 439–442.) által ide feltételezett legkezelebbi merja nyelvet is.

2. ábra: A nyelvfejlődés PEKKA SAMMALLAHTI alapján (Vö.: Virittäjä 1977/2: 132.)

II. A déli csoport nyelvei:

5. vót⁸;

6. észt (a mulgival együtt) – ezen belül többek által önálló nyelvváltozatként elfogadva:

– szetu;

– vöru;

7. lív.

PEKKA SAMMALLAHTI, illetve PAUL ARISTE finnségi nyelvfejlődési felfogásait főleg TERHO ITKONEN elméletével szintetizálva⁹, jogos lehet a déliek és északiak mellett keletieket is elkülöníteni. Ennek nyomán a karjalai-vepsze-izsór hármas¹⁰ az északiak közül kiválva alkotja a keletieket. Tekintettel a három nyelvnek a nagyon erős orosz hatás miatt a finntól való fokozódó megkülönböztettségére, valamint egykori „csúd” összetartozásukra is, ez a megoldás nem teljesen alaptalan. Ha a keletieket elkülönítjük, akkor a megközelítőleges nyelvterületi határok szinte egybeesnek Oroszország nyugati államhatáraival.¹¹

A NYELVI JELLEMZŐK

A finnugor nyelvcsaládba tartozó nyelvek legfőbb közös jellegzetességei – több egyedi tulajdonsággal kiegészülve – a vótot is jellemzik:

1. a nyelvtani viszonyokat – olykori kivételektől eltekintve – utótoldalékok ragasztásával (agglutinációval) fejezi ki;
2. ugyanakkor a hajlító (flektáló) jelleg nyomokban már megjelent;
3. a toldalékolásra a szótövek zöme fokváltakozással reagál;
4. a toldalékoláskor több speciális képzővel végződő szó egyéb töváltozásokat mutat;
5. nagyszámú toldalékot alkalmaz;
6. a magánhangzó-harmónia – a mély hangrendű ő hanggal kibővülve – néhány kivétellel a szuffixumok illeszkedését idézi elő;
7. bőven használ diftongusokat;
8. létezik – a legtöbb nyelvrokonához hasonlóan – több mássalhangzó palatalizációja;
9. főleg orosz hatásra fokozódik a zöngés mássalhangzók szerepe;

⁸ A mai vót távolodni látszik a déliektől, és a jelentős izsór hatás miatt kezd közelíteni a keletiekhez.

⁹ Vö.: Bereczki Gábor: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 11.

¹⁰ Esetleg a nyelvtörténetileg feltételezett merjakkal.

¹¹ A karjalai nyelvsziget húzódik át kissé Finnország délkeleti térségébe.

10. a szóhangsúly alapvetően az első szótagra esik;
11. a névszónak nem ismeri nemeit és/vagy osztályait¹²;
12. a főnevek körében jelentős funkcióhoz jutnak az úgynevezett plurale tantumok;
13. a névszói viszonyok kifejezésére számos nyelvtani esetet használ;
14. a tárgyeset megléte csak nyelvtörténetileg igazolható;
15. kiterjedt a partitívus használata;
16. nincs alaktanilag önálló részeseset;
17. a helyhatározós eseteket az úgynevezett irányhármasság rendszerezi;
18. az előjárók (főleg partitívust vonzva) és a névutók (főleg genitívust vonzva) kiterjedt rendszert alkotnak;
19. a jelző alapesetben megelőzi a jelzett szót;
20. a mennyiségjelző számnév után a főnév partitívusban áll, és nincs többesítő egyeztetés;
21. az összetett számnevek mindkét tagja részt vesz a toldalékolásban;
22. a határozott és határozatlan névelő gyakorlatilag ismeretlen;
23. az igével összetételt alkotó igekötő még csak közvetve jelenik meg;
24. kétféle infinitívus létezik;
25. gyakran használ különféle összetett igeszerkezeteket;
26. tagadó (és értelemszerűen tiltó) segédigét alkalmaz;
27. ismeri az ige úgynevezett kötőmódját is;
28. a folyamatos és a befejezett igeszemlélet mellett megtalálható az alaktanilag elkülönült kezdő (inchoatív) igeszemlélet is;
29. hiányzik a 'habeo' típusú ige;
30. a birtoklást a létigével kapcsolódó (hely)határozós szó szerkezettel fejezi ki;
31. alapesetben nincs „tisztán” névszói állítmány;
32. ismeri az alanytalan mondat típust is;
33. viszonylag kötetlen a mondatok szórendje.

A vót nyelv erős nyelvészövetségben¹³ él az orosz nyelvvel, amelynek folyamatos hatása egyre erősödik. A még élő mintegy száz vót származású személy kétnyelvű, anyanyelvét ugyan megérti, de oroszul kommunikál.

Nyelvük fogalmi struktúráját alapvetően meghatározza az orosz típusú társadalmi működés (annak minden történelmi előzményével és a politikai jelenével), valamint nem kis mértékben a pravoszláv ortodoxia is. Ez hozzájárul az észttől való fokozatos megkülönböztetéshez.

¹² Például az élők és élettelenek megkülönböztetését.

¹³ Az ingermanlandi nyelvészövetségben részt vesznek továbbá a karjalaival rokon izsór és a finnel rokon inkeri nyelvek is.

A NYELVJÁRÁSOK

A vótnak két alapvető nyelvjárása volt: a nyugati és a keleti. Ezeken belül egykor szinte falvanként adódtak helyi nyelvi sajátosságok. Ezek gyakorlatilag területi alváltozatként is elkülöníthetők voltak.

A mai formában még leginkább élő, Luuttsa községi és környékbeli változat képezi a **nyugati** nyelvjárásszigetet. Ez több tekintetben is eltér attól a nyelvváltozattól, amely alapján az észti PAUL ARISTE a vót nyelvet leírta. Kis falunyi, néhány fős a **déli** Kukkozi községben beszélt vót nyelvjárás. A **keleti** szórványok nyelvjárása szerepét veszítette. (CSERNYAVSZKIJ viszont nyugati nyelvjárásra épülő kötetéhez keleti nyelvjárási függeléket is csatolt¹⁴.)

Csak az emlékezetben él, hogy **Lettországb**an odahurcolt vót hadifoglyok nyelvváltozata volt az úgynevezett **krévin**, amely csak nyelvtörténeti (és történelmi) tény. Speciális (legkevésbé vótos) változatot fejlesztettek ki az **Izsórföldön** szigetszerűen élő vót szórványok, amelyek elizsórosodtak.

3. ábra: A vót nyelvjárások területi eloszlása
(1 – nyugati; 2 – keleti; 3 – déli)

¹⁴ ЧЕРНЯЯСКИЙ, В.: Vad'd'a ceeli. Izeõpõttaja – Водский язык. Самоучитель. 151-156.

Hangtan

A vót nyelv hangjainak rendszere a magyar nyelvével egybevetve háromnegyed részben mutat átfedést.

A magánhangzók körében egyrészt az *a*, *ä* és *e* hangok rövid és hosszú változata mutat kisebb, de nem bonyolult eltérést, másrészt megjelenik az *õ* hang és magasabb nyelvállású allofónja.

A mássalhangzók közül a magyarhoz képest csak a *dz* és *dzs* hiányzik, illetve az *ny*, *gy*, *ty* és (nyelvjárási) *ly* mellett a többi alveoláris mássalhangzó is palatalizálódhat.

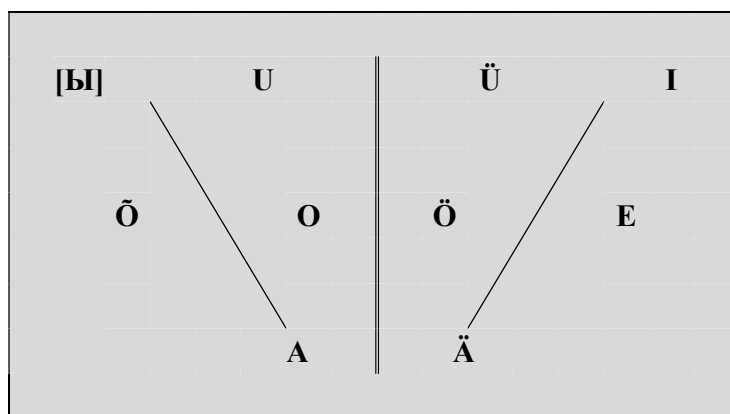
Ugyancsak a magyarral azonosan létezik a magánhangzó-harmóniából eredő illeszkedési szabály. Ez nemcsak mély és magas hangrendűek párosában mutatkozik meg, hanem a vótban is megvan a nyelvállás szerinti megkülönböztetett alakúság (főleg a névszói partitívus, valamint illativus toldalékolásakor).

A magyar nyelvűek számára szokatlan a diftongusok kiterjedt rendszere, elsősorban mint kiejtési szokatlanság. Még inkább igaz ez a ritkábban, de előforduló triftongusokra is.

A legnehézkesebb a finnségi nyelvekre jellemző fokváltakozás teljeskörű követése. Ezen a téren a nyelvrokonaihoz képest a vót nyelvhasználat a bonyolultabbak közé sorolható.

A hangsúlyozás tekintetében sincs a vót nyelv és a magyar nyelv között lényegi eltérés.

A MAGÁNHANGZÓK

4. ábra: A tökéletesen szimmetrikus vót magánhangzórendszer

A vót nyelv összesen kilenc – az *õ* allofónjával együtt tíz – magánhangzót használ. A magánhangzók: *a, o, u, õ, [ɛ], ä, ö, ü, e, i*.

Mély hangrendűek: *a, o, u, õ, [ɛ]*.

Magas hangrendűek: *ä, ö, ü, e, i*.

Ajakréses magánhangzók: *a, õ, [ɛ], ä, e, i*.

Ajakkerekítéses magánhangzók: *o, u, ö, ü*.

Felső nyelvéllátású magánhangzók: *u, ü, i, [ɛ]*.

Középső nyelvéllátású magánhangzók: *o, õ, ö, e*.

Alsó nyelvéllátású magánhangzók: *a, ä*.

Az allofón kivételével valamennyi magánhangzó használata általános, nincs korlátozó tényező. Példák:

a – *ahjo* ‘kemence’; *talõ* ‘tanya’; *surma* ‘halál’;

o – *on* ‘van’; *iloza* ‘szép’; *kupo* ‘kéve’;

u – *uni* ‘álom’; *punain* ‘vörös’; *alku* ‘kezdet’;

õ – *õlud* ‘sör’; *jõka* ‘minden’; *tilkõ* ‘jégcsap’;

ä – *älü* ‘ész’; *jänez* ‘nyúl (állat)’; *itä* ‘kelet (égtáj)’;

ö – *õrisä* ‘dünnyög’; *bõrisa* ‘dörög’; *tüttõ* ‘lány’;

ü – *ülle* ‘fóka’; *pühje* ‘törülköző’; *pöllü* ‘por’;

e – *elo* ‘élet’; *repo* ‘róka’; *sütšüze* ‘ősz (évszak)’;

i – *ime* ‘csoda’; *hinta* ‘ár (érték)’; *meri* ‘tenger’.

Az *õ* magánhangzónak a vótot visszatulók ma már eredendően orosz anyanyelvűsége miatt egyre gyakoribb az oroszról átvett szavakban egy – a képzés helye szerint közeli – *ɛ* allofónja is. Példák:

ɛ – *võšõfka* ← ‘вышивка’ ‘hímzés’, *štobõ* ← ‘чтобы’ ‘hogya’.

A vót valamennyi magánhangzónak ismeri a hosszú változatát is, amelyet a megfelelő betű megkettőzésével jelöl. Gyakori a hosszú magánhangzó, korlátozás nélküli helyzetekben. Példák:

aa – *aapa* ‘nyárfa’; *gaada* ‘kígyó’; *maa* ‘föld’;

oo – *ooli* ‘gond’; *nooruz* ‘ifjúság’; *soo* ‘mocsár’;

uu – *uulitta* ‘utca’; *juuri* ‘gyökér’; *muu* ‘másik’;

õõ – *õõrtaa* ‘dörzsöl’; *lõõkuttaa* ‘ringat’; *arvõõ* ‘ritkán’;

ää – *ääli* ‘hang’; *jäävvä* ‘marad’; *lühssä* ‘megfej’;

öö – *eb õõ* ‘nincs’; *sõõmin* ‘etetés’; *võõ* ‘öv’;

üü – *üütüä* ‘deresedik’; *süühü* ‘viszketés’; *tüü* ‘munka’;

ee – *eez* ‘előtt’; *meeli* ‘kedv’; *etee* ‘elé’;

ii – *iiri* ‘egér’; *siili* ‘sündisznó’; *võtij* ‘kulcs’.

Igen gyakori továbbá, amikor az agglutináló szó toldalékában jelenik meg a hosszú magánhangzó. Erre a névszó- és az igeragozásban egyaránt bőven található példa.

A névszók esetében az egyes számú partitvusnál, illetve illativusnál többször, a genitivusnál olykor előfordul. Az igék esetében többször a legváltozatosabb toldalékolt alakokban találhatunk hosszú hangot, továbbá az I. infinitivus záró magánhangzója is számos esetben nyújtott.

Példák a névszóragozásból:

aa – aita (sing nom) ‘kerítés’: *aitaa* (sing part); *aitaa* (sing illat);
oo – katto (sing nom) ‘tető’: *katoo* (sing illat);
uu – hattu (sing nom) ‘rés’: *hattuu* (sing illat);
õõ – pankõ (sing nom) ‘vödör’: *pankõõ* (sing illat);
ää – seppä (sing nom) ‘kovács’: *seppää* (sing part);
öö – tüttö (sing nom) ‘lány’: *tüttöö* (sing illat);
üü – vävü (sing nom) ‘vej’: *vävüü* (sing illat);
ee – pere (sing nom) ‘család’: *peree* (sing gen);
ii – imittsi (sing nom) ‘cucli’: *imittsi* (plur illat).

Példák az igeragozásból:

aa – õsan (ind praes sing 1.) ‘vásárolok’: *õssaa* (inf I.);
oo – jõin (ind imperf sing 1.) ‘ittam’: *joo!* (imp sing 2.);
uu – murtua (inf I.) ‘(el)törni’: *murtuub* (ind praes sing 3.);
õõ – jutõlla (inf I.) ‘beszélni’: *juttõõma* (inf II.);
ää – imetütäb (ind praes sing 3.) ‘csodálatba ejt’: *imetüttää* (inf I.);
öö – lein (ind imperf sing 1.) ‘ütöttem’: *löö!* (imp sing 2.);
üü – müvvä (inf I.) ‘árusítani’: *müüb* (ind praes sing 3.);
ee – imetellä (inf I.) ‘csodálkozni’: *imetteemä* (inf II.);
ii – tõhtiä (inf I.) ‘engedni’: *tõhtiiz* (cond praes sing 3.).

A magánhangzó hosszúságának jelentés-megkülönböztető szerepe lehet. Léteznek szó párok, amelyeknél a jelentés-megkülönböztető szerep nem a ragozás nyomán kialakult alak eredménye.

Példák:

a/aa – *gorä* ‘aggodalom’ ↔ *goräa* ‘aggódik’;
java ‘liszt’ ↔ *javaa* ‘megőröl’;
kassa ‘hajfonat’ ↔ *kassaa* ‘megöntöz’;
mahsa ‘máj’ ↔ *mahsaa* ‘kifizet’;
näpa ‘köldök’ ↔ *naappa* ‘csésze’;
täpä ‘szokás’ ↔ *täppaa* ‘megöl’;
u/uu – *kuz* ‘ahol’ ↔ *kuuz* ‘hat (szn)’;
ku ‘hogyan’ ↔ *kuu* ‘hold, hónap’;
i/ii – *tšijre* ‘északkelet’ ↔ *tšiiire* ‘gyors’.

Mint néhány példából látható, a magánhangzó hosszúságának különbsége olykor kombinálódhat a mássalhangzó hosszúságának különbségével is.

A KETTŐSHANGZÓK

A vótban, a balti finn nyelvek zöméhez hasonlóan, a rövid és hosszú magánhangzók mellett léteznek kettőshangzók (difftongusok) is. Az ezeket összekapcsolódással alkotó két magánhangzó nem képez külön szótagot, az együttes kiejtési időtartamuk a hosszú magánhangzóéval egyenértékű (az *ö* nem lehet a kettőshangzó záró hangja). A vót nyelv két magánhangzó összevont képzésével sok – harmincnál is több – változatban tud difftongust alkotni. E tekintetben a finnségi rokonai körében a leggazdagabbak közé tartozik.

Természetesen kivételt jelentenek azok, a szóösszetételek határán egymás mellé kerülő magánhangzók, amelyek külön szótagképzők maradnak, például: *ize||õpõttaja* 'önművelő'; *maa||ilma* 'világ'.

	<i>a+</i>	<i>o+</i>	<i>u+</i>	<i>õ+</i>	<i>ä+</i>	<i>ö+</i>	<i>ü+</i>	<i>e+</i>	<i>i+</i>
<i>+a</i>		oa	ua	õa				ea	ia
<i>+o</i>	ao								io
<i>+u</i>	au	ou		õu				eu	iü
<i>+õ</i>	aõ		uõ						iõ
<i>+ä</i>						öä	üä	eä	iä
<i>+ö</i>	---	---	---	---	---		---	---	---
<i>+ü</i>					äü	öü		eü	iü
<i>+e</i>					äe		üe		ie
<i>+i</i>	ai	oi	ui	õi	äi	öi	üi	ei	

5. ábra: A difftongusok kapcsolódási rendszere

Példák:

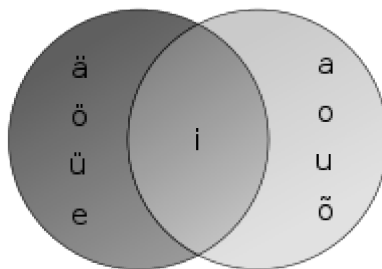
- a+* *mao* 'kígyó (gen)'; *rauta* 'vas'; *saõ* 'csapadék'; *aika* 'idő';
o+ *eloä* 'élet (part)'; *frouva* 'asszony'; *poika* 'fia vkinek';
u+ *ujua* 'úszik'; *suõ* 'farkas (gen)'; *kui* 'ahogyan';
õ+ *lukõa* 'olvas'; *lõuka* 'áll(kapocs)'; *õikõõ* 'teljesen';
ä+ *näen* 'látok'; *päivä* 'nap (időegység)'; *täüsi* 'teljes';
ö+ *tüttõä* 'lány (part)'; *ägrämõin* 'inkeri finn'; *kõühä* 'szegény';
ü+ *süä* 'szív (s)'; *süelmo* 'szemölcs'; *üin* 'éjszakai';
e+ *tähteä* 'csillag (part)'; *seukko* 'unokatestvér'; *velleä* 'báty (part)';
leülü 'pára'; *einä* 'széna';
i+ *sopia konditsionaali* 'feltételes mód'; *kasiuta* 'megtisztul';
siõ 'kötés'; *imiä* 'szopik'; *pimiüz* 'sötétség'; *zveri* '(vad)állat'.

A vót nyelvben gyakorlatilag nem fordulnak elő triftongusok, amelyek három magánhangzó egyszótagú, nagyon hosszú ejtésével keletkeznének. A vót elkerüli, hogy alaktani fejleményként ilyenek létrejöjjenek.

AZ ILLESZKEDÉS

A vót nyelvben is megtalálhatók a magánhangzó-harmónia sajátosságai. Az illeszkedés során egyes kivételekkel a magas hangrendű szótövekhez magas hangrendű, a mély hangrendűekhez mély hangrendű szuffixumok kapcsolódnak. A vegyes hangrendűekre nem érvényes egyértelmű szabály.

Főleg a mély (*a, o, u, ɔ*) és magas (*ä, ö, ü, e*) toldalékpárok megfelelő illeszkedése általános jelenség, de előfordul a nyelvállás szerint alkalmazkodó többszörös toldalékbokor is. Az *i* magánhangzó ebben a tekintetben semleges szerepet tölt be.

6. ábra: Az illeszkedési rendszer

Képzők például:

-*õz/-äz* (sorszámnévképző)

kuvvõz 'hatodik' ↔ *nelläz* 'negyedik';

-*uz/-üz* (melléknévből főnevet képző)

ilozuz 'szépség' ↔ *terveüz* 'egészség';

de: -*kaz* (főnévből melléknevet képző)

lumõkaz 'havas' ~ *älikaz* 'eszes';

-*aa/-ää* (névszóból igét képző)

laulaä 'énekelni' ↔ *vähättää* 'kicsinyíteni';

-*ja,/jä* (igéből névszót képző)

kattsoja 'látogató' ↔ *müüjja* 'eladó';

-*ttu,-ttü* (melléknévi igenevet képző)

tagottu 'kovácsolt' ↔ *väntüüttü* 'csavart';

-*lain,-läin* (népnévből melléknevet képző)

ižoralain 'izsór' ↔ *venäläin* 'orosz'.

Jelek például:

-*ttaiz*, -*ttäiz* (cond plur 3.)

algõttäiz 'hozzáfognának' ↔ *lentäättäiz* 'repülnének';

de: -*ga!* (imp plur 2.)

jooga! 'igyatok!' ~ *tšüsüga!* 'kérdzzetek!'.

Ragok például:

-*haa*/-*hõõ*/-*hee* (sing illat)

mahaa '(a) földbe' ↔ *sohõõ* '(a) mocsárba' ↔ *tühee* '(a) munkába';

-*mmõ*/-*mmä* (ind praes plur 1.)

õõmmõ 'vagyunk' ↔ *leenemmä* 'leszünk'.

Nem vesz részt az illeszkedésben például:

-*in* (névszóból melléknevet képző)

arvõin 'kiérdemelt' ~ *hãltšäin* 'éhes'

A MAGÁNHANGZÓVÁLTOZÁS¹⁵

Vannak a vótban olyan tövégi magánhangzó-váltakozások, amelyek a finnnségi rokonokkal összehasonlítva nem nevezhetők egyedinek.

A tövégi -*a* hang gyakran vált -*o* hangra, például:

jalka 'láb' → *jalkoje* (plur gen)

Egy nagyobb szócsoporthoz tövégi -*i* hangja pedig -*e* hangra vált, például:

järvi 'tó' → *järve* (sing gen).

Ugyanakkor létezik egy olyan magánhangzó-jelenség, amely már kifejezetten ingermanlandi sajátosságnak tekinthető.

Ennek az esetében a magánhangzó a toldalékolás során a hosszúságát változtatja meg.

Példák a magánhangzó szóbelseji megnyúlására:

<i>a/aa</i>	<i>ammaz</i>	<i>ampaad</i> (plur nom)	'fog (s)';
<i>u/uu</i>	<i>õhüd</i>	<i>õhuud</i> (plur nom)	'vékony';
<i>õ/õõ</i>	<i>jutõlla</i>	<i>juttõõb</i> (ind praes sing 3.)	'beszél';
<i>ä/ää</i>	<i>tševäd</i>	<i>tševääd</i> (plur nom)	'tavasz';
<i>ü/üü</i>	<i>väntüä</i>	<i>väntüüb</i> (ind praes sing 3.)	'forog';
<i>e/ee</i>	<i>imetellä</i>	<i>imetteeb</i> (ind praes sing 3.)	'csodálkozik';
<i>i/ii</i>	<i>ratiz</i>	<i>rattiit</i> (plur nom)	'csűr (s)'.

¹⁵ A fogalom nem azonos a szetu nyelv specialitásával, amely már teljesen flektáló jellegű. Például: *kuup* 'verem' → *kooba* (sing gen). Vö. PUSZTAY JÁNOS: Szetu nyelvtan. Budapest 2017. 6.). Hasonlóra az izsór nyelvben bőven található példa: *tuhota* 'elpusztít' → *tuhhoon* (ind praes sing 1.). Vö. SAY ISTVÁN: Bevezetés az izsór nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2018. 140.

Példák a magánhangzó szóbelseji megrövidülésére

<i>aa/a</i>	<i>saavva</i>	<i>sai</i> (ind imperf sing 3.)	‘megkap’;
<i>uu/u</i>	<i>kuusi</i>	<i>kuvvõ</i> (sing gen)	‘hat (szn)’;
<i>ää/ä</i>	<i>jäävvä</i>	<i>jäi</i> (ind imperf sing 3.)	‘maradt’;
<i>üü/ü</i>	<i>püütää</i>	<i>püvväb</i> (ind praes sing 3.)	‘megfog’;
<i>ee/e</i>	<i>meez</i>	<i>mehe</i> (sing gen)	‘férfi’;
<i>ii/i</i>	<i>riita</i>	<i>rid’d’a</i> (sing gen)	‘veszekedés’.

A MÁSSALHANGZÓK

	<i>bilabiális</i>	<i>alveoláris</i>	<i>alveo- palatális</i>	<i>palatalizált</i>	<i>palatális</i>	<i>veláris</i>	<i>glottális</i>	
<i>orrhang</i>	M	N		N'		[ŋ]		<i>zöngés</i>
<i>zárhang</i>	B	D		D'		G		<i>zöngés</i>
	P	T		[t']		K		<i>zöngétlen</i>
<i>pergetett hang</i>		R		R'				<i>zöngés</i>
<i>oldalrés- hang</i>		L		L'				<i>zöngés</i>
<i>réshang</i>	V	Z	Ž	[ž]	J			<i>zöngés</i>
	F	S	Š	[š]		[χ]	H	<i>zöngétlen</i>
<i>zár- réshang</i>		TS	TŠ	[štš]				<i>zöngétlen</i>

7. ábra: A logikusan felépülő vót mássalhangzórendszer

A vót összesen huszonnégy teljes értékű mássalhangzót használ a beszélt nyelvben. Ezek:

m, n, ŋ, b, d, d', g, p, t, k, r, r', l, l', v, z, ž, j, f, s, š, h, ts, tš.

Bilabiális zöngés orrhang: *m*.

Alveoláris zöngés orrhang: *n*.

Palatalizált alveoláris zöngés orrhang: *ŋ*.

Bilabiális zöngés zárhang: *b*.
 Alveoláris zöngés zárhang: *d*.
 Palatalizált alveoláris zöngés zárhang: *d'*.
 Veláris zöngés zárhang: *g*.
 Bilabiális zöngétlen zárhang: *p*.
 Alveoláris zöngétlen zárhang: *t*.
 Veláris zöngétlen zárhang: *k*.
 Alveoláris zöngés pergetett hang: *r*.
 Palatalizált alveoláris zöngés pergetett hang: *ř*.
 Alveoláris zöngés oldalsóhang: *l*.
 Palatalizált alveoláris zöngés oldalsóhang: *l'*.
 Bilabiális zöngés réshang: *v*.
 Alveoláris zöngés réshang: *z*.
 Alveopalatális zöngés réshang: *ž*.
 Palatális zöngés réshang: *j*.
 Bilabiális zöngétlen réshang: *f*.
 Alveoláris zöngétlen réshang: *s*.
 Alveopalatális zöngétlen réshang: *š*.
 Glottális zöngétlen réshang: *h*.
 Alveoláris zöngétlen zár-réshang: *ts*.
 Alveopalatális zöngétlen zár-réshang: *tš*.

A zöngés zárhangok (*b*, *d*, *g*), a zöngés szibilánsok (*z*, *ž*), valamint az *f* és az *š*¹⁶ hangok megjelenése, mint az összes keleti balti finn nyelvben, a vótban is főleg az orosz nyelvvel való legszorosabb együttélés következménye.

Eredetileg a vótok sem ejthetnének teljes értékű zöngés zárhangot a *b*, a *d* és a *g* képzési helyén. Ezek a hangok ugyanakkor egyrészt főleg az oroszból átvett nagyszámú szó révén jelentek meg, másrészt a vót nyelven megszólalók artikulációs bázisának immár néhány évszázados fejlődése az orosz kiejtéshez igazodva zárult le. Ezért a mai beszédben már jellemzően teljes értékű zöngés zárhangok hangzanak¹⁷.

Az *n* hang a *k*, és a *g* hang előtt a vót nyelvben is (palato)veláris nazálissá válik, amit a szakirodalom *ŋ* betűvel jelöl.

Példák: *paŋkõ* 'vödör'; *viŋgahtaa* 'füttyül'.

A *h* hang általában mássalhangzók előtt veláriszá válik, jelölése: *χ*.

Példák: *aχjo* 'kályha'; *keχnossi* 'szűkösen'; *üχtee* 'egybe'.

¹⁶ Az *š* részben belső fejlődés eredménye is lehet, például hangutánzásból eredően. Vö.: *širisä* 'csicsereg'; *šumisa* 'zümmög'.

¹⁷ Miként ez a balti finn nyelvek mindegyikénél az orosz vagy svéd hatásra már kialakulóban van.

A mássalhangzók felének használata teljesen általános, másik felüknél van korlátozás.

Példák:

m – *m̄ahsa* ‘máj’; *harm̄a* ‘szürke’; *sohsem̄* ‘egészen’;
n – *n̄imi* ‘név’; *an̄taa* ‘ad’; *virolain̄* ‘észt’;
ń – *ń̄ako* ‘arc’; *kań̄evo* ‘kender’; szóvégen Ø;
b – *baabukaz* ‘málna’; *grība* ‘gomba’; *eh̄* ‘nem, sem’;
d – *d̄abuni* ‘ménes’; *lad̄va* ‘facsúcs’; *lüh̄üd* ‘rövid’;
d’ – *d̄̄ekaab̄ri* ‘december’; *lad̄̄d̄a* ‘széles’; szóvégen Ø;
g – *groohatti* ‘szita’; *pagla* ‘szalag’; szóvégen Ø;
p – *p̄ilvi* ‘felhő’; *repo* ‘róka’; szóvégen Ø;
t – *t̄ulipalo* ‘tűzvész’; *sāta* ‘száz’; *akkunalt̄* ‘kintről’;
k – *kur̄ku* ‘torok’; *tuh̄ka* ‘hamu’; *kȭik* ‘mindegyik’;
r – *rohoin* ‘zöld’; *kora* ‘harkály’; *sȭzar* ‘nővér’;
ř – *řumka* ‘kupica’; *goř̄aa* ‘aggódik’; szóvégen Ø;
l – *luukka* ‘hagyma’; *val̄ituz* ‘panasz’; *üleel̄* ‘fent’;
l’ – *l̄ilija* ‘liliom’; *evol̄uuttsia* ‘fejlődés’; szóvégen Ø;
v – *villa* ‘gyapjú’; *java* ‘liszt’; szóvégen Ø;
z – *zeniiti* ‘zenit’; *kaz̄vaa* ‘megnö’; *aluz̄* ‘alap’;
ž – *ženiha* ‘vőlegény’; *iž̄oralain* ‘izsór’; szóvégen Ø;
j – *jalkazȭ* ‘gyalog’; *haju* ‘szag’; szóvégen Ø;
f – *f̄evraali* ‘február’; *inf̄initiivi* ‘főnévi igenév’; szóvégen Ø;
s – *sukulain* ‘rokon’; *pīsara* ‘könny’; *ũ̄hs* ‘egy’;
š – *šupuz* ‘bojtorján’; *m̄ǟšet̄ä* ‘kever’; szóvégen Ø;
h – *harikka* ‘görény’; *lah̄si* ‘gyerek’; *joh̄* ‘már’;
ts – *T̄svetkov* ‘vót nyelvész, irodalmár’; *ȭts̄ass* ‘-ról,-ről (nu)’; szóvégen Ø;
tš – *t̄šippo* ‘kancsó’; *ȭt̄šitt̄ä* ‘dadog’; szóvégen Ø.

A vót nyelvben sok mássalhangzónak előfordul a hosszú változata is. A hosszú mássalhangzót, geminátát szintén betűkettőzés jelöli.

Példák:

mm – *lamm̄az* ‘juh’;
nn – *tunn̄id* ‘óra (időmérő)’;
pp – *app̄oo* ‘savanyú’;
tt – *katt̄i* ‘macska’;
kk – *uk̄ko* ‘apóka’;
vv – *kuyv̄õz* ‘hatodik’;
jj – *mej̄jeka* ‘velünk’;
ss – *iloz̄assi* ‘szépen’;
šš – *kahstȭš̄šȭmõz* ‘tizenkettedik’;

ll – *tulla* ‘érkezik’;
rr – *herrä* ‘úr’;
ll' – *all'a* ‘goromba’;
d'd' – *vid'd'ez* ‘ötödik’;
zz – *neeleezzellä* ‘nyel’;
tts – *evol'uuttsia* ‘fejlődés’;
ttš – *imettši* ‘növény’.¹⁸

A mássalhangzó hosszúságának jelentés-megkülönböztető szerepe lehet. A leggyakrabban fokváltakozásból következik a ragozatlan és a ragozott alaknak a geminátában is mutatkozó eltérése.

Példák:

apata ‘megsavanyodni’ ↔ *appanõb* (ind praes sing 3.) ‘megsavanyodik’
hattu ‘sapka’ ↔ *hatu* (sing gen) ‘(a) sapkának a ...’;
kakku ‘bagoly’ ↔ *kaku* (sing gen) ‘(a) bagolynak a ...’;
haissa ‘megszagolni’ ↔ *haisab* (ind praes sing 3.) ‘megszagol’
õttsa ‘homlok’ ↔ *õtsa* (sing gen) ‘(a) homloknak a ...’;
pittšä ‘hosszú’ ↔ *pitšä* (sing gen) ‘(a) hosszúnak a ...’.

Másrészt léteznek olyan szótári alapalakok párjai, amelyeknél a jelentés-megkülönböztető szerep nem egyazon szó ragozásától függő.¹⁹

Példák:

aita ‘kerítés’ ↔ *aitta* ‘hombár’;
eti ‘hirtelen’ ↔ *etti* ‘hogya (ksz)’;
koko ‘egész’ ↔ *kokko* ‘együtt’;
kuuli ‘hallotta’ ↔ *kulli* ‘héja’;
lauta ‘asztal’ ↔ *lautta* ‘istálló’;
noka ‘nos hát’ ↔ *nokka* ‘csőr’;
saata ‘esni (eső)’ ↔ *saattaa* ‘küldeni’;
süvä ‘mély’ ↔ *süvyä* ‘enni’;
õsa ‘rész’ ↔ *õssaa* ‘vásárol’.

A MÁSSALHANGZÓLAGYTÍTÁS

Sok keleti balti finn nyelv a magas magánhangzók előtt több mássalhangzót is meglágyít (ami írásban jelöletlenül marad).

A vót nyelvben ez a hangzójelenség kevésbé ismert.²⁰

¹⁸ Kettős betűi esetében a geminátá jelölésekor a vót is csak az első betűt kettőzi.

¹⁹ A mássalhangzóbeli különbség olykor kiegészül a magánhangzó megnyúlásával is.

²⁰ Ugyanakkor előfordulhat, hogy orosz hatásra több vót nyelvhasználónál a köznapi beszédben a magas magánhangzók előtt a mássalhangzók már palatalizálódnak hangzanak.

Ugyanakkor a vót nyelvben léteznek több zöngés alveoláris mássalhangzónak egyenrangú lágy párjai.

A lágy szibilánsok (*ś*, *ž*) inkább csak az *s* és a *z* allofónjainak tekinthetők, és viszonylag ritkán fordulnak elő főleg orosz eredetű átvételekben. Inkább hangzanak karakteresen jésített hangoknak (*szj* és *zj*). A jelölésükre a nyelv-tanírók többségénél akad utalás.²¹

Példák:

ś – *fšoravnoo* ‘mindazonáltal’ (orosz ‘всё равно’);

ž – *pražňikka* ‘ünnep’ (orosz ‘праздник’).

Hasonlóan orosz átvételnél akad nyoma a *t'* hangnak²², amely a magyar fül számára ismerős hangzású (*ty*), de ebben az esetben is tekinthetjük azt inkább ritka allofónnak, például:

t' – *hot* ‘habár’ (orosz ‘хотя’).

Ugyancsak ЧЕРНЯЯСКИЙ²³ veszi fel egyetlen helyzetben a különleges *štš* orosz hangot, amely az előző esetekhez hasonlóan a kétnyelvűségen belüli orosz dominancia eredménye lehet, és ritkasága miatt ugyancsak nem érdemel külön figyelmet:

štš – *štšetina* ‘sörte’ (orosz ‘щетина’).

Az előzőekkel szemben négy zöngés alveoláris mássalhangzó lágy párja a vót mássalhangzó-állomány teljes értékű hangja. Ezek az *n*, a *d'*, az *l'* és az *r* hangok, amelyek közül az első kettő kiejtése a magyar számára teljesen egyértelmű (*ny* és *gy*), az *l'* és az *r* esetében gyakorlást kíván.

Ezek az utóbbi hangok – a már korábban kifejtettek szerint – a szavak végének kivételével minden más helyzetben megjelenhetnek, és viszonylag gyakorinak tekinthetők. Önálló mássalhangzóként elfogadva, célszerű ezeket a betűsorban és a besorolásban is külön kezelni.

(Megjegyzendő, hogy a keleti nyelvjárásban a *d'* hang helyén egy jésített *dž* hangot ejtenek, aminek alapján például a saját népnév is *vadža* hangalakúra változik.)

A FOKVÁLTAKOZÁS

A fokváltakozás a szótári alaptő (a névszóknál: sing nom – az igéknél: inf I.) záró hangjának vagy záró hangsorának mennyiségi vagy minőségi, gyakran mindkét tekintetben bekövetkező változása.

²¹ Vö.: АДЛЕР, Е.: Водский язык. In: Языки народов СССР. Москва 1966. 118-137., illetve ЧЕРНЯЯСКИЙ, В.: Vad'd'a ceeli. Izeđřottaja – Водский язык. Самоучитель. 79.

²² ЧЕРНЯЯСКИЙ, В.: Vad'd'a ceeli. Izeđřottaja – Водский язык. Самоучитель. 80.

²³ Ugyanott 99.

A vót egyes nyelvrokonaihoz képest kiterjedtebb körben használja a fokváltakozást. Míg a finn nyelvben ez a *p*, *t* és *k* hangokra és hangkapcsolataikra terjed ki, addig a vót nyelv több további mássalhangzó esetében is él ezzel a megoldással. Az alapvető fokváltakozások²⁴:

I. Mennyiségi (a mássalhangzó hosszúságának megváltozása)

(p)	$p \rightarrow pp$	$repo \rightarrow reppoa$ (sing part)	‘róka’
	$pp \rightarrow p$	$\delta ppia \rightarrow \delta pib$ (ind praes sing 3.)	‘tanul’
(t)	$t \rightarrow tt$	$rat\bar{a}z \rightarrow rattaa$ (sing gen)	‘kerék’
	$tt \rightarrow t$	$kattaa \rightarrow kutab$ (ind praes sing 3.)	‘betakar’
(k)	$kk \rightarrow k$	$kolk\bar{k}i \rightarrow kol\bar{k}i$ (sing gen)	‘merítőedény’
	$k \rightarrow kk$	$elok\bar{a}z \rightarrow elokkaa$ (sing gen)	‘élő, eleven’
(s)	$ss \rightarrow s$	$mu\bar{s}sa \rightarrow mu\bar{s}a$ (sing gen)	‘fekete’
	$s \rightarrow ss$	$pi\bar{s}ii \rightarrow pi\bar{s}sime$ (sing gen)	‘(rovar)csípés’
(š)	$\bar{s}\bar{s} \rightarrow \bar{s}$	$karju\bar{s}\bar{s}i \rightarrow karju\bar{s}i$ (sing gen)	‘pásztor’
	$\bar{s} \rightarrow \bar{s}\bar{s}$	$m\bar{a}\bar{s}\bar{s}et\bar{a} \rightarrow m\bar{a}\bar{s}\bar{s}eeb$ (ind praes sing 3.)	‘kever’
(ts)	$ts \rightarrow tts$	$seit\bar{s}ee \rightarrow seitt\bar{s}eme$ (sing gen)	‘hét (szn)’
	$tts \rightarrow ts$	$met\bar{s}\bar{s}\bar{a} \rightarrow met\bar{s}\bar{a}$ (sing gen)	‘erdő’
(tš)	$t\bar{s} \rightarrow tt\bar{s}$	$sult\bar{s}ia \rightarrow sultt\bar{s}ima$ (inf II.)	‘mos’
	$t\bar{s} \rightarrow d'd$ ²⁵	$ret\bar{s}i \rightarrow red'de$ (sing gen)	‘szán(kó)’
	$tt\bar{s} \rightarrow t\bar{s}$	$ett\bar{s}i \rightarrow et\bar{s}e$ (sing gen)	‘pillanat’
	$tt\bar{s} \rightarrow \bar{s}$	$imett\bar{s}i \rightarrow ime\bar{s}i$ (sing gen)	‘növény’
(l)	$ll \rightarrow l$	$kooll\bar{a} \rightarrow kool\bar{o}b$ (ind praes sing 3.)	‘meghal’
(r)	$rr \rightarrow r$	$purra \rightarrow pur\bar{o}b$ (ind praes sing 3.)	‘harap’
(z)	$z \rightarrow ss$ ²⁶	$allituz \rightarrow alliitussa$ (sing part)	‘kormány(zat)’

II. Minőségi (a mássalhangzó képzési helyének változása vagy a mássalhangzó kiesése)

(p)	$p \rightarrow v$	$api \rightarrow avi$ (sing gen)	‘segítség’
(t)	$t \rightarrow d'$	$pit\bar{a}\bar{a} \rightarrow pid'in$ (ind imperf sing 1.)	‘fog (v)’
	$t \rightarrow \emptyset$	$ma\bar{t}o \rightarrow ma\bar{o}$ (sing gen)	‘kígyó’
(k)	$k \rightarrow g$	$il\bar{k}a \rightarrow ilga$ (sing gen)	‘csúnya’
(s)	$s \rightarrow z$	$hai\bar{s}i \rightarrow hai\bar{z}i$ (sing gen)	‘szimat’
(z)	$z \rightarrow h$	$mee\bar{z} \rightarrow me\bar{h}e$ (sing gen)	‘ember’
(tš)	$t\bar{s} \rightarrow d'$	$ent\bar{s}i \rightarrow end'e$ (sing gen)	‘lélek’
	$t\bar{s} \rightarrow g$	$art\bar{s}i \rightarrow arg\bar{o}$ (sing gen)	‘hétköznapi’
	$t\bar{s} \rightarrow \emptyset$	$m\bar{a}\bar{t}\bar{s}i \rightarrow m\bar{a}\bar{e}d$ (plur nom)	‘hegy, domb’

²⁴ A szótári szócikkek alapján további ritka előfordulású változatok fedezhetők fel.

²⁵ Ez a típus a képzési változás okán a minőségi kategóriában is helyet kaphatna, a mássalhangzó hosszúsági változása miatt került a mennyiségiek közé.

²⁶ Lásd az előző lábjegyzetet!

III. Asszimilációs (a második mássalhangzónak a hangkapcsolatban való teljes hasonulása, esetleg leolvadása)

(p)	$mp \rightarrow mm$	$kumpa \rightarrow kumma$ (sing gen)	‘amelyik’
(t)	$nt \rightarrow nn$	$ranta \rightarrow ranna$ (sing gen)	‘part’
	$lt \rightarrow ll$	$silta \rightarrow silla$ (sing gen)	‘híd’
	$rt \rightarrow rr$	$parta \rightarrow parra$ (sing gen)	‘szakáll’
	$it \rightarrow d'd'$	$aita \rightarrow ad'da$ (sing gen)	‘kerítés’
	$ut \rightarrow vv$	$lauta \rightarrow lauvva$ (sing gen)	‘asztal’
(s)	$rs \rightarrow rr$	$irsi \rightarrow irre$ (sing gen)	‘gerenda’
(tš)	$ntš \rightarrow nn$	$tšentšä \rightarrow tšennä$ (sing gen)	‘női cipő’
	$ltš \rightarrow ll$	$seltšä \rightarrow sellä$ (sing gen)	‘hát (s)’
	$rtš \rightarrow rj$	$järtšy \rightarrow järjy$ (sing gen)	‘pad’

Van a szavaknak egy csoportja, amelyek többszörös fokváltakozással több-, akár négytövék.

Például:

$lu-k-õa$ ‘olvasni’ $\rightarrow$ $lu-g-õb$ ‘olvas’ $\rightarrow$ $lu-d'-in$ ‘olvastam’ $\rightarrow$ $lu-tš-i$ ‘olvasott’
 $su-k-õa$ ‘fésülni’ $\rightarrow$ $su-g-õb$ ‘fésül’ $\rightarrow$ $su-d'-in$ ‘fésültem’ $\rightarrow$ $su-tš-i$ ‘fésült’
 $jul-k-õa$ ‘mer(észel)ni’ $\rightarrow$ $jul-g-õb$ ‘mer’ $\rightarrow$ $jul-d'-in$ ‘mertem’ $\rightarrow$ $jul-tš-i$ ‘mert’

Egyes képzők, képzőbokok sajátos véghangváltakozással jellemezhetők, amit azonban nem sorolunk a fokváltakozások közé.

(-in)	$nain \rightarrow$	$naizõ \rightarrow$	$naissa$	‘nő (s)’
(-oo)	$meeleto \rightarrow$	$meelettoma \rightarrow$	$meeletoot$	‘esztelen’

A BETŰSOR

Az ajakréses középső nyelvvállású mély magánhangzó jelölésében észl mintára az *õ* betűt használják, ez megelőzi a többi ékezetes magánhangzót.

Ugyancsak ilyen alapon nem az *y* betűvel, hanem az észtet követő formában adja meg a vót az *ü* hang jelét (bár több szerzőnél megfigyelhető az *y* betű használata is).

A magyar nyílt és zárt *e* és *é* megfelelőinek megkülönböztetését az általános balti finn eljárás szerint a vót is az *ä* és az *e* betűkkel oldja meg.

Az ékezetes magánhangzók besorolási rendje a betűsor legvégén: *ä, õ, ü*.

A *c* és *cs* jelölésében követem több forrás kettősbetűzését (*ts* és *tš*), amelyek így a *t* betűt követik. Megjegyzendő, hogy a legklasszikusabb vót hagyomány szerint a *ts* mellett *c* betű jelölte a *cs* hangot, amit azonban én a más nyelvek számára akár megtévesztőnek tartok. A többi keleti balti finn megoldás szerinti – nemzetközileg ismertebb – *c, č* betűpár az előbb említett hagyományai miatt viszont a vót számára lenne zavaros.

A sajátos mellékjellel (hacsek/caron/fordított kalap) jelölt mássalhangzók (*š, ž, tš*) a megfelelő mellékjel nélküli betűk után (*s, z, ts*) következnek.

A *z* és a *ž* betűk betűrendbe illesztése nem utánozza a vepsze-karjalai mintát, vagyis a betűpár nem az *s* és *š* betű kettősét követi a *t* betű előtt, hanem a klasszikus latin ábécé szerinti helyen áll.

A palatalizált mássalhangzók betűi (*d', l', n', r'*) külön besorolást kapnak, a lágyítatlan hangjuk betűje után következnek a sorban.

A vót ábécé összesen harmincegy egyjegyű és kettő kétjegyű betűből áll.

a	b	d	d'	e	f	g	h	i	j	k
l	l'	m	n	n'	o	p	r	r'	s	š
t	ts	tš	u	v	z	ž	õ	ä	ö	ü

8. ábra: A vót ábécé

A KIEJTÉS

A magánhangzók kiejtése:

a – rövid á → IPA [a]

aa – hosszú á → IPA [a:] – magyar ‘á’

e – rövid zárt é → IPA [e]

ee – hosszú zárt é → IPA [e:] – magyar ‘é’

i – rövid i

ii – hosszú í

o – rövid o

oo – hosszú ó

u – rövid u

uu – hosszú ú

õ – rövid ajakréses középső nyelvéllésű mély hang → IPA [ə]

ы (rövid ajakréses felső nyelvéllésű mély hang – orosz ы)

õõ – hosszú ajakréses középső nyelvéllésű mély hang → IPA [ə:]

ä – rövid nyílt e → IPA [ɛ] – magyar ‘e’

ää – hosszú nyílt e → IPA [ɛ:]

ö – rövid ö

öö – hosszú ő

ü – rövid ü

üü – hosszú ű

A mássalhangzók kiejtése:

b – kevésbé zöngés *b* → ‘B’

d – kevésbé zöngés *d* → ‘D’

d' – magyar ‘gy’

f – *f*

g – kevésbé zöngés *g* → ‘G’

h – *h* (szó elején és főleg magánhangzó előtt)

χ (főleg mássalhangzó előtt) – német szóvégi ‘ch’

j – *j*

k – *k*

l – *l*

l' – lágyított (enyhén jésített) *l* – orosz ‘лб’ – palóc nyelvjárási ‘ly’

m – *m*

n – *n*

ŋ (‘k’ és ‘g’ hangok előtt)

ń – magyar ‘ny’

p – *p*

r – *r*

ř – lágyított (enyhén jésített) *r* – orosz ‘рб’

s – magyar ‘sz’ (elvétve enyhén jésülhet – orosz ‘сб’)

š – magyar ‘s’

t – *t* (elvétve enyhén jésülhet – orosz ‘тб’)

ts – magyar ‘c’

tš – magyar ‘cs’ (elvétve enyhén jésülhet – orosz ‘цб’)

v – *v*

z – *z* (elvétve enyhén jésülhet – orosz ‘зб’)

ž – magyar ‘zs’

A HELYESÍRÁS

A területileg szétszóródó és egymástól elszigetelt, főleg idős beszélők körében a helyesírás standardizálási kísérletei csekély sikerrel haladtak. Magukon a nyelvészeti körökön belül is állandó bizonytalanságok mutatkoznak, az oroszországi rendszerváltást követő időben akár három-négy szemlélet is ütközött egymással.

Az akadémiai szintű szabályozás a legtöbb balti finn nyelvvel ellentétben egyelőre nem történt meg a betűjelölés terén, a hagyományok és a helyi törekvések, valamint az internetes közösségi nyelvörzés egymástól gyakran több tekintetben eltérnek.

A vót nyelvnek a munkájával óriási szívességet tevő moszkvai orvosdoktor CSERNYAVSZKIJ – hozzám hasonlóan – maga is műkedvelő finnugrista, és az egységesítést illető apróbb bizonytalanságok, illetve ellentmondások nála is felfedezhetők.

A keleti balti finn nyelvekkel egyezően a vót nyelv helyesírási alapelve sem szóelemzés szerinti, hanem a kiejtést követi. Ennek a következménye az is, hogy írásban sokszor töváltakozásnak tűnnek olyan esetek, amikor valójában csak a zöngéesség vagy a képzés helye szerinti alkalmi hasonulás zajlik a toldalékoknak vagy a fokváltakoztatás szerinti új hangoknak a szótőhöz kapcsolásakor.

Például:

<i>lumi</i> → <i>lun<u>t</u>a</i> (sing part) ‘hó’	m+t = nt
<i>jupka</i> → <i>jub<u>g</u>a</i> (sing gen) ‘szoknya’	p+g=bg
<i>võšõfka</i> → <i>võšõ<u>v</u>ga</i> (sing gen) ‘hímzés’	f+g=vg
<i>kaaska</i> → <i>kaaz<u>g</u>a</i> (sing gen) ‘mese’	s+g=zg
<i>baabuška</i> → <i>baabu<u>ž</u>ga</i> (sing gen) ‘nagymama’	š+g=žg

Bőven vannak eltérések abban a tekintetben is, hogy egyes állandósuló szószerkezetek szóösszetételnek számítanak-e már, és ezeket mikor célszerű egybe vagy külön, esetleg kötőjellel írni. Ennek a kérdésnek a taglalása a szóösszetétel kifejtésénél következik.

A HANGSÚLY

A vót nyelv a magyarhoz hasonlóan élhangsúlyos, vagyis a szóhangsúly szinte kizárólag az első szótagra esik.

Ettől való eltérés azonos alakúság esetén történő jelentés-megkülönböztető szándékkal vagy érzelmi nyomatékból lehetséges.

Gyakran előfordul újabb keletű idegen átvételeknél. Ezek esetében – legtöbbször az átadást közvetítő orosz nyelv hangsúlyozását követve – a hangsúly a hosszú szótagra esik.

Például:

<i>evol<u>u</u>uttsija</i>	‘fejlődés’;
<i>federa<u>a</u>attsia</i>	‘szövetség’;
<i>janva<u>a</u>ari</i>	‘január’;
<i>žurna<u>a</u>lõ</i>	‘újság’.

Továbbá, ha segédszószerű előtaggal alkotott szóösszetétel jön létre, akkor az utótag első szótagja a hangsúlyos.

Például:

<i>ebä <u>u</u>sko</i>	‘bizalmatlanság’.
-------------------------	-------------------

Alaktan

A SZÓTÖVEK

A névszói és igei szótövek alaktana voltaképpen szétválaszthatatlanul közös.

A szótárban található úgynevezett szótári alaptő azoknak a szófajoknak az esetében, amelyek toldalékoláson eshetnek át, sokszor nem tartja meg az alakját valamennyi toldalékolt formájában. Ezért a vót nyelvben gyakori a szavak tövének többalakúsága.

A névszók és az igék töveinek viselkedése bár alapvetően azonos, a szótári alaptő a névszók, illetve az igék esetében más-más módon jelenik meg a szótári szócikk élén.

Névszók esetében a szócikkben a névszó egyes szám alanyesetű (sing nom) alakja található, azaz ez az alak egyben a tiszta alapszótő.

Igék esetében a szócikkben a főnévi igenév (inf I.) alakja található, amelytől az elválasztójel (!) különíti el az infinitivusi toldalékot. A vót ige valódi alaptővét tiszta alakjában a nyelvhasználat gyakorlatilag nem ismeri.

A szótári alaptő végződhet mássalhangzóra vagy magánhangzóra is. Ugyanakkor a mássalhangzóra végződő szótári alaptőnek a toldalékolás egésze vagy nagy része során feltétlenül van magánhangzóval záródó tövátváltozata is. Egyes tipikus végződésű szótári alaptövek tövégi magánhangzója a toldalékolás során megváltozik (ez gyakori a többes számban). Egyes tipikus végződésű szótári alaptövek tövégi mássalhangzója vagy mássalhangzóhangkombinációja egyszeri vagy többszöri hangváltozáson esik át.

Összefoglalva az előforduló szótőtípusok az alábbiak lehetnek:

- magánhangzóra végződő változatlan szótő
hullu (sing nom), *hullu* (sing gen), *hullu-a* (sing part) ‘örült’;
- diftongusra végződő változatlan szótő
hramoi (sing nom), *hramoi* (sing gen), *hramoi-t* (sing part) ‘sánta’;
- magánhangzó-változással módosuló szótő
järvi (sing nom), *järve* (sing gen), *järve-ä* (sing part) ‘tó’;
- mássalhangzóra végződő és tövégi mássalhangzóját megőrző szótő
tütär (sing nom), *tüttär-e* (sing gen), *tütär-tä* (sing part) ‘lánya vkinek’;
- mássalhangzó-változással módosuló szótő (példa a fokváltakozásnál).

Az egyazon nyelvtani viszony kifejezésére esetleg több alakban is használt toldalékok és a szótövek többfélesége együttesen adják ki a névszóragozási, illetve igeragozási alaptípusokat és azok alváltozatait.

A NÉVSZÓK

A vót nyelvben a finnségi nyelvekhez hasonlóan nincs olyan sajátos alaptővégződés (természetesen egyes képzők kivételével), amely a szófajokat, esetleg azon belül az egyes szófajcsoportokat, főleg azokon belül az egyes szófajokat felismerhetően megkülönböztetné egymástól. Sokszor még a főnévi igenév képzője sem segít, mert ugyanaz a végződés névszókon is előfordulhat. Névelők hiányában azok sem jelenthetnének eligazodást.

A névszónak nincsenek nemei és más kategóriák szerinti sajátos csoportjai sem, például az élő vagy élettelen jelentés megkülönböztetésével.

A névszói szófajcsoporton belül a megszokott felosztás szerint főneveket, melléknéveket, számneveket és névmásokat különíthetünk el, és ezek jellege apró kivételektől eltekintve egyező a magyar nyelvével. A szófajcsoporton belül nagyfokú az „átjárhatóság”, leginkább a melléknévek főnevesülésével.

A négy szófaj közötti lényegesebb eltérés a jelzőként viselkedő szavak egyeztetési szabályaiban figyelhető meg, ami az összetett számnevek és összetett névmások esetében kissé tovább bonyolódik.

Az esetrendszer a teljes szófajcsoportra kiterjed, azon belül minden szófaj ugyanazokat a toldalékokat használja. Nincs tehát például a főnévtől eltérő melléknévragozás.

Zömében névszói eredetük alapján a határozószók, illetve a névszókéval közös szerepük miatt az előljárók és névutók leírása is idekapcsolódik.

A NÉVSZÓESETEK

A vót nyelvben megközelítőleg annyi névszói eset van, mint a finnben vagy az észten.²⁷

Mint a balti finn nyelvekben, a vótban is négy úgy nevezett szintaktikai – azaz a mondatbeli viszonyokból alapvetően eredő – esetet különíthetünk el, amelyek:

- a **nominativus** (alanyeset),
- az **accusativus** (tárgyeset),
- a **genitivus** (birtokos eset),
- a **partitivus** (részelő eset).

Több finnségi leíró nyelvten nem veszi fel külön a tárgyesetet, mivel az alakilag egyes számban a birtokos, többes számban pedig az alanyesettel esik egybe, illetve főleg mennyiségjelzős és tagadott helyzet során partiti-

²⁷ De lényegesen kevesebb, mint a magyarban.

pusztában áll. Bonyolítja a helyzetet, hogy a tárgy határozott vagy határozatlan. Nyelvtörténetileg vizsgálva azonban létjogosult az accusativus felvétele az esetek sorába, mindössze arról van szó, hogy a tárgyeset eredeti ragja olyan hangfejlődésen ment át, amelynek eredményeképpen a mai helyzet kialakult.²⁸

Ugyanakkor ténylegesen hiányzik – a közvetlen nyelvrokonaihoz hasonlóan – a vót nyelvben is a magyarral és a legtöbb indoeurópai nyelvvel összehasonlítva

- *a dativus* (részeseset).

A vót nyelvben ennek kifejezését más határozós esettel (allativus), illetve névutós (+ *alluz*, + *vart*, + *üvässi* 'részére, számára, javára, birtokába') alakok használatával oldják meg.

	sing	plur
nom		ACC
gen	ACC	
(part)	(acc)	(acc)
allat	(DAT)	(DAT)

9. ábra: A vót tárgyeset és részeseset alaki megfeleltetései

A vót névszóragozási esetek száma jelentős a helyhatározós esetek²⁹ körében. A finnugor nyelvekre jellemző módon ennek logikai keretét az irányhármasság ad, a megfelelő alakok a honnan? hol? hová? kérdésekre válaszolnak.

Amíg azonban a magyarban ezzel a hármassággal kombináltan kialakult egy másik hármasság (a belső, a külső és az érintkező helymeghatározás teljes rendszere), addig a vótban az utóbbi hármasság helyett csak kettősség létezik (a belső és a külső helymeghatározás formájában).

Ennek a rendszernek az esetei:

- az **elativus** (belső viszony, honnan? kérdésre: -ból/-ből),
- az **inessivus** (belső viszony, hol? kérdésre: -ban/-ben),
- az **illativus** (belső viszony, hová? kérdésre: -ba/-be),

²⁸ Az említett leíró nyelvtanok szerint a mondat logikai tárgyának nyelvtani kifejezésére a vót a többi szintaktikai esetet használja.

²⁹ Ezek – a magyarhoz és a többi finnségi nyelvhez hasonlóan – idő- és elvont viszonyok kifejezésére is alkalmasak.

- az **ablativus** (külső viszony, honnan? kérdésre: -ról/-ről és -tól/-től),
- az **adessivus** (külső viszony, hol? kérdésre: -on/-en/-ön és -nál/-nél),
- az **allativus** (külső viszony, hová? kérdésre: -ra/-re és -hoz/-hez/-höz).

	belső helyviszony	külső helyviszony
hová? kérdésre	ILLAT -ba/-be	ALLAT -ra/-re -hoz/-hez/-höz
hol? kérdésre	INESS -ban/-ben	ADESS -on/-en/-ön -nál/-nél
honnan? kérdésre	ELAT -ból/-ből	ABLAT -ról/-ről -tól/-től

10. ábra: A vót helyhatározás hármas rendszere

A magyar nyelvben előforduló további több helyhatározós eset közül van egynek megfelelője a vótban is, így hetedikként megjelenik a helyhatározás keretében

- a **terminativus** (meddig? kérdésre: -ig).

Az egyéb határozós viszonyok eseteinek a száma jóval kisebb. A létezők jobbára mód- és állapothatározós viszonyt testesítenek meg.

A vótban megtalálható az ugyancsak hármas rendszerű állapothatározós eset is:

- a **translativus** (eredményhatározó, mivé? kérdésre: -vá/-vé);
- az **essivus** (miként? kérdésre: -ul/-ül, -ként);
- az **exessivus** (eredethatározó, miből? kérdésre: -ból/-ből).

Bár vitatható, hogy a következő helyzetben inkább ragozott esettel vagy inkább képzett határozószóval állunk-e szemben, valamennyi finnségi leíró nyelvtenban, így többeknél a vótéban is névszóesetként szerepel

- az **abessivus** (mi nélkül? kérdésre: -talanul/-telenül).

A névszóesetek sorát végezetül teljessé teszi

- a **comitativus** (társhatározó, kivel, mivel? kérdésre: -val/-vel).

A fenti kategorizálással a vót névszónak összesen 15 – felfogástól függően esetleg csak 14, de akár 16 – esete különböztethető meg.

A NÉVSZÓK TÖBBESE

A névszók többes számának külön jele van a nominativusban és accusativusban, illetve külön jele a többi esetben.

A nominativusban és az accusativusban a toldalék: *-d*, ez zárómorféma. A névszó alapszótöve akár magánhangzóra, akár mássalhangzóra végződik, továbbá akármilyen és akárhány fokváltakozáson esik át, a többes szám *-d* jele mindig magánhangzóra végződő tőváltozathoz járul.

sing nom	plur nom/acc
<i>maa</i> 'föld'	<i>maa-d</i> 'földek'
<i>lintu</i> 'madár'	<i>linnu-d</i> 'madarak'
<i>leipä</i> 'kenyér'	<i>leivä-d</i> 'kenyerek'
<i>poika</i> 'fiú'	<i>poiga-d</i> 'fiúk'
<i>järvi</i> 'tó'	<i>järve-d</i> 'tavak'
<i>nain</i> 'nő'	<i>naiz-õ-d</i> 'nők'
<i>ratiz</i> 'csűr'	<i>rattii-d</i> 'csűrök'
<i>tševäd</i> 'tavasz'	<i>tševää-d</i> 'tavaszok'

Valamennyi többi esetben a többes szám jele a *tő* és a *rag* közé kapcsolódó *-i-* (*-j-*, *-jj-*) többesítő toldalék.

Ez a többesítő jel néhány névszóragozási típus genitivusában és comitativusában *-d'd'-* mássalhangzóba olvadva teljes hasonuláson megy keresztül.

sing nom	plur gen/com	plur →
<i>maa</i>	<i>ma-d'd'-</i>	<i>ma-i-</i>
<i>lintu</i>	<i>lintu-j-</i>	<i>lintu-i-</i>
<i>leipä</i>	<i>leipo-i-</i>	<i>leipo-j-</i>
<i>poika</i>	<i>poikõ-i-</i>	<i>poikõ-j-</i>
<i>järvi</i>	<i>järvi-i-</i>	<i>järvi-j-</i>
<i>nain</i>	<i>nais-i-j-</i>	<i>nais-i-i-</i>
<i>ratiz</i>	<i>ratti-d'd'-</i>	<i>ratti-i-</i>
<i>tševäd</i>	<i>tševä-d'd'-</i>	<i>tševä-i-</i>

plur nom	plur gen/com	plur →
<i>müü</i> 'mi'	<i>me-jj-</i>	<i>me-i-</i>
<i>tüü</i> 'ti'	<i>te-jj-</i>	<i>te-i-</i>
<i>nämä</i> 'ők'	<i>nä-jj-</i>	<i>nä-i-</i>

A NÉVSZÓESETEK RAGJAI

„Bonyodalom” a singularis partitivus és illativus ragozásából adódik, ebben a két esetben ugyanis számos irányba módosult az eredeti rag hangalakja. Végképp flektáló a gyakran töváltakozással alkotott singularis genitívus.

eset	sing	plur
nom	-Ø	-d-Ø
acc	-Ø (töváltakozás!)	-d-Ø
gen	-Ø (töváltakozás!)	-i-j-e, i-jj-e, -d'd'-e
part	-t, -tta, -ttä, -ta, -tä, -ssa, -ssä, -a, -ä	-i-t
illat	-se, -sõ, a, -ä, -e, -õ -haa, -hee, -hõõ	-i-se, -i-sõ
iness	-z	-i-z
elat	-ss	-i-ss
allat	-lle, -llõ, -le, -lõ	-i-le, -i-lõ
adess	-ll, -l	-i-ll, -il
ablat	-lt	-i-lt
term	-lessa, -lõssa, -sessa, -sõssa	-i-lessa, -i-lõssa, -i-sessa, -i-sõssa
trsl	-ssi	-i-ssi
ess	-nna, -nnä, -na, -nä	-i-na, -i-nä
exess	-nt	-i-nt
com	-ka	-i-j-eka, -i-jj-eka, -d'd'-eka

A hely- (és részben az állapot)határozók esettoldalékai körében egyféle logikai rendszeresség is felfedezhető az irányhármasság tekintetében.³⁰

	hová?	hol?	honnan?
belső helyviszony ³¹	-s+e/õ	-z	-s-s
külső helyviszony	-l+e/õ	-l	-l-t
	mivé?	hogyan?	miből?
állapot	(-si)	-n-a	-n-t

11. ábra: A határozóesetek ragjainak irányhármassága

³⁰ Akárcsak a finn és több finnségi nyelv és nyelvváltozat tekintetében.

³¹ Az inessivusnál az *s* hang zöngésülésével, az elativusnál az *s+t* összeolvadásával.

A XI. névszóragozási típushoz tartozó *nain* ‘feleség’ főnév teljes ragozása:

sing

nom	<i>nain</i>	‘feleség’
acc	<i>naizō</i>	‘feleséget’
gen	<i>naizō</i>	‘[a] feleségnek a..., feleségé’
part	<i>naissa</i>	‘feleségből [valahány]’
illat	<i>naisōō</i>	‘feleségbe’
iness	<i>naizōz</i>	‘feleségben’
elat	<i>naizōss</i>	‘feleségből [hely szerint]’
allat	<i>naizōlō</i>	‘feleségre, feleséghez’
[dat]	<i>naizōlō</i>	‘feleségnek’
adess	<i>naizōll</i>	‘feleségen, feleségnél’
ablat	<i>naizōlt</i>	‘feleségről, feleségtől’
term	<i>naizōlōssa</i>	‘feleségig’
trsl	<i>naizōssi</i>	‘feleséggé’
ess	<i>naizōna</i>	‘felesékként’
exess	<i>naizōnt</i>	‘feleségből [állapot szerint]’
com	<i>naizōka</i>	‘feleséggel’

plur

nom	<i>naizōd</i>	‘feleségek’
acc	<i>naizōd</i>	‘feleségeket’
gen	<i>naisije</i>	‘[a] feleségeknek a..., feleségeké’
part	<i>naisiit</i>	‘feleségekből [valahány]’
illat	<i>naisiisō</i>	‘feleségekbe’
iness	<i>naiziz</i>	‘feleségekben’
elat	<i>naiziss</i>	‘feleségekből [hely szerint]’
allat	<i>naizilō</i>	‘feleségekre, feleségekhez’
[dat]	<i>naizilō</i>	‘feleségeknek’
adess	<i>naizill</i>	‘feleségeken, feleségeknél’
ablat	<i>naizilt</i>	‘feleségekről, feleségektől’
term	<i>naizilōssa</i>	‘feleségekig’
trsl	<i>naizissi</i>	‘feleségekké’
ess	<i>naisiina</i>	‘feleségekként’
exess	<i>naisiint</i>	‘feleségekből [állapot szerint]’
com	<i>naisijeka</i>	‘feleségekkel’

A NÉVSZÓRAGOZÁSI TÍPUSOK

A névszóragozás itteni fogalma voltaképpen elsősorban a főnevek és a melléknevek ragozását takarja. A számnevek és névmások ragozása sokszor sokban eltérő. Ezt később a szófajuk jellemzése részletezi.

A névszóragozási sorok hangalakját nehezen követhetővé teszi a többszöri fokváltakozáson áteső töveknek a típusuk szerinti rendre eltérő ragozása.

Valamennyi tényezőt figyelembe véve, az alaptípusok száma is jó tucatnyi, a lehetséges alváltozataikkal is számolva pedig, a vót névszóragozás teljességgel való bemutatásához több tucatnyi példasor adja a megoldást.

A névszóknak az egyes névszóragozási típusok közötti megoszlása nem egyenletes, vannak a ragozás szerinti igen népes szócsoporthoz és alig néhány tagúak is.

A ragozási minta szerinti alakok azonban gyakran nem minden szám minden esetében használatosak ténylegesen is.

Az egyes névszóragozási típusokhoz tartozó szavak végződés szerinti csoportosíthatósága kissé nehézkes. Az azonos végződésűnek tetsző szavak viselkedése olykor teljesen logikátlanul eltérő. Vagyis a vót névszóknál mindig célszerű figyelembe venni a szótárban feltüntetett esetleges töváltozásait, továbbá az ott megadott megfelelő toldalékaikat is.

A vót névszóragozást tehát a rokon nyelvei körében az egyik legbonyolultabbá teszi:

- a) a fokváltakozási rendszerének – az izzórt kivéve – valamennyi rokonánál kiterjedtebb léte;
- b) egy-egy névszónál a ragozásához kapcsolódóan akár három-négy töváltozat megjelenése;
- c) a singularis genitivus/acctivus alakjának már gyakran flektáló típusú létrehozása;
- d) az *-i-* többesjelnek a pluralis genitivusban/comitativusban sok típusnál való másfajta többesjelre cserélődése;
- e) a singularis partitivus toldalékolásának nagy változatossága;
- e) a singularis illativus toldalékolásának nagy változatossága.

A névszóragozási típusok leírásának teljessége öt esetük

- singularis nominativus;
- singularis genitivus/accusativus;
- singularis partitivus;
- singularis illativus; valamint
- pluralis genitivus

megadásával lehetséges, a többi a ragozási mintákból kikövetkeztethető.

I. EGYSZÓTAGÚ, HOSSZÚ MAGÁNHANGZÓRA
VAGY DIFTONGUSRA VÉGZŐDŐ TŐ

<i>tővég</i>	<i>sing nom</i>	<i>sing gen/ acc</i>	<i>sing part</i>	<i>sing illat</i>	<i>plur gen</i>	<i>(jelentés)</i>
1. -aa	<i>maa</i>	<i>maa</i>	<i>maa-t</i>	<i>ma-haa</i>	<i>ma-d'd'-e</i>	'föld'
2. -oo	<i>soo</i>	<i>soo</i>	<i>soo-t</i>	<i>so-hõõ</i>	<i>so-d'd'-e</i>	'mocsár'
-uu	<i>luu</i>	<i>luu</i>	<i>luu-t</i>	<i>lu-hõõ</i>	<i>lu-d'd'-e</i>	'csont'
-ai	<i>mai</i>	<i>mai</i>	<i>mai-t</i>	<i>mai-hõõ</i>	<i>ma-d'd'-e</i>	'május'
-oi	<i>koi</i>	<i>koi</i>	<i>koi-t</i>	<i>koi-hõõ</i>	<i>ko-d'd'-e</i>	'moly'
3. -ää	<i>pää</i>	<i>pää</i>	<i>pää-t</i>	<i>pää-hee</i>	<i>pä-d'd'-e</i>	'fej'
-öö	<i>vöö</i>	<i>vöö</i>	<i>vöö-t</i>	<i>vö-hee</i>	<i>vö-d'd'-e</i>	'öv'
-üü	<i>tüü</i>	<i>tüü</i>	<i>tüü-t</i>	<i>tü-hee</i>	<i>tü-d'd'-e</i>	'munka'
-ee	<i>tee</i>	<i>tee</i>	<i>tee-t</i>	<i>te-hee</i>	<i>te-d'd'-e</i>	'út'
-äi	<i>täi</i>	<i>täi</i>	<i>täi-t</i>	<i>täi-hee</i>	<i>tä-d'd'-e</i>	'tetű'

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>maa</i>	<i>maad</i>
acc	<i>maa</i>	<i>maad</i>
gen	<i>maa</i>	<i>mad'd'e</i>
part	<i>maat</i>	<i>mait</i>
illat	<i>mahaa</i>	<i>maisõ</i>
iness	<i>maaz</i>	<i>maiz</i>
elat	<i>maass</i>	<i>maiss</i>
allat	<i>maalle</i>	<i>maille</i>
adess	<i>maal</i>	<i>mail</i>
ablat	<i>maalt</i>	<i>mait</i>
term	<i>maasõssa</i>	<i>maisõssa</i>
trsl	<i>maassi</i>	<i>maissi</i>
ess	<i>maana</i>	<i>maina</i>
exess	<i>maant</i>	<i>maint</i>
com	<i>maaka</i>	<i>mad'd'eka</i>

A singularis partitivus ragja: archaikus finnségi *-t*.

A singularis illativus ragja – sok finnségire is jellemzően – *-s-ről -h-ra* módosuló toldalékképzdetű.

A többes számú genitivus jele *-i → -j → -d'd'* toldalékképzdetű.

A fentiek mellett továbbiak például:

kuu 'hold (égitest)'; *puu* 'fa'; *suu* 'száj'; *voi* 'vaj'; *ää|d* (plur!) 'lakodalom'; *üü* 'éjszaka'.

II. KÉTSZÓTAGÚ, -ÖA/-IÄ DIFTONGUSRA VÉGZŐDŐ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -öa	<i>valkõa</i>	<i>valkõa</i>	<i>valkõa-t</i>	<i>valkõa-sõ</i>	<i>valkõi-j-e</i>	‘fehér’
2. -iä	<i>pehmiä</i>	<i>pehmiä</i>	<i>pehmiä-t</i>	<i>pehmiä-se</i>	<i>pehmii-j-e</i>	‘puha’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>valkõa</i>	<i>valkõad</i>
acc	<i>valkõa</i>	<i>valkõad</i>
gen	<i>valkõa</i>	<i>valkõije</i>
part	<i>valkõat</i>	<i>valkõit</i>
illat	<i>valkõasõ</i>	<i>valkõisõ</i>
iness	<i>valkõaz</i>	<i>valkõiz</i>
elat	<i>valkõass</i>	<i>valkõiss</i>
allat	<i>valkõalõ</i>	<i>valkõilõ</i>
adess	<i>valkõal</i>	<i>valkõil</i>
ablat	<i>valkõalt</i>	<i>valkõilt</i>
term	<i>valkõalõssa</i>	<i>valkõilõssa</i>
trsl	<i>valkõassi</i>	<i>valkõissi</i>
ess	<i>valkõana</i>	<i>valkõina</i>
exess	<i>valkõant</i>	<i>valkõint</i>
com	<i>valkõaka</i>	<i>valkõijeka</i>

A singularis partitivus ragja: archaikus finnségi *-t*.

A singularis illativus ragja: archaikus finnségi *-s* toldalékképzetű.

A többes számú genitívus jele *-i* → *-j* toldalékképzetű.

Ebbe a típusba elsősorban melléknevek tartoznak. A kevés főnév *-ia* végződésű (pl. *lappia* ‘lapát’). Továbbá ebben a szócsoporthoz található néhány *-oi* végződésű szó is (pl. *hramoi* ‘sánta’).

A fentiek mellett továbbiak például:

azia ‘dolog, tárgy’; *holostoi* ‘tétlen’; *julkõa* ‘szemtelen, pimasz’; *jämiä* ‘kövér, vastag’; *karkõa* ‘keserű’; *kunnia* ‘becsület’; *kurõa* ‘bal(oldali)’; *kõrkõa* ‘magas’; *kõssõa* ‘nedves’; *lakõa* ‘sima, sík’; *makõa* ‘édes’; *pimiä* ‘sötét’; *ruskõa* ‘vörös(es)’; *rõhkõa* ‘bátor, merész’; *seltšiä* ‘világos, fényes’; *sõkõa* ‘vak’; *tšipiä* ‘fájdalmas’; *tširiä* ‘feszés’; *veitšiä* ‘vidám’; *õikõa* ‘jobb (oldali), igaz’; *õpõa* ‘ezüst’.

III. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ,
KÖZÉPSŐ NYELVÁLLÁSÚ VAGY FELSŐ NYELVÁLLÁSÚ
HOSSZÚ MAGÁNHANGZÓRA VÉGZŐDŐ TŐ

<i>tővég</i>	<i>sing nom</i>	<i>sing gen/ acc</i>	<i>sing part</i>	<i>sing illat</i>	<i>plur gen</i>	<i>(jelentés)</i>
1. -oo	<i>unõtoo</i>	<i>unõttom-a</i>	<i>unõtoo-t</i>	<i>unõttom-aa</i>	<i>unõttomi-j-e</i>	‘álmatlan’
2. -ii	<i>võtii</i>	<i>võttim-õ</i>	<i>võtii-t</i>	<i>võtim-õõ</i>	<i>võttimi-j-e</i>	‘kulcs’
3. -õõ	<i>ahvõõ</i>	<i>ahvõn-õ</i>	<i>ahvõn-ta</i>	<i>ahvõn-õõ</i>	<i>ahvõni-j-e</i>	‘süger’
4. -ee	<i>seemee</i>	<i>seemen-e</i>	<i>seemen-tä</i>	<i>seemen-ee</i>	<i>seemeni-j-e</i>	‘család’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>unõtoo</i>	<i>unõttomad</i>
acc	<i>unõttoma</i>	<i>unõttomad</i>
gen	<i>unõttoma</i>	<i>unõttomi</i>
part	<i>unõtoot</i>	<i>unõttomiit</i>
illat	<i>unõttomaa</i>	<i>unõttomisõ</i>
iness	<i>unõttomaz</i>	<i>unõttomiz</i>
elat	<i>unõttomass</i>	<i>unõttomiss</i>
allat	<i>unõttomalõ</i>	<i>unõttomilõ</i>
adess	<i>unõttomal</i>	<i>unõttomil</i>
ablat	<i>unõttomalt</i>	<i>unõttomilt</i>
term	<i>unõttomalõssa</i>	<i>unõttomilõssa</i>
trsl	<i>unõttomassi</i>	<i>unõttomissi</i>
ess	<i>unõttomana</i>	<i>unõttomiina</i>
exess	<i>unõttomant</i>	<i>unõttomiint</i>
com	<i>unõttomaka</i>	<i>unõttomijeka</i>

Ennél a típusnál a ragozás során a tövégi hosszú magánhangzó lerövidül, de a tő kiegészül egy *-m* vagy *-n* hanggal.

A singularis partitivus ragja: archaikus finnségi *-t*.

A singularis illativus ragja: hosszú mássalhangzó.

A többes számú genitivus jele *-i* → *-j* toldalékkézzetű.

Viszonylag népes szócsoport. Ide tartozik a *süä* ‘szív (s)’ szó is.

A fentiek mellett továbbiak például:

jõvvõtoo ‘elérhetetlen’; *jäsee* ‘tag’; *kõlvatoo* ‘alkalmatlan’; *lämmii* ‘meleg’; *oolimatoo* ‘gondtalan’; *oottamatoo* ‘váratlan’; *ramotoo* ‘kimerült’; *ris-simätöo* ‘kereszteletlen’; *tuntõmatoo* ‘ismeretlen’; *tšämmee* ‘tenyér’; *viõõ* ‘lentiloló’; *võd’dõ* ‘kenőcs, máz’; *võõtii* ‘rúdtartó szíj (lószerszám)’; *õskaa-matoo* ‘tapasztalatlan’; *äpiämätöo* ‘szégyentelen’; *üü’d’ii* ‘agy’.

IV. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ,
RÖVID -Ő/-E MAGÁNHANGZÓRA VÉGZÖDŐ TŐ

<i>tővég</i>	<i>sing nom</i>	<i>sing gen/ acc</i>	<i>sing part</i>	<i>sing illat</i>	<i>plur gen</i>	<i>(jelentés)</i>
1. -ő	<i>oonõ</i>	<i>oonõ-õ</i>	<i>oonõ-tta</i>	<i>oonõ-õ-sõ</i>	<i>oonõ-d'd'-e</i>	'épület'
2. -e	<i>herne</i>	<i>herne-e</i>	<i>herne-ttä</i>	<i>hernee-se</i>	<i>herne-d'd'-e</i>	'borsó'

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>oonõ</i>	<i>oonõõd</i>
acc	<i>oonõõ</i>	<i>oonõõd</i>
gen	<i>oonõõ</i>	<i>oonõd'd'e</i>
part	<i>oonõtta</i>	<i>oonõit</i>
illat	<i>oonõõsõ</i>	<i>oonõisõ</i>
iness	<i>oonõõz</i>	<i>oonõiz</i>
elat	<i>oonõõss</i>	<i>oonõiss</i>
allat	<i>oonõõlõ</i>	<i>oonõilõ</i>
adess	<i>oonõõl</i>	<i>oonõil</i>
ablat	<i>oonõõlt</i>	<i>oonõilt</i>
term	<i>oonõõsõssa</i>	<i>oonõisõssa</i>
trsl	<i>oonõõssi</i>	<i>oonõissi</i>
ess	<i>oonõõna</i>	<i>oonõina</i>
exess	<i>oonõõnt</i>	<i>oonõint</i>
com	<i>oonõõka</i>	<i>oonõd'd'eka</i>

A singularis partitivus ragja: archaikus finnségi *-(t)ta*, *-(t)tä*.

A singularis illativus ragja: archaikus finnségi *-s* toldalékképzdetű.

A többes számú genitivus jele *-i* → *-j* → *-d'd'* toldalékképzdetű.

Viszonylag népes szócsoporthoz tartozik.

A fentiek mellett továbbiak például:

aarõ 'kincs'; *aatõ* 'ötlet'; *aigõ* 'szándék'; *asõ* 'lépcsőfok'; *ime* 'csoda'; *javõ* 'öröklés'; *kappalo* 'darab, falat'; *kasõ* 'harmat'; *katõ* 'takaró'; *koorõ* 'tejszín, tejföl'; *kuizgõ* 'suttogás'; *loonnõ* 'jellem, karakter'; *luvvõ* 'északnyugat'; *mainõ* 'dicsőség, hírnév'; *mõtõ* 'gondolat'; *nese* 'folyadék'; *näüte* 'példakép'; *paisõ* 'fény'; *paizõ* 'kelés, fekély'; *pere* 'család'; *perze* 'far'; *päre* 'forgács'; *pühje* 'törülköző'; *ragõ* 'jégeső'; *saõ* 'csapadék'; *siõ* 'kötés'; *tad-dõ* 'művészet'; *tarõ* '(gőz)fürdő'; *tilkõ* 'jégcsap'; *tširre* 'északkelet'; *viikatõ* 'fejsze'; *vuvvõ* 'ágy'; *võtõ* 'fortély'; *ülle* 'fóka'; *üvvõ* 'zúzmara'.

V. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ, -UZ, -ÜZ, -UD, -ÜD VÉGGZŐDÉSŰ TŐ

<i>tővég</i>	<i>sing nom</i>	<i>sing gen/ acc</i>	<i>sing part</i>	<i>sing illat</i>	<i>plur gen</i>	<i>(jelentés)</i>
1. -uz	<i>vanuz</i>	<i>vanu-u</i>	<i>vanu-tta</i>	<i>vanu-sõ</i>	<i>vanu-d'd'-e</i>	'öregség'
2. -üz	<i>üvüz</i>	<i>üvü-ü</i>	<i>üvü-ttä</i>	<i>üvü-se</i>	<i>üvü-d'd'-e</i>	'jóság'
3. -ud	<i>õlud</i>	<i>õlu-u</i>	<i>õlu-tta</i>	<i>õlu-sõ</i>	<i>õlu-d'd'-e</i>	'sör'
4. -üd	<i>lühüd</i>	<i>lühü-ü</i>	<i>lühü-ttä</i>	<i>lühü-se</i>	<i>lühü-d'd'-e</i>	'rövid'

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>vanuz</i>	<i>vanuud</i>
acc	<i>vanuu</i>	<i>vanuud</i>
gen	<i>vanuu</i>	<i>vanud'd'e</i>
part	<i>vanutta</i>	<i>vanuit</i>
illat	<i>vanuusõ</i>	<i>vanuisõ</i>
iness	<i>vanuuz</i>	<i>vanuiz</i>
elät	<i>vanuuss</i>	<i>vanuiss</i>
allat	<i>vanuulõ</i>	<i>vanuilõ</i>
adess	<i>vanuul</i>	<i>vanuil</i>
ablat	<i>vanuult</i>	<i>vanuilt</i>
term	<i>vanuusõssa</i>	<i>vanuisõssa</i>
trsl	<i>vanuussi</i>	<i>vanuissi</i>
ess	<i>vanuunna</i>	<i>vanuina</i>
exess	<i>vanuunt</i>	<i>vanuint</i>
com	<i>vanuuka</i>	<i>vanud'd'eka</i>

Ennél a típusnál a ragozás során a tövéggződés -z vagy -d mássalhangzója lekopik, a singularis genitivusban a végmagánhangzó hosszúra nyúlik.

A singularis partitivus ragja: archaikus finnségi *-(t)ta*, *-(t)tä*.

A singularis illativus ragja: archaikus finnségi *-s* toldalékképzetű.

A többes számú genitivus jele *-i* → *-j* → *-d'd'* toldalékképzetű.

Viszonylag népes szócsoporthoz tartozik a *tševäd* 'tavasz' szó is.

A fentiek mellett továbbiak például:

emüd 'anyácska'; *julkõuz* 'szemetelenség'; *jõud* 'erő, képesség'; *koiruz* 'pajkosság'; *koollud* 'halott'; *kõühüz* 'szegénység'; *lad'd'uz* 'szélesség'; *lah-zuz* 'gyerekség'; *laiskuz* 'lustaság'; *nooruz* 'fiatalság'; *pimiüz* 'sötét(ség)'; *pittšüz* 'hosszúság'; *päivüd* 'nap (égitest)'; *rikkauz* 'gazdagság'; *rõhkõuz* 'bátorság'; *salaizuz* 'titkosság'; *suvauz* 'szeretet'; *sõbruz* 'barátság'; *terveüz* 'egészség'; *tševüd* 'könnyű'; *tšipiüz* 'fájás'; *tšätšüd* 'bölcső'; *vapauz* 'szabadság'; *varkauz* 'lopás'; *õhud* 'vékony'; *õikõuz* 'igazság'; *õmaisuz* 'vagyom'.

VI. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ, RÖVID -I MAGÁNHANGZÓRA VÉGZŐDŐ,
EGYES SZÁMBAN -Õ/-E TÖVÉGI MAGÁNHANGZÓRA VÁLTÓ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -i/-õ	tuli	tulõ	tul-ta	tulõ-õ	tulii-j-e	'tűz'
2. -i/-e	meeli	meele	meel-tä	meelte-e	meeli-j-e	'érzés'

Teljes ragozási minta:

<u>eset</u>	<u>sing</u>	<u>plur</u>
nom	tuli	tulõd
acc	tulõ	tulõd
gen	tulõ	tulije
part	tulta	tuliiit
illat	tulõõ	tuliisõ
iness	tulõz	tuliz
elat	tulõss	tuliss
allat	tulõlõ	tulilõ
adess	tulõl	tulill
ablat	tulõlt	tulilt
term	tulõõssa	tuliisõssa
trsl	tulõssi	tulissi
ess	tulõna	tuliina
exess	tulõnt	tuliint
com	tulõka	tulijeka

Ez a típus az egyes számban a tövégi -i hangot a hangrendtől függően -õ vagy -e hangra váltja.

A singularis partitivus ragja: archaikus finnségi -(t)ta, -(t)tä.

A singularis illativus ragja: a tövet záró hangzóval azonos magánhangzó.

A többes számú genitivus jele -i → -j toldalékképzetű.

Nem túl népes csoport, de főleg nagyon közkeletű szavak jellemzik. Ide tartozik egy-egy -ar, illetve -är végű szó is.

A fentiek mellett továbbiak például:

askõli 'lépés'; *eisi* 'virág'; *iiri* 'egér'; *irsi* 'gerenda'; *juuri* 'gyökér'; *lahsi* 'gyerek'; *lumi* 'hó'; *länsi* 'nyugat'; *meri* 'tenger'; *ooli* 'gond'; *siini* 'galambgomba'; *susi* 'farkas'; *süsi* 'szén'; *tuuli* 'szél (légmozgás)'; *tõsi* 'igazság'; *tšeeli* 'nyelv'; *tšäsi* 'kéz'; *tšüüsi* 'köröm'; *uhsi* 'ajtó'; *uni* 'álom'; *veri* 'vér'; *vesi* 'víz'; *voosi* 'év'; *õrsii* 'rúd'; *ääli* 'hang' [+ *sõzar* 'nővér'; *tütär* 'lány'].

VII. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ, -AZ, -ÄZ, -EZ, -IZ VÉGZŐDÉSŰ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -az	<i>rikaz</i>	<i>rikka-a</i>	<i>rikass-a</i>	<i>rikkaa-sõ</i>	<i>rikka-d'd'-e</i>	'gazdag'
2. -äz	<i>seiväz</i>	<i>seipä-ä</i>	<i>seiväss-ä</i>	<i>seipää-se</i>	<i>seipä-d'd'-e</i>	'karó'
3. -ez	<i>tširvez</i>	<i>tširve-e</i>	<i>tširvess-ä</i>	<i>tširvee-se</i>	<i>tširve-d'd'-e</i>	'balta'
4. -iz ^{mágas}	<i>rüüz</i>	<i>rütši-i</i>	<i>rüüss-ä</i>	<i>rütši-se</i>	<i>rüi-d'd'-e</i>	'rozs'
5. -iz ^{mély}	<i>ratiz</i>	<i>ratti-i</i>	<i>ratiss-a</i>	<i>rattii-sõ</i>	<i>rati-d'd'-e</i>	'hombár'

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>ratiz</i>	<i>rattiid</i>
acc	<i>rattii</i>	<i>rattiid</i>
gen	<i>rattii</i>	<i>rattid'd'e</i>
part	<i>ratissa</i>	<i>rattiit</i>
illat	<i>rattiisõ</i>	<i>rattiisõ</i>
iness	<i>rattiiz</i>	<i>rattiiz</i>
elat	<i>rattiiss</i>	<i>rattiiss</i>
allat	<i>rattiilõ</i>	<i>rattiilõ</i>
adess	<i>rattiil</i>	<i>rattiil</i>
ablat	<i>rattiilt</i>	<i>rattiilt</i>
term	<i>rattiisõssa</i>	<i>rattiisõssa</i>
trsl	<i>rattiissi</i>	<i>rattiissi</i>
ess	<i>rattinna</i>	<i>rattiina</i>
exess	<i>rattint</i>	<i>rattiint</i>
com	<i>rattiika</i>	<i>rattid'd'eka</i>

Ennél a típusnál a ragozáskor a tövégi -z mássalhangzó vagy kiesik, vagy -ss, -s hangokkal váltakozik, a singularis genitivusban a tövég megnyúlik.

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: archaikus finnségi -s toldalékkezdetű.

A többes számú genitivus jele -i → -j → -d'd' toldalékkezdetű.

Viszonylag népes szócsoporthoz tartozik.

A fentiek mellett továbbiak például:

ahaz 'szük'; *ammaz* 'fog (s)'; *baabukaz* 'málna'; *elokaz* 'élénk'; *kalliz* 'kedves'; *kangaz* 'szövet'; *kauniz* 'vörös'; *kukaz* 'virág'; *lumõkaz* 'havas'; *lõunaz* 'dél'; *maazikaz* 'eper'; *meez* 'férfi'; *pal'laz* 'meztelen'; *puhaz* 'tisztta'; *põrzaz* 'malac'; *rahvaz* 'nép'; *rataz* 'kerék'; *razvakaz* 'zsiros'; *siblikaz* 'hangya'; *sõrmikaz* 'kesztyű'; *sünnikaz* 'bűnös'; *taivaz* 'ég (s)'; *vargaz* 'tolvaj'; *varvaz* 'lábujj'; *võimakaz* 'erős'; *õppilaz* 'tanuló, diák'; *äälekaz* 'hangos'.

VIII. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ, -UZ, -ÜZ, -ÖZ VÉGGZŐDÉSŰ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -uz	kaglu ^z	kaglu ^h s- ^õ	kaglu ^{ss} -a	kaglu ^h s- ^õ -s- ^õ	kaglu ^h si-j-e	‘gallér’
2. -üz	jätü ^z	jätü ^h s-e	jätü ^{ss} -ä	jätü ^h se-se	jätü ^h si-j-e	‘maradék’
3. -öz	varö ^z	varö ^h s- ^õ	varö ^{ss} -a	varö ^h s- ^õ -s- ^õ	varö ^h si-j-e	‘varjú’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	jätü ^z	jätü ^h sed
acc	jätü ^h se	jätü ^h sed
gen	jätü ^h se	jätü ^h sije
part	jätü ^{ss} ä	jätü ^h siit
illat	jätü ^h sese	jätü ^h siise
iness	jätü ^h sez	jätü ^h siiz
elat	jätü ^h sess	jätü ^h siiss
allat	jätü ^h selle	jätü ^h siille
adess	jätü ^h sell	jätü ^h siill
ablat	jätü ^h selt	jätü ^h siilt
term	jätü ^h sesessa	jätü ^h siisessa
trsl	jätü ^h sessi	jätü ^h siissi
ess	jätü ^h sennä	jätü ^h siinä
exess	jätü ^h sent	jätü ^h siint
com	jätü ^h seka	jätü ^h sijeka

Ennél a típusnál a ragozás során a tövéggződésbe a legtöbb esetben egy *-h* hang ékelődik be, miközben a tövégi *-z* hangzó *-ss*, *-s* hangokkal váltakozik.

A singularis partitivus ragja: *-a*, *-ä*.

A singularis illativus ragja: archaikus finn ségi *-s* toldalékképzetű.

A többes számú genitívus jele *-i* → *-j* toldalékképzetű.

Viszonylag népes szócsoporthoz tartozik a *jänez* ‘nyúl (s)’ szó is.

A fentiek mellett továbbiak például:

allituz ‘kormány(zat)’; *aluz* ‘alap’; *arjotuz* ‘gyakorlat’; *armahuz* ‘kegyelem’; *ehüz* ‘dísz’; *imetüz* ‘csodálkozás’; *ivuz* ‘haj’; *kahtö^luz* ‘kétség’; *kannuz* ‘sarkantyú’; *kavaluz* ‘ravaszság’; *kazvatuz* ‘nevelés’; *kokouz* ‘gyűlés’; *koputuz* ‘kopogás’; *kummaruz* ‘meghajlás’; *mertšitüz* ‘értelem’; *mälehtüz* ‘emlékezet’; *muunnö^z* ‘torzítás’; *neeläüz* ‘nyelés’; *ootuz* ‘várakozás’; *purissuz* ‘nyomás’; *ruumiuz* ‘hulla’; *selitüz* ‘magyarázat’; *suuruz* ‘reggeli (s)’; *tapauz* ‘eset’; *tšinö^z* ‘hótorlasz’; *valaisuz* ‘világítás’; *valituz* ‘panasz’; *vassauz* ‘válasz’; *vassusuz* ‘ellenállás’; *ölötuz* ‘hipotézis’; *ühissüs* ‘egyesülés’.

IX. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ,
RÖVID -A/-Ä MAGÁNHANGZÓRA VÉGZÖDŐ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -a	<i>õrava</i>	<i>õrava</i>	<i>õrava-a</i>	<i>õrava-sõ</i>	<i>õravi-j-e</i>	‘mókus’
2. -ä	<i>silmä</i>	<i>silmä</i>	<i>silmä-ä</i>	<i>silmä-se</i>	<i>silmi-j-e</i>	‘szem’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>silmä</i>	<i>silmäd</i>
acc	<i>silmä</i>	<i>silmäd</i>
gen	<i>silmä</i>	<i>silmije</i>
part	<i>silmää</i>	<i>silmiit</i>
illat	<i>silmäse</i>	<i>silmiise</i>
iness	<i>silmäz</i>	<i>silmiz</i>
elat	<i>silmäss</i>	<i>silmiss</i>
allat	<i>silmäle</i>	<i>silmile</i>
adess	<i>silmäll</i>	<i>silmill</i>
ablat	<i>silmält</i>	<i>silmilt</i>
term	<i>silmälessa</i>	<i>silmiilessa</i>
trsl	<i>silmässi</i>	<i>silmissi</i>
ess	<i>silmänä</i>	<i>silmiina</i>
exess	<i>silmänt</i>	<i>silmiint</i>
com	<i>silmäka</i>	<i>silmijeka</i>

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: archaikus finnségi -s toldalékkezdetű.

A többes számú genitivus jele -i → -j toldalékkezdetű.

Viszonylag népes szócsoporthoz tartozik.

A fentiek mellett továbbiak például:

aarukka ‘villa (eszköz)’; *emä* ‘anya’; *etelä* ‘délnyugat’; *herrä* ‘úr’; *isä* ‘apa’; *itä* ‘kelet’; *itšä* ‘kor’; *ižora* ‘izsór’; *kajaga* ‘sirály’; *kattsoja* ‘látogató’; *laulaja* ‘énekes’; *lehmä* ‘tehén’; *luzikka* ‘kanál’; *mettsä* ‘erdő’; *näiltšä* ‘éhség’; *pesä* ‘fészek’; *piimä* ‘tej’; *pisara* ‘könny’; *päivä* ‘nap (idő)’; *rätšä* ‘takony’; *sadula* ‘nyereg’; *seltšä* ‘hát (s)’; *seppä* ‘kovács’; *sisava* ‘fülemüle’; *starikka* ‘öregember’; *susseda* ‘szomszéd’; *tuttava* ‘ismerős’; *tšellä* ‘csengő’; *tšülä* ‘falú’; *venäjä* ‘orosz’; *õsa* ‘rész’; *ämmä* ‘anyós’.

X. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ,
KÖZÉPSŐ NYELVÁLLÁSÚ VAGY FELSŐ NYELVÁLLÁSÚ
RÖVID MAGÁNHANGZÓRA VÉGZŐDŐ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -o	<i>elo</i>	<i>elo</i>	<i>elo-a</i>	<i>elo-o</i>	<i>elo-j-e</i>	‘élet’
2. -õ	<i>arvõ</i>	<i>arvõ</i>	<i>arvõ-a</i>	<i>arvõ-õ</i>	<i>arvõ -j-e</i>	‘érdem’
3. -u	<i>karu</i>	<i>karu</i>	<i>karu-a</i>	<i>karu-u</i>	<i>karu-j-e</i>	‘medve’
4. -i	<i>tunni</i>	<i>tunni</i>	<i>tunni-a</i>	<i>tunni-i</i>	<i>tunni-j-e</i>	‘óra (idő)’
5. -e	<i>sütšüze</i>	<i>sütšüze</i>	<i>sütšüze-ä</i>	<i>sütšüze-e</i>	<i>sütšüze-j-e</i>	‘ősz (s)’
6. -ö	<i>tüttö</i>	<i>tütö</i>	<i>tüttö-ä</i>	<i>tüttö-ö</i>	<i>tüttö-j-e</i>	‘lány’
7. -ü	<i>pöllü</i>	<i>pöllü</i>	<i>pöllü-ä</i>	<i>pöllü-ü</i>	<i>pöllü-j-e</i>	‘por’
8. -i	<i>rissi</i>	<i>risi</i>	<i>rissi-ä</i>	<i>rissi-i</i>	<i>rissi-j-e</i>	‘kereszt’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>karu</i>	<i>karud</i>
acc	<i>karu</i>	<i>karud</i>
gen	<i>karu</i>	<i>karuje</i>
part	<i>karua</i>	<i>karuit</i>
illat	<i>karuu</i>	<i>karuisõ</i>
iness	<i>karuz</i>	<i>karuiz</i>
elat	<i>karuss</i>	<i>karuiss</i>
allat	<i>karulõ</i>	<i>karuille</i>
adess	<i>karull</i>	<i>karuil</i>
ablat	<i>karult</i>	<i>karuilt</i>
term	<i>karulõssa</i>	<i>karuilõssa</i>
trsl	<i>karussi</i>	<i>karuissi</i>
ess	<i>karuna</i>	<i>karuina</i>
exess	<i>karunt</i>	<i>karuint</i>
com	<i>karuka</i>	<i>karujeka</i>

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: a tövet záró hangzóval azonos magánhangzó.

A többes számú genitivus jele -i → -j toldalékképzetű.

Ebbe a típusba tartozik a névszók egynegyede.

A fentiek mellett néhány példa:

alku ‘kezdet’; *elkko* ‘virág’; *freüli* ‘kisasszony’; *gul’u* ‘galamb’; *haisõ* ‘bűz’; *juusso* ‘sajt’; *katto* ‘tető’; *leülü* ‘pára’; *maali* ‘cél’; *nagru* ‘nevetés’; *näppu* ‘ujj’; *orko* ‘völgy’; *rooho* ‘fű’; *suutõlõ* ‘csók’; *šlääppi* ‘kalap’; *tšipu* ‘fájdalom’; *utu* ‘köd’; *viro* ‘észt’; *õhtago* ‘este’; *äli* ‘ész’; *üppü* ‘ugrás’.

XI. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ,
RÖVID -A/-Ä MAGÁNHANGZÓRA VÉGZÖDŐ,
TÖBBES SZÁMBAN -O TÖVÉGI MAGÁNHANGZÓRA VÁLTÓ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -a/-o	<i>kana</i>	<i>kana</i>	<i>kana-a</i>	<i>kana-a</i>	<i>kano-j-e</i>	‘tyúk’
2. -ä/-o	<i>einä</i>	<i>einä</i>	<i>einä-ä</i>	<i>einä-ä</i>	<i>eino-j-e</i>	‘széna’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>kana</i>	<i>kanad</i>
acc	<i>kana</i>	<i>kanad</i>
gen	<i>kana</i>	<i>kanoje</i>
part	<i>kanaa</i>	<i>kanoit</i>
illat	<i>kanaa</i>	<i>kanoisõ</i>
iness	<i>kanaz</i>	<i>kanoiz</i>
elat	<i>kanass</i>	<i>kanoiss</i>
allat	<i>kanalõ</i>	<i>kanoille</i>
adess	<i>kanall</i>	<i>kanoil</i>
ablat	<i>kanalt</i>	<i>kanoilt</i>
term	<i>kanalõssa</i>	<i>kanoilõssa</i>
trsl	<i>kanassi</i>	<i>kanoissi</i>
ess	<i>kanana</i>	<i>kanoina</i>
exess	<i>kanant</i>	<i>kanoint</i>
com	<i>kanaka</i>	<i>kanojeka</i>

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: a tövet záró hangzóval azonos magánhangzó.

A többes számú genitívus jele -i → -j toldalékkézzetű.

A többes számban az -a, -ä tövég -o hangra vált.

Ebbe a típusba tartozik a névszók mintegy tizede.

A fenti mellett továbbiak például:

aika ‘idő’; *akka* ‘anyóka’; *arja* ‘kefe’; *baabuška* ‘nagymama’; *gaada* ‘ki-gyó’; *hinta* ‘ár (pénzbeni)’; *jalka* ‘láb’; *kagla* ‘nyak’; *kagra* ‘zab’; *kala* ‘hal’; *kapussa* ‘káposzta’; *karja* ‘jóság’; *kattila* ‘katlan’; *kraaska* ‘festék’; *leinä* ‘gyász’; *leipä* ‘kenyér’; *lidna* ‘város’; *marja* ‘bogyó’; *matka* ‘út’; *mutukka* ‘rovar’; *nahka* ‘bőr’; *obraaza* ‘ábra’; *paikka* ‘hely’; *pala* ‘darab’; *palkka* ‘bér’; *pata* ‘fazék’; *raha* ‘pénz’; *raja* ‘határ’; *rauta* ‘vas’; *reitsä* ‘lyuk’; *seinä* ‘fal (s)’; *sika* ‘sertés’; *sõna* ‘szó’; *tara* ‘kert’; *tilka* ‘csöpp’; *tširja* ‘könyv’; *varsa* ‘csikó’; *vasara* ‘kalapács’; *vassa* ‘has’; *vihma* ‘eső’.

XII. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ,
RÖVID -A MAGÁNHANGZÓRA VÉGZÖDŐ,
TÖBBES SZÁMBAN -Ő TÖVÉGI MAGÁNHANGZÓRA VÁLTÓ TŐ

<i>tővég</i>	<i>sing nom</i>	<i>sing gen/ acc</i>	<i>sing part</i>	<i>sing illat</i>	<i>plur gen</i>	<i>(jelentés)</i>
-a/-ő	<i>muna</i>	<i>muna</i>	<i>muna-a</i>	<i>muna-a</i>	<i>munõ-j-e</i>	'tojás'

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>muna</i>	<i>munad</i>
acc	<i>muna</i>	<i>munad</i>
gen	<i>muna</i>	<i>munõje</i>
part	<i>munaa</i>	<i>munõit</i>
illat	<i>munaa</i>	<i>munõisõ</i>
iness	<i>munaz</i>	<i>munõiz</i>
elat	<i>munass</i>	<i>munõiss</i>
allat	<i>munalõ</i>	<i>munõille</i>
adess	<i>munall</i>	<i>munõil</i>
ablat	<i>munalt</i>	<i>munõilt</i>
term	<i>munalõssa</i>	<i>munõilõssa</i>
trsl	<i>munassi</i>	<i>munõissi</i>
ess	<i>munana</i>	<i>munõina</i>
exess	<i>munant</i>	<i>munõint</i>
com	<i>munaka</i>	<i>munõjeka</i>

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: a tövet záró hangzóval azonos magánhangzó.

A többes számú genitívus jele -i → -j toldalékkézzetű.

Ebbe a típusba tartozik a névszók körülbelül öt százaléka.

A fenti mellett továbbiak például:

arakka 'szarka'; *arava* 'gereblye'; *bul'bukka* 'tavirózsa'; *frouva* 'asszony';
go'ra 'aggodalom'; *ikolookka* 'szivárvány'; *itikka* 'bogár'; *Jumala* 'Isten';
jupka 'szoknya'; *koira* 'kutya'; *konna* 'béka'; *kooppa* 'gödör'; *koorma* 'te-
her'; *kuja* 'utca'; *kulma* 'szemöldök'; *kulta* 'arany'; *lohanka* 'dézsa'; *luuta*
'seprű'; *nokka* 'csőr'; *nuha* 'nátha'; *nõgla* 'tű'; *poika* 'fia vkinek'; *põhja*
'észak'; *ronka* 'holló'; *rooja* 'sár'; *rumka* 'kupica'; *soola* 'só'; *surma*
'halál'; *sõbra* 'barát'; *sõpa* 'ruha'; *sõta* 'háború'; *truba* 'kürtő'; *tuhka*
'hamu'; *urpa* 'fűzfa'; *utka* 'kacsa'; *võdna* 'bárány'; *õhsa* 'ág'; *õja* 'patak'.

XIII. KÉTSZÓTAGÚ, RÖVID -I MAGÁNHANGZÓRA VÉGZŐDŐ,
EGYES SZÁMBAN -Õ/-E TÖVÉGI MAGÁNHANGZÓRA VÁLTÓ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -i/-õ	<i>suvi</i>	<i>suvõ</i>	<i>suvõ-a</i>	<i>suvõ-õ</i>	<i>suvi-j-e</i>	‘nyár’
2. -i/-e	<i>tüvi</i>	<i>tüve</i>	<i>tüve-ä</i>	<i>tüve-e</i>	<i>tüvi-j-e</i>	‘tő’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>suvi</i>	<i>suvõd</i>
acc	<i>suvõ</i>	<i>suvõd</i>
gen	<i>suvõ</i>	<i>suvije</i>
part	<i>suvõa</i>	<i>suviit</i>
illat	<i>suvõõ</i>	<i>suviisõ</i>
iness	<i>suvõz</i>	<i>suviz</i>
elat	<i>suvõss</i>	<i>suviss</i>
allat	<i>suvõlõ</i>	<i>suvilõ</i>
adess	<i>suvõll</i>	<i>suvill</i>
ablat	<i>suvõlt</i>	<i>suvilt</i>
term	<i>suvõlõssa</i>	<i>suvilõssa</i>
trsl	<i>suvõssi</i>	<i>suvissi</i>
ess	<i>suvõna</i>	<i>suviina</i>
exess	<i>suvõnt</i>	<i>suviint</i>
com	<i>suvõka</i>	<i>suvijeka</i>

Ez a típus az egyes számban a tövégi -i hangot a hangrendtől függően -õ vagy -e hangra váltja.

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: a tövet záró hangzóval azonos magánhangzó.

A többes számú genitivus jele -i → -j toldalékkézzetű.

Nem túlságosan népes szócsoporthoz, de azért szép számban akad tagja.

A fentiek mellett továbbiak például:

artši ‘hétköznapi’; *elmi* ‘gyöngy’; *entši* ‘lélek’; *ettši* ‘pillanat’; *hitši* ‘veríték’; *jõtši* ‘folyó’; *jältši* ‘nyom (s)’; *järvi* ‘tó’; *kahtši* ‘nyírfa’; *kurtši* ‘daru (madár)’; *latši* ‘mennyezet’; *lehtši* ‘özeveg’; *mätši* ‘hegy, domb’; *nimi* ‘név’; *peeni* ‘kicsi’; *pilvi* ‘felhő’; *rihi* ‘szoba’; *saari* ‘sziget’; *sarvi* ‘szarv’; *soomi* ‘finn’; *talvi* ‘tél’; *tammi* ‘tölgyfa’; *tähti* ‘csillag’; *tšivi* ‘kő’; *velli* ‘fivér’; *vätši* ‘nép’; *õltši* ‘szalma’; *õnni* ‘szerencse’; *õntši* ‘horog’.

XIV. KÉT- ÉS TÖBBSZÓTAGÚ, -IN, -ÖN VÉGZŐDÉSŰ TŐ

tővég	sing nom	sing gen/ acc	sing part	sing illat	plur gen	(jelentés)
1. -in ^{magas}	<i>esimein</i>	<i>esimeiz-e</i>	<i>esimeissä</i>	<i>esimeiz-ee</i>	<i>esimej-j-e</i>	‘első’
2. -in ^{mély}	<i>sukulain</i>	<i>sukulaiz-õ</i>	<i>sukulaiss-a</i>	<i>sukulais-õõ</i>	<i>sukulaisi-j-e</i>	‘rokon’
3. -õn	<i>opõn</i>	<i>opõz-õ</i>	<i>ovõss-a</i>	<i>opõs-õõ</i>	<i>opõsi-j-e</i>	‘ló’

Teljes ragozási minta:

<i>eset</i>	<i>sing</i>	<i>plur</i>
nom	<i>sukulain</i>	<i>sukulaizõd</i>
acc	<i>sukulaizõ</i>	<i>sukulaizõd</i>
gen	<i>sukulaizõ</i>	<i>sukulaisi-j-e</i>
part	<i>sukulaissa</i>	<i>sukulaisiit</i>
illat	<i>sukulaissõõ</i>	<i>sukulaisiisõ</i>
iness	<i>sukulaizõz</i>	<i>sukulaiziz</i>
elat	<i>sukulaizõss</i>	<i>sukulaiziss</i>
allat	<i>sukulaizõlõ</i>	<i>sukulaizilõ</i>
adess	<i>sukulaizõll</i>	<i>sukulaizill</i>
ablat	<i>sukulaizõlt</i>	<i>sukulaizilt</i>
term	<i>sukulaizõlõssa</i>	<i>sukulaizilõssa</i>
trsl	<i>sukulaizõssi</i>	<i>sukulaizissi</i>
ess	<i>sukulaizõna</i>	<i>sukulaisiina</i>
exess	<i>sukulaizõnt</i>	<i>sukulaisiint</i>
com	<i>sukulaizõka</i>	<i>sukulaisi-jeka</i>

Ennél a típusnál a ragozás során a tövégi -n mássalhangzó -z, -ss, -s hangokkal váltakozik.

A singularis partitivus ragja: -a, -ä.

A singularis illativus ragja: hosszú magánhangzó.

A többes számú genitívus jele -i → -j toldalékképzéssel.

Viszonylag népes szócsoporthoz tartoznak, főleg a nagyon termékeny -in képző miatt.

A fentiek mellett továbbiak például:

aktiivin ‘aktív’; *apilain* ‘segéd’; *börizemin* ‘bölgés’; *enepäin* ‘makacs’; *haamolain* ‘ördög’; *hitšin* ‘izzadt’; *hämüläin* ‘pók’; *höröläin* ‘darázs’; *ilmo-tamin* ‘közlemény’; *jaanimatokkõin* ‘szentjánosbogár’; *joomin* ‘italozás’; *kõlpõin* ‘alkalmas’; *kõltain* ‘sárga’; *leitšillin* ‘tréfás’; *lukõmin* ‘olvasás’; *nõ-kõn* ‘csalán’; *rahullin* ‘békés’; *reitšäillin* ‘lyukas’; *suvaamin* ‘szerelem’; *ta-paamin* ‘találkozás’; *tävvellin* ‘teli’; *täzmäillin* ‘pontos’; *tširjallin* ‘irodalmi’; *ukkõn* ‘mennydörgés’; *vassõn* ‘új’; *õhtagoin* ‘vacsora’; *ättšinäin* ‘hirtelen’; *õtšit-tämin* ‘dadogás’; *ühsinein* ‘magányos’; *üin* ‘éjjeli’.

A jelentősen változatos vót névszóragozási rendszeren belül az összeegyeztetési kísérlet is bonyolult.

A többféle eltérést mutató singularis partitivus és singularis illativus ragtípusa, illetve a pluralis genitivus jelcípusa alapján nagyon tagolt kép mutatkozik.

típus		sing part	sing illat	plur gen
archaikus	I	-t	-hõõ,-hee	-d'd'-
	II		-sõ,-se	-j-
vegyes	III		hosszú VV	
archaikus	IV	-(t)ta,-(t)tä	-sõ,-se	-d'd'-
	V		rövid V	
vegyes	VI			
vegyes	VII	-a,-ä	-sõ,-se	-d'd'-
	VIII			-j-
	IX			
átalakult	X		rövid V	
	XI			
	XII			
	XIII			hosszú VV
XIV				

12. ábra: A singularis partitivus, illativus és pluralis genitivus toldalékai

A FŐNÉV

A vót nyelvben nincs tényleges névelő, sem határozott (magyar 'a, az'), sem határozatlan (magyar 'egy').

Ezért a névszó önmagában egyszerre jelenti annak határozott, határozatlan vagy általános voltát is.

Ennek megfelelően például:

inemin 'az ember / egy ember / ember'.

Megjegyzendő, hogy a mutató névmás olykor átalakuló szerepével egy határozott névelőféleség kifejlődésének korábban mutatkoztak jelei.

A vót nyelv a magyarnál szigorúbb abban a tekintetben, hogy számos főnév esetében (pl. tulajdonnév, anyagnév megnevezése stb.) csak az egyes számú töváltózatot használja.

A plurale tantum

A magyartól pedig végképp eltérően – és az indoeurópai mintákhoz hasonlóan – számos vót főnév kizárólag többes számban használatos (ez az ún. plurale tantum).

Ilyenek lehetnek pl. a sok apró elemből álló vagy a páros szerkezetű dolgok nevei, továbbá egyes anyag-, illetve gyűjtőnevek.

Sok apró elemből álló dolog például:

elmed ‘gyöngysor’;
sõssarõd ‘ribizli’.

Páros szerkezetű dolog például:

kaatsad ‘nadrág’;
põhziid ‘nadrág’
sahzõd ‘olló’,
silmiklaazid ‘szemüveg’.

Anyagnév például:

slivgad ‘tejszín, tejföl’.

Összegyűlt személyek eseményét jelentő szó például:

ääd ‘lakodalom’.

Előfordul, hogy ugyanaz a vót főnév a többes számú alakjával az egyes számú jelentéstől kisebb-nagyobb mértékben eltérő jelentést hord, például:

tunni ‘óra (időegység)’;
tunnid ‘óra (időmérő)’.

A birtokos személyjel³²

Már csak elsősorban folklorisztikai jelenségnek számít, és a vótul még beszélők használatából gyakorlatilag kikerült, a népmesék, népdalok, mondókák világa megőrizte a főnév toldalékolási lehetőségei között ezeknek a szuffixumoknak a létét.

Ez indokolja az itteni rövid megemlítést.

A jelrendszer tekintetében a vót nyelv teljesen az uráli rokonaival azonos módon működött. (Miként a magyarban, úgy több rokon nyelvben a mai napig él a jelenség.) A tettenérhető vót rendszer:

szám/személy		toldalék	példa	
sing	1.	-ni	<i>emä-ni</i>	‘anyá-m’
	2.	-zi	<i>isä-zi</i>	‘apá-d’
	3.	-za	<i>sõbra-za</i>	‘barát-ja’
		-zä	<i>seemee-zä</i>	‘család-ja’

³² Korábban birtokos személyrag néven szerepelt a nyelvtanokban ez a toldalék.

szám/személy	toldalék	példa
plur	1.	(ugyanaz, mint a sing 1. -ni)
	2.	-no <i>poika-no</i> 'fia-tok'
		-nő <i>tšäli-nő</i> 'sógornő-tök'
	3.	(ugyanaz, mint a sing 3. -za, -zä)

Az 1. és a 3. személyek egyes vagy többes számúságát az azonos alakúság miatt csak a beszélők helyzete és a szövegkörnyezet segít megkülönböztetni egymástól.

A MELLÉKNÉV

A melléknevek legjellegzetesebb sajátossága azok többségének a fokozhatósága³³.

A vót nyelv a melléknév középfokát egyszerű toldalékolt alakokkal, a melléknév felső fokát pedig szerkezettel fejezi ki.

A középfok jele: -*epi*, -*ōpi*, amely az illeszkedés szabályának megfelelő változatával a szó singularis genitivusának tövégi magánhangzójától megfosztott alakjához kapcsolódik (tekintve, hogy ez az alak adott esetben már a töváltozati sajátosságokat is mutatja).

a	(gen)	kf	(jelentés)
<i>kōva</i>	<i>kōv-a</i>	<i>kōv-ōpi</i>	'keménye-bb'
<i>ramotoo</i>	<i>ramottom-a</i>	<i>ramottom-ōpi</i>	'erőtlene-bb'
<i>hullu</i>	<i>hull-u</i>	<i>hull-ōpi</i>	'örülte-bb'
<i>jurmō</i>	<i>jurm-ō</i>	<i>jurm-ōpi</i>	'bátra-bb'
<i>kōühä</i>	<i>kōüh-ä</i>	<i>kōüh-epi</i>	'szegénye-bb'
<i>tšiire</i>	<i>tšiir-ee</i>	<i>tšiir-epi</i>	'gyorsa-bb'
<i>peeni</i>	<i>peen-e</i>	<i>peen-epi</i>	'kise-bb'
<i>hramoi</i>	<i>hram-oi</i>	<i>hram-ōpi</i>	'sánta-bb'
<i>makōa</i>	<i>mak-ōa</i>	<i>mak-ōpi</i>	'édese-bb'
<i>jämiä</i>	<i>jäm-iä</i>	<i>jäm-epi</i>	'kövére-bb'
<i>kōltain</i>	<i>kōltaiz-ō</i>	<i>kōltain</i>	'sárga-bb'
<i>ahaz</i>	<i>aht-aa</i>	<i>aht-ōpi</i>	'szűke-bb'
<i>elokaz</i>	<i>elokk-aa</i>	<i>elokk-ōpi</i>	'élénke-bb'

Az alapszabály alól a 'jó' jelentésű melléknév kivétel, ennek esetében a két fő alapvetően eltérő:

üvä 'jó' ~ *par-ōpi* 'jobb'

³³ Akárcsak a magyarban, a vótban is több kategóriája van a melléknévnek, amelynek a fokozása értelmetlen (pl. a népnevek, a magyar -i képzős típusnak a megfelelői, igen gyakran az igenévi eredetű melléknevek stb.).

A középfokú alak a ragozásban egyenrangú az alapfokú melléknévvel, mindkét számban és valamennyi esetben minden alakot felveheti.

Például a *suuri/suurõpi* 'nagy/nagyobb' esetei:

	eset	sing	plur
nom		<i>suurõpi</i>	<i>suurõpad</i>
acc		<i>suurõpa</i>	<i>suurõpad</i>
gen		<i>suurõpa</i>	<i>suurõpije</i>
part		<i>suurõpaa</i>	<i>suurõpiit</i>
illat		<i>suurõpaa</i>	<i>suurõpiisõ</i>
iness		<i>suurõpaz</i>	<i>suurõpiz</i>
elat		<i>suurõpass</i>	<i>suurõpiss</i>
allat		<i>suurõpallõ</i>	<i>suurõpillõ</i>
adess		<i>suurõpal</i>	<i>suurõpil</i>
ablat		<i>suurõpalt</i>	<i>suurõpilt</i>
com		<i>suurõpaka</i>	<i>suurõpiika</i>

A melléknév felsőfokát kifejező szerkezetben a vót nyelv a *kõik* szó számban megfelelő részelő esetű (partitivusi) alakját használja előtagként, az utótag a középfokú melléknév. A megfelelő toldalékot az utótag kapja.

A *peeni/peenepi* 'kis/kisebb' felsőfokú alakjai:

	kf	(jelentés)	ff	(jelentés)
sing	<i>peenepi</i>	'kisebb'	<i>kõikkõa peenepi</i>	'legkisebb'
plur	<i>peenepid</i>	'kisebbek'	<i>kõikkiit peenepid</i>	'legkisebbek'

A SZÁMNÉV

A tőszámnév

A tőszámnéveket 1-től 10-ig az eltérő nyelvtani szerepekben más-más alakban használják.

	önmagában	jelzőként	más mondatrészként
1	<i>ühsi</i>	<i>ühs</i>	<i>ühtä</i>
2	<i>kahsi</i>	<i>kahs</i>	<i>kahõd</i>
3	<i>kõm</i>	<i>kõm</i>	<i>kõlmõd</i>
4	<i>nellä</i>	<i>nellä</i>	<i>nelläd</i>
5	<i>viisi</i>	<i>viiz</i>	<i>vid'd'ed</i>
6	<i>kuusi</i>	<i>kuuz</i>	<i>kuvvõd</i>
7	<i>seitsee</i>	<i>seitsee</i>	<i>seittsemed</i>
8	<i>kahõsaa</i>	<i>kahõsaa</i>	<i>kahõssamõd</i>
9	<i>ühesää</i>	<i>ühesää</i>	<i>ühessämed</i>
10	<i>tšümee</i>	<i>tšümee</i>	<i>tšümmened</i>

A tőszámnevek 11-től 19-ig a megfelelő egyes helyiértékű számnak mint előtagnak és a *tõššõmõt* utótagnak az összetételéből állnak. Ezeknél a számoknál az összetételnek – a többi balti finn nyelvtől eltérően – az utótagja ragozódik, az előtagja viszont változatlan alakban marad.

	<u>nom</u>	<u>gen</u>	<u>part</u>
11	<i>ühs tõššõmõt</i>	<i>ühs tõššõmõõ</i>	<i>ühs tõššõmõt</i>
12	<i>kahs tõššõmõt</i>	<i>kahs tõššõmõõ</i>	<i>kahs tõššõmõt</i>
13	<i>kõm tõššõmõt</i>	<i>kõm tõššõmõõ</i>	<i>kõm tõššõmõt</i>
14	<i>nellä tõššõmõt</i>	<i>nellä tõššõmõõ</i>	<i>nellä tõššõmõt</i>
15	<i>viiz tõššõmõt</i>	<i>viiz tõššõmõõ</i>	<i>viiz tõššõmõt</i>
16	<i>kuuz tõššõmõt</i>	<i>kuuz tõššõmõõ</i>	<i>kuuz tõššõmõt</i>
17	<i>seitsee tõššõmõt</i>	<i>seitsee tõššõmõõ</i>	<i>seitsse tõššõmõt</i>
18	<i>kahõsaa tõššõmõt</i>	<i>kahõsaa tõššõmõõ</i>	<i>kahõsaa tõššõmõt</i>
19	<i>ühesää tõššõmõt</i>	<i>ühesää tõššõmõõ</i>	<i>ühesää tõššõmõt</i>

20-tól 90-ig a kerek tizes tőszámnevek olyan egybeírt összetételek, amelyeknek előtagja a megfelelő szorzószám, utótagja pedig a részelő esetben álló (partitivusi) *tšümmëntä* ‘tíz’ szó. Az összetételnek különírv mind a két tagja külön is ragozódik.

	<u>nom</u>	<u>gen</u>	<u>part</u>
20	<i>kahs tšümmëntä</i>	<i>kahõ tšümmene</i>	<i>kahta tšümmëntä</i>
30	<i>kõm tšümmëntä</i>	<i>kõlmõ tšümmene</i>	<i>kõlmõa tšümmëntä</i>
40	<i>nellä tšümmëntä</i>	<i>nellä tšümmene</i>	<i>nellät tšümmëntä</i>
50	<i>viiz tšümmëntä</i>	<i>vid'de tšümmene</i>	<i>viittä tšümmëntä</i>
60	<i>kuuz tšümmëntä</i>	<i>kuvvõ tšümmene</i>	<i>kuutta tšümmëntä</i>
70	<i>seitsee tšümmëntä</i>	<i>seittseme tšümmene</i>	<i>seitseet tšümmëntä</i>
80	<i>kahõsaa tšümmëntä</i>	<i>kahõssamõ tšümmene</i>	<i>kahõsaat tšümmëntä</i>
90	<i>ühesää tšümmëntä</i>	<i>ühessäme tšümmene</i>	<i>ühesääat tšümmëntä</i>

Mivel a nem kerek számok esetében az összetétel a ragozáskor felbomlik, a ragozott szerkezet három külön részből áll.

Például:

	<u>nom</u>	<u>gen</u>
21	<i>kahstšümmëntä ühsi</i>	<i>kahõ tšümmene ühe</i>
32	<i>kõmtšümmëntä kahsi</i>	<i>kõlmõ tšümmene kahõ</i>

és így tovább...

A nagy kerek számokat jelölő tőszámnevek:

100	<i>sata</i>
1000	<i>tuhad</i>

Az ezek többszöröseit jelentő számnevek ragozatlan alakjai olyan összetételek, amelyeknek előtagja a megfelelő szorzószám, utótagja pedig a megfelelő nagy kerek számot jelölő szó részelő esete (partitivusa).

Az összetételt egybe kell írni, a továbbbragozott alakokat pedig külön.

	<u>nom</u>	<u>gen</u>
200	<i>kahssataa</i>	<i>kahõ saa</i>
3000	<i>kõmtuhatta</i>	<i>kõlmõ tuhattõmõ</i>

A sorszámnév

Az első két alak – a magyarhoz hasonlóan – a vótban sem a tőszámnévből képződik. Minden további sorszámnévet a tőszámnév egyes számú genitivusi tövéből képeznek -z képzővel.

1. <i>esimein</i>	6. <i>kuuvvõz</i>
2. <i>tõin</i>	7. <i>seittsemez</i>
3. <i>kõlmõz</i>	8. <i>kahõssamõz</i>
4. <i>nelläz</i>	9. <i>ühessämez</i>
5. <i>vid'd'ez</i>	10. <i>tšümmenez</i>

A sorszámnévek 11-től 19-ig a tőszámnév záró végződését elhagyó szótőre ragasztják a -z képzőt. Ezeknek a sorszámnéveknek ragozott alakjaiban csak az összetétel vége veszi fel a ragot.

	<u>nom</u>	<u>gen</u>
11.	<i>ühstõššõmõz</i>	<i>ühstõššõmõttõma</i>
12.	<i>kahstõššõmõz</i>	<i>kahstõššõmõttõma</i>

és így tovább...

20-tól 90-ig a kerek tízes sorszámnévek képzési és használati szabálya mindenben megegyezik az előzőek szerintivel.

	<u>nom</u>	<u>gen</u>
30.	<i>kõmtšümmenez</i>	<i>kõmtšümmenättõma</i>
40.	<i>nellätšümmenez</i>	<i>nellätšümmenättõma</i>

és így tovább...

A nagy kerek számokból képzett sorszámnévek:

100. *saaz*
1000. *tuhattõmõz*

Az ezek többszörösét jelentő tőszámnévekből való képzés a korábbi szabályok szerint történik.

	<u>nom</u>	<u>gen</u>
500.	<i>viizsaaz</i>	<i>viizsaattõma</i>
6000.	<i>kuuztuhattõmõz</i>	<i>kuuztuhattõmõttõma</i>

és így tovább...

A törtszámnév

A törtszámnevek körében sajátos, hogy egész szám plusz fél mennyiségű összeg kifejezése során a tőszámnév partitivusa azt jelöli, hogy hányadik egész helyett következik fél (ez a régiesebb magyar nyelvhasználatban is fellelhető nyelvi megoldás).

A 'másfél' kivételével az írásmód kötőjeles.

1 + ½	<i>poolitōissa</i>	'másfél'
2 + ½	<i>pooli-kōlmōtta</i>	'harmadfél'
3 + ½	<i>pooli-nellättä</i>	'negyedfél'

A klasszikus törtszámneveket a vót nyelv szerkezettel fejezi ki, amelyben a nevezőnek megfelelő szám és az *ōsa* 'rész' szó alakjai az egyes vagy többes számú számlálótól függenek.

1/3	<i>ühs kōlmōz ōsa</i>
2/5	<i>kahs vid'd'että ōsaa</i>

A határozatlan számnév

A határozatlan számnevek nem jelölnek meg pontos mennyiséget.

Vannak közöttük ragozatlanul állandó alakúak:

<i>jōka</i>	'összes'
<i>vähää</i>	'kevés'

Vannak továbbá, amelyek a névszóknak megfelelően ragozandók:

nom	gen	part	(jelentés)
<i>mōni</i>	<i>mōnō</i>	<i>mōnta</i>	'néhány'
<i>pal'lo</i>	<i>pal'lo</i>	<i>pal'loa</i>	'sok'

Ritka esetben a határozatlan számnévnek is van középfoka. Például:

<i>enāpii</i>	'több'
<i>vähüpii</i>	'kevesebb'

A NÉVMÁS**A személyes névmás**

A vót személyes névmás mindkét szám mindhárom személyében létezik:

sing	1.	<i>miä</i>	'én'
	2.	<i>siä</i>	'te'
	3.	<i>tämä</i>	'ő'
plur	1.	<i>müü</i>	'mi'
	2.	<i>tüü</i>	'ti' + 'Maga, Maguk, Ön, Önök'
	3.	<i>nämä</i>	'ők'

A magázásra (Maga, Maguk), illetve önözésre (Ön, Önök) a vót a többes szám második személyt használja.

A személyes névmásnak a mód- és állapothatározós esetek kivételével valamennyi névszóesetben vannak ragozott alakjai.

A használt alakok:

eset	sing			plur		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.
gen	<i>minu</i>	<i>sinu</i>	<i>tämä</i>	<i>mejje</i>	<i>tejje</i>	<i>näjje</i>
part	<i>minua</i>	<i>sinua</i>	<i>tätä</i>	<i>meit</i>	<i>teit</i>	<i>näit</i>
illat	<i>minusõ</i>	<i>sinusõ</i>	<i>tämäse</i>	<i>meise</i>	<i>teise</i>	<i>näise</i>
iness	<i>minuz</i>	<i>sinuz</i>	<i>tämäz</i>	<i>meiz</i>	<i>teiz</i>	<i>näiz</i>
elat	<i>minuss</i>	<i>sinuss</i>	<i>tämäss</i>	<i>meiss</i>	<i>teiss</i>	<i>näiss</i>
allat	<i>millõ</i>	<i>sillõ</i>	<i>tälle</i>	<i>meile</i>	<i>teile</i>	<i>näile</i>
adess	<i>mill</i>	<i>sill</i>	<i>täll</i>	<i>meil</i>	<i>teil</i>	<i>näil</i>
ablat	<i>milt</i>	<i>silt</i>	<i>tält</i>	<i>meilt</i>	<i>teilt</i>	<i>näilt</i>
com	<i>minuka</i>	<i>sinuka</i>	<i>tämäka</i>	<i>mejjeka</i>	<i>tejjeka</i>	<i>näjjeka</i>

A birtokos névmás

A vót nyelv nem ismeri a külön birtokos névmást. Az annak megfelelő jelentést a személyes névmás genitivusi alakjával fejezi ki.

Ez az alak megtestesítheti a birtokos szerkezet jelzői részét.

<i>minu koto</i>	‘házam’
<i>sinu koto</i>	‘házad’
<i>tämä koto</i>	‘háza’
<i>mejje koto</i>	‘házunk’
<i>tejje koto</i>	‘házatok’
<i>näjje koto</i>	‘házuk’

Megtestesítheti ez a névmási forma továbbá a tulajdonlást kifejező állítmányi szerkezet névmási részét is.

Kõik on minu.
‘Minden az enyém.’

A visszaható névmás

A visszaható névmást a vót nyelv vagy a cselekvés visszairányulásának személyére alkalmazza egyszerű és összetett alakban is, vagy annak kifejezésére, hogy a cselekvő önmaga végzi a cselekvést.

eset	‘maga’	‘saját maga’
nom		<i>ize</i>
gen	<i>ene</i>	<i>ize ene</i>
part	<i>entä</i>	<i>ize entä</i>
illat	<i>enese</i>	<i>ize enese stb.</i>

A második formát a személyes névmás nyomatékosított alakjának is tekinthetjük.

A szerkezetben belül a személyes névmás ragozódik.

nom	(jelentés)	gen	(jelentés)
<i>miä ize</i>	‘(én) magam’	<i>minu ize</i>	‘magamé’
<i>siä ize</i>	‘(te) magad’	<i>sinu ize</i>	‘magadé’
<i>tämä ize</i>	‘(ő) maga’	<i>tämä ize</i>	‘magáé’
<i>müü ize</i>	‘(mi) magunk’	<i>mejje ize</i>	‘magunké’
<i>tüü ize</i>	‘(ti) magatok’	<i>tejje ize</i>	‘magatoké’
<i>nämä ize</i>	‘(ők) maguk’	<i>näjje ize</i>	‘maguké’

A kölcsönös névmás

A vót nyelvben az ‘egymás’ jelentésű kölcsönös névmásnak nincs nominativusa, csak ragozott alakjai léteznek.

Például:

eset	ragozott alak
gen	<i>tōin-tōizō</i>
part	<i>tōin-tōissa</i>
illat	<i>tōin-tōisōō</i> stb.

A mutató névmás

A vót nyelvben a mutató névmásoknak nincsenek mindig közelre és távolra is mutató jelentéspárjai.

Például:

<i>se</i>	‘ez, az’
<i>siiz</i>	‘ezután, azután’

Az ‘ez, az’ mutató névmás ragozási sorai teljesek.

Például:

	eset	‘ez, az’	‘ezek, azok’
nom	<i>se</i>		<i>ned</i>
gen	<i>sene</i>		<i>ninne</i>
part	<i>sitā</i>		<i>niit</i>
illat	<i>sihee</i>		<i>ninnese</i> stb.

Az antinomaszerűen párba állítható mutató névmások közül a gyakrabban használtak:

<i>tänne</i>	‘ide’	<i>sinne</i>	‘oda’
<i>täält</i>	‘innen’	<i>siält</i>	‘onnan’
<i>tääll</i>	‘itt’	<i>siäll</i>	‘ott’
<i>kammuga</i>	‘ilyen’	<i>mokoma</i>	‘olyan’

A kérdő és vonatkozó névmás

A kérdő névmások és a vonatkozó névmások gyakorlatilag azonos alakúak, egymástól őket a mondatbeli szerepük, a szövegösszefüggésük alapján lehet funkcionálisan megkülönböztetni.

<i>mi, miä</i>	‘mi?’	‘ami’
<i>tšen</i>	‘ki?’	‘aki’
<i>kumpa</i>	‘melyik?’	‘amelyik’
<i>kuz</i>	‘hol?’	‘ahol’
<i>kõõz</i>	‘mikor?’	‘amikor’
<i>kui</i>	‘hogyan?’	‘ahogy(an)’

A *mi* ‘ami’ és a *tšen* ‘aki’ névmások ragozott alakjai:

eset	‘ami’	‘aki’
nom	<i>mi</i>	<i>tšen</i>
gen	<i>mine</i>	<i>tšene</i>
part	<i>mitä</i>	<i>tšetä</i>
illat	<i>mihee</i>	<i>tšenese</i>
iness	<i>minez</i>	<i>tšenez</i>
elat	<i>miness</i>	<i>tšeness</i>
allat	<i>mille</i>	<i>tšelle</i>
adess	<i>mill</i>	<i>tšell</i>
ablat	<i>milt</i>	<i>tšelt</i>
com	<i>mineka</i>	<i>tšeneka</i>

Az általános és határozatlan névmás

Mint a magyar nyelvben is, az általános és határozatlan névmások a vótban is az előző kérdő/vonatkozó alakokból következnek megfelelő toldalékkal (-le) képezve.

kérdő/ vonatkozó	határozatlan/ általános	(jelentés)
<i>miä</i>	<i>miäle</i>	‘valami, akármi, bármi’
<i>tšen</i>	<i>tšenle</i>	‘valaki, akárki, bárki’
<i>kumpa</i>	<i>kumple</i>	‘valamelyik, akármelyik, bármelyik’
<i>kuz</i>	<i>kuzle</i>	‘valahol, akárhol, bárhol’
<i>kõõz</i>	<i>kõõznile</i>	‘valamikor, akármikor, bármikor’
<i>kui</i>	<i>kuile</i>	‘valahogy, akárhogy, bárhogy’

A magyar ‘se-, sem-’ előtagú tagadó névmásnak megfelelő névmást a vót nyelv a kérdő/vonatkozó névmás megfelelő alakja elé tett *eb* előszócskával alkotja. Például:

<i>eb tšennid</i>	‘senki’
<i>eb kuzaid</i>	‘sehol’

A NÉVSZÓK SEGÉDSZÓI

A segédszók egyik része (kötőszó, módosítószó) alaktanilag nem játszik szerepet. Alaktanilag befolyásoló viszont a névutók és az előljárók csoportja. Ezek ugyanis különböző eseteket vonzva a névszók határozói szerepét segítik elő. Egy részük szinte suffixumként vagy prefixumként viselkedik.

Ezeknek a szavaknak egy jelentős része egyben kettős szófajúságot mutat, ugyanis gyakori a pusztán határozószói szerepük.

A névutó

A névutók száma igen nagy, zömük birtokos esetet (genitivust) vonz, közülük néhány pedig részelő esetet (partitivust) vagy valamelyik helyhatározós esetet. Többször előfordul, hogy a vót névutó magyar megfelelője nem névutó, hanem egy-egy határozórag.

A gyakrabban használt névutók:

	névutó	vonzott eset	(jelentés)
1.	<i>aikaa</i>	gen	‘idején, idejében’
2.	<i>ala</i>	gen	‘alá’
3.	<i>all</i>	gen	‘alatt’
4.	<i>alluz</i>	gen	‘birtokában, kezében’
5.	<i>alt</i>	gen	‘alól’
6.	<i>alõtsõ</i>	gen	‘mélyéről, alól’
7.	<i>eess</i>	gen	‘elől’
8.	<i>eez</i>	gen	‘előtt (térben)’
9.	<i>etee</i>	gen	‘elé’
10.	<i>jälless</i>	gen	‘mögül’
11.	<i>jällez</i>	gen	‘mögött, nyomában’
12.	<i>jältsee</i>	gen	‘után, mögé, nyomába’
13.	<i>kautta</i>	gen	‘által, révén, át, keresztül’
14.	<i>läpi</i>	elät	‘át, keresztül’
15.	<i>möö</i>	part	‘mögött, nyomában’
16.	<i>möötä</i>	elät	‘közeliében, mellett, mentén’
17.	<i>poolõss</i>	gen	‘-tól,-tól, felöl, mellöl’
18.	<i>poolõõ</i>	gen	‘-hoz,-hez,-höz, felé, mellé’
19.	<i>pääle</i>	gen	‘-ra,-re’
20.	<i>pääll</i>	gen	‘-on,-en,-ön’
21.	<i>päält</i>	gen	‘-ról,-ról’
22.	<i>serväss</i>	gen	‘-tól,-tól’
23.	<i>serväz</i>	gen	‘-nál,-nél’

	névutó	vonzott esete	(jelentés)
24.	<i>serväi</i>	gen	‘-hoz,-hez,-höz’
25.	<i>süämmee</i>	gen	‘-ba,-be’
26.	<i>süämmess</i>	gen	‘-ból,-ból’
27.	<i>süämmeez</i>	gen	‘-ban,-ben’
28.	<i>tagaa</i>	gen	‘mögé’
29.	<i>takaa</i>	gen	‘mögül’
30.	<i>takana</i>	gen	‘mögött’
31.	<i>tüvee</i>	gen	‘-hoz,-hez,-höz’
32.	<i>tüven</i>	gen	‘-nál,-nél’
33.	<i>tüveä</i>	gen	‘-tól,-től’
34.	<i>tšezzee (+ szn)</i>	gen	‘-asban,-esben’
35.	<i>tšiinni</i>	elát	‘fogva, tartva’
36.	<i>tšäess</i>	gen	‘kezeből, kezétől’
37.	<i>tšäez</i>	gen	‘kezeben, kezén’
38.	<i>tšätee</i>	gen	‘kezebe, kezéhez’
39.	<i>tšülless</i>	gen	‘-tól,-től’
40.	<i>tšüllez</i>	gen	‘-nál,-nél’
41.	<i>tšültšee</i>	gen	‘-hoz,-hez,-höz’
42.	<i>vart</i>	part	‘-nak,-nek, részére, számára’
43.	<i>vassaa</i>	allat	‘felé’
44.	<i>vassaa</i>	gen	‘szembe, szemközt’
45.	<i>voossi</i>	gen	‘következtében, miatt’
46.	<i>välii</i>	gen	‘közé’
47.	<i>väliss</i>	gen	‘közül’
48.	<i>väliz</i>	gen	‘közt, között’
49.	<i>õtsass</i>	gen	‘-ról,-ról (függőlegesen)’
50.	<i>õttsaa</i>	gen	‘-ra,-re (függőlegesen)’
51.	<i>õttsaz</i>	gen	‘-on,-en,-ön (függőlegesen)’
52.	<i>ääree</i>	gen	‘-hoz,-hez,-höz,-ra,-re’
53.	<i>ääress</i>	gen	‘-tól,-től,-ról,-ról’
54.	<i>äärez</i>	gen	‘-nál,-nél,-on,-en,-ön’
55.	<i>üvässi</i>	gen	‘-nak,-nek, részére, számára’

Az előljáró

Az előljárók száma jóval szerényebb a névutókénál, mintegy azok negyede. Az előljárók nagyobbik fele részelő esetet (partitivust) vonz, a kisebbik felük birtokos esetet (genitivust) vagy egyéb határozós esetet.

Itt is előfordul, hogy a magyar megfelelő egy rag.

	előjáró	vonzott esete	(jelentés)
1.	<i>alatsõ</i>	gen	‘alatt’
2.	<i>eez</i>	part	‘előtt (időben)’
3.	<i>ilma</i>	part	‘nélkül’
4.	<i>kaaz</i>	com	‘-val,-vel, által (eszköz)’
5.	<i>kokko</i>	com	‘együtt’
6.	<i>kooz</i>	com	‘-val,-vel’
7.	<i>litši</i>	part	‘-nál,-nél, mellett’
8.	<i>läpi</i>	gen	‘át, keresztül’
9.	<i>perää</i>	part	‘mögött, után, nyomán’
10.	<i>takann</i>	part	‘mögött’
11.	<i>tšehsi</i>	part	‘közt, között’
12.	<i>vassaa</i>	part	‘szembe, ellen’
13.	<i>ühez</i>	com	‘együtt’
14.	<i>ümpär</i>	part	‘körül, körött’

Látható, hogy vannak olyan segédszók is (*eez*, *läpi*, *vassaa*), amelyek más-más esetet vonzva lehetnek névutók és előjárók is.

Továbbá főleg a névutók között gyakori az irányhármasság.

hová?	hol?	honnan?
<i>ala</i>	<i>all</i>	<i>alt</i>
<i>etee</i>	<i>eez</i>	<i>eess</i>
<i>jältšee</i>	<i>jällez</i>	<i>jälless</i>
<i>pääle</i>	<i>pääll</i>	<i>päält</i>
<i>servää</i>	<i>serväz</i>	<i>serväss</i>
<i>süämmee</i>	<i>süämmeez</i>	<i>süämmess</i>
<i>tagaa</i>	<i>takana</i>	<i>takaa</i>
<i>tüvee</i>	<i>tüven</i>	<i>tüveä</i>
<i>tšätee</i>	<i>tšäez</i>	<i>tšäess</i>
<i>tšültšee</i>	<i>tšüllez</i>	<i>tšülless</i>
<i>välii</i>	<i>väliz</i>	<i>väliss</i>
<i>õtsaa</i>	<i>õtsaz</i>	<i>õtsass</i>
<i>ääree</i>	<i>äärez</i>	<i>ääress</i>

13. ábra: A névutók irányhármassága

A HATÁROZÓSZÓ

A névmásokkal, valamint a névutókkal és előljárókkal gyakran kettős szófajúságot mutató határozószók néhány kivételtől eltekintve szinte mindig a névszókbl származtathatók. A finnnségi nyelvészet határozószónak, a szó-faj szerves részének, mintegy képzett adverbiumnak tekinti azokat a kifejezéseket is, amelyek a magyarban ragos melléknévnek és nem önálló szófajúnak minősülnek.

A határozótoldalékokkal rögzült kifejezések alapján majdnem a teljes esetrendszer fellelhető a határozószók körében.

A határozószók típusai a határozói viszony jellege szerint csoportosíthatók. Beszélhetünk hely-, idő-, állapot- és módhatározószókról.

A gyakrabban használtak:

	<i>eteez-takaaz</i>	‘oda-vissza, előre-hátra’	
<i>all</i>	‘lent’	<i>üleel</i>	‘fent’
<i>eez</i>	‘elől’	<i>takanna</i>	‘hátral’
<i>kotonna</i>	‘haza’	<i>kotoo</i>	‘otthon’
<i>jo</i>	‘már’	<i>veel</i>	‘még’
<i>nüd</i>	‘most’	<i>tänävä</i>	‘ma’
<i>eglee</i>	‘tegnap’	<i>oomõnna</i>	‘holnap’
<i>enneglee</i>	‘tegnapelõtt’	<i>oomõdperää</i>	‘holnapután’
<i>arvõd</i>	‘ritkán’	<i>uzõi</i>	‘gyakran’
<i>eespäi; enne</i>	‘azelõtt’	<i>perää; siiz</i>	‘azután’
<i>üüzenä</i>	‘éjjel’	<i>päiväll</i>	‘nappal’
<i>meñhavoonna</i>	‘tavaly’	<i>tulavoonna</i>	‘jövõre’
<i>meelii</i>	‘szívesen’	<i>üvii</i>	‘jól, nagyon’
<i>ilozassi</i>	‘szépen’	<i>pahassi</i>	‘rosszul’
<i>ühsineizenä</i>	‘egyedül’	<i>ühez</i>	‘együtt’

A ragos névmások, valamint a nem névszóhoz, hanem az igéhez kapcsolt névutók és előljárók a tágabb felfogás szerint tagjai ennek a kategóriának is.

A helyhatározószók körében is nagymértékben él az irányhármasság.

Például:

<i>tänne</i> ‘ide’	<i>tääll</i> ‘itt’	<i>täält</i> ‘innen’
<i>akkunala</i> ‘ki, kívülre’	<i>akkunall</i> ‘kint, kívül’	<i>akkunalt</i> ‘kintről’

A határozószók nagy része fokozható. Középfokuk jele a melléknévi közép fok jelének továbbfejlesztése, amely további határozótoldalékot kap:

határozószó	(jelentés)	hsz kf	(jelentés)
<i>kõrkõa-lõ</i>	‘magasra’	<i>kõrkõa-pa-llõ</i>	‘magasabbra’
<i>tširee-ssi</i>	‘gyorsan’	<i>tširee-pi-i</i>	‘gyorsabban’

AZ IGENÉV

A névszók és az igék határán a vót nyelvben is a mindkét szófaj több jellemzőjét megőrző igenevek állnak. Ezek típusai részben megegyeznek a magyar nyelvi típusokkal, de részben el is térnek.

Legfőbb névszói jellemzőjük a több névszóesetnek megfelelő ragozhatóságuk, illetve bizonyos kétszófajúságuk, a névszók közé történő igen gyakori szófajváltásuk.

Legfőbb igei szerepük pedig főleg az összetett szerkezetű igeragozások megvalósításában nyilvánul meg.

A főnévi igenév

A vót nyelvben kétféle (tulajdonképpeni) főnévi igenév létezik.

Az **I. infinitivus** alapalakjában a klasszikus értelemben vett főnévi igenév, amelyet például az 'akar, szeret, enged, kell, lehet, szabad' stb. jelentésű igék tárgyaként használnak.

Ennek az I. infinitivusi alaknak a toldaléka:

	-taa, -tää, -ta, -tä, -a, -ä	
igető	toldalékolt alak	(jelentés)
kuttsu-	kuttsu-a	'hív'
tšüsü-	tšüsü-ä	'kérdez'
apa-	apa-ta	'megsavanyodik'
ee-	ee-tä	'halad'
laulah-	laulah-taa	'elénekkel'
len-	len-tää	'repül'

Az I. infinitivusnak létezik egy további toldalékolt inessivusi alakja is, amely magyarra leginkább határozói igenévvel fordítható.

Ennek az I. infinitivusi alaknak a toldaléka:

	-az, -äz, -oz, -õz, -ez, -uz, -üz, -tõz, -tez	
igető	toldalékolt alak	(jelentés)
alka-	alka-az	'elkezdve'
jättä-	jättä-äz	'meghagyva'
taku-	tako-oz	'elverve'
saavv-	saavv-õz	'megkapva'
lživv-	lživv-ez	'megütve'
kuttsu-	kuttsu-uz	'elhíva'
tšüsü-	tšüsü-üz	'megkérdezve'
laskõu-	laskõu-tõz	'leereszkedve'
eittäü-	eittäü-tez	'ijedezve'

Mondatba foglalt példa:

Müü tšävve mmä pajattaaz. 'Beszélgetve sétálunk.'

A **II. infinitivus** alapalakja általában egy összetett igealakban a segédigéhez kapcsolódik. Ennek a II. infinitivusnak a todaléka:

-ma, -mä

igető	toldalékolt alak	(jelentés)
<i>murtu-</i>	<i>murtuu-ma</i>	'eltör(ni)'
<i>pes-</i>	<i>pese-mä</i>	'mos(ni)'

Szószerkezetbe foglalt példa:

nõizin lukõma 'olvasni kezdek'

A II. infinitivus tovább todalékolt alakja voltaképpen (abessivusi) fosztóképzős határozói alak.

Ennek az alaknak a todaléka:

-ma-tta, -mä-ttä

igető	todalékolt alak	(jelentés)
<i>lukõ-</i>	<i>lukõ-ma-tta</i>	'olvasatlanul'
<i>nültše-</i>	<i>nültše-mä-ttä</i>	'nyúzatlanul'

A melléknévi igenév

Az igeragozásban is szerepet játszó befejezett melléknévi igenévnek (participium perfectum) két fajtája van a vót nyelvben, létezik egy cselekvő és egy szenvedő melléknévi igenév.

A vót befejezett melléknévi igenév gyakorlatilag tökéletesen megfelel a magyar '-t, -tt' képzős múlt idejű (befejezett) melléknévi igenévnek, és a nyelvi rendszeren belüli szerepe is lehet hasonló (például melléknévesülő).

Használata szerint a leggyakrabban az összetett igealakok létrehozásában fordul elő.

A cselekvő befejezett melléknévi igenév képzője:

-nnud, -nnüd, -(n)ud, -(n)üd

igető	todalékolt alak	(jelentés)
<i>lukõ-</i>	<i>lukõ-nnud</i>	'olvasott (amit olvastak)'
<i>tšüsü-</i>	<i>tšüsü-nnüd</i>	'kérdezett (amit kérdeztek)'
<i>jutõll-</i>	<i>jutõll-ud</i>	'elbeszélte (amit elbeszéltek)'
<i>teh-</i>	<i>teh-nüd</i>	'csinált (amit csináltak)'

A szenvedő befejezett melléknévi igenév képzője:

-(t)tu, -(t)tü

igető	todalékolt alak	(jelentés)
<i>lukõ-</i>	<i>lugõ-ttu</i>	'olvasott (ami olvastatott)'
<i>teh-</i>	<i>teh-ttü</i>	'csinált (ami csináltatott)'

Több összetett igeszerkezet esetében, amelyeket a vót nyelv a befejezett melléknévi igenevekkel hoz létre, egy ragozási soron belül a cselekvő változatot helyenként a szenvedő változat váltja fel.

Gyakorlatilag csak nyelvészeti felfogás kérdése, hogy a következő szótípust már eleve képzett névszónak tekintjük, vagy jellege alapján melléknévi igenévnek, hiszen teljesen megfelel a magyar '-ó, -ő' képzős jelen idejű (folyamatos) melléknévi igenévnek. A legtöbb balti finn leíró nyelvtan így is kezeli. Ennek a típusnak a képzője:

<i>-ja, -jä</i>		
igető	toldalékolt alak	(jelentés)
<i>lukõ-</i>	<i>lukõ-ja</i>	'olvasó'
<i>põllüä-</i>	<i>põllüä-jä</i>	'poroló'

Ez a szótípus, valamint a cselekvő befejezett melléknévi igenév minden tekintetben a névszókra vonatkozó szabályok szerint ragozhatóak.

AZ IGÉK

Az ige a vót nyelvben is egyfelől cselekvést vagy történést, másfelől létezészt jelenthet, és kifejezheti azok módját, szemléletét, idejét, számát és személyét.

Az igének a vót három nemét ismeri, ezek a cselekvő, a szenvedő és a visszaható.

A leíró nyelvtanok tekintélyes része a passivum alakjait nem szenvedőnek tekinti, hanem a cselekvő ragozási soron belül személytelen formaként kezeli.

A visszaható igét – sok balti finn társával ellentétben – a vót nyelvben a képzőjén kívül eltérő alaktani jellegzetesség nem jellemzi.

Az igemódok a vót nyelvben: a kijelentő mód (indicativus), a feltételes mód (conditionalis) és a felszólító mód (imperativus).

Igeszemlélet szerint a vót igealak lehet a folyamatos és befejezett érzetű nézőpont mellett kezdő (inchoatív) nézőpontú is.

A vót igeidők: az egyszerű alakú jelen idő (praesens), a többféle múlt idő (egyszerű alakú elbeszélő múlt, másképpen imperfectum; összetett alakú befejezett múlt, másképpen perfectum; összetett alakú régmúlt, másképpen plusquamperfectum), valamint az összetett alakú jövő idő (futurum).

A vót igének két száma van: egyes szám és többes szám. Mindkét számban három-három személye létezik.

A felszólító módban viszont hiányoznak az 1. személyű egyszerű alakok mind az egyes, mind a többes számban.

Mint számos nyelvben, a vótban is kitüntetett szerepet kap a létige (*õlla*). Egyes igeszemléletek és igeidők kifejezésekor az összetett alakok egyik elemét adja, továbbá az állítmányban szereplő névszót – minden személyben (!) – „igésíti”. A magyarhoz hasonlóan az összetett jövő idő alakjában külön segédige (*lid'd'a*) kap szerepet.

Sok finnugor rokonához hasonlóan a vót igeének az állító mellett a tagadó-tiltó segédigével alkotott tagadó-tiltó ragozási sora is teljes.

A vót ige ragozási soraiban gyakorlatilag nem található egyetlen teljesen nulla morfémas alak sem, mint a magyar kijelentő mód, jelen idő, egyes szám 3. személyű alak, mert a vót minden esetben ragot használ.

AZ IGE JELEI ÉS RAGJAI

A kijelentő mód (indicativus) jelölés nélküli. Az igemódot jelölő toldalékok feltételes módban: *-iz-*, *-izi-*. Az igemódot jelölő toldalékok a felszólító módban pedig (az egyes szám 1. és 2., illetve többes szám 1. személyű alakokat kivéve) *-go*, *-ko*, *-ga*, *-ka*. A múlt idő jele: *-i-*.

A vót igeék módbeli és időbeli személyragjai:

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens)

sing	1.	<i>-n</i>
	2.	<i>-d</i>
	3.	<i>-b</i>
plur	1.	<i>-mmõ, -mmä</i>
	2.	<i>-ttõ, -ttä</i>
	3.	<i>-(t)a, -(t)ä</i>

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum)

sing	1.	<i>-i-n</i>
	2.	<i>-i-d</i>
	3.	<i>-i, -z, -Ø</i>
plur	1.	<i>-i-mma, -i-mmä</i>
	2.	<i>-i-tta, -i-ttä</i>
	3.	<i>-(tt)i</i>

Feltételes mód – jelen idő (conditionalis praesens)

sing	1.	<i>-izi-n</i>
	2.	<i>-izi-d</i>
	3.	<i>-iz</i>
plur	1.	<i>-izi-mmõ, -izi-mmä</i>
	2.	<i>-izi-ttõ, -izi-ttä</i>
	3.	<i>-(tta)-iz, -(ttä)-iz</i>

Felszólító mód – jelen idő (imperativus praesens)

sing	1.	<i>la ...-n</i>
	2.	<i>-Ø</i>
	3.	<i>-go, -ko</i>
plur	1.	<i>la ...-mmō, -mmä</i>
	2.	<i>-ga, -ka</i>
	3.	<i>-go-d, -ko-d</i>

A felszólító mód egyes szám második személyű alakját a kijelentő mód jelen idő egyes szám második személyű alak személyragjának elhagyásával kapjuk.

A *lukōa* ‘olvas’ ige ragozása ezek alapján a következő:

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens)

sing	1.	<i>lugōn</i>	‘olvasok’
	2.	<i>lugōd</i>	‘olvasol’
	3.	<i>lugōb</i>	‘olvas’
plur	1.	<i>lugōmmō</i>	‘olvasunk’
	2.	<i>lugōttō</i>	‘olvastok’
	3.	<i>lugōta</i>	‘olvasnak’

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum)

sing	1.	<i>lud'in</i>	‘olvastam’
	2.	<i>lud'id</i>	‘olvastál’
	3.	<i>luti</i>	‘olvasott’
plur	1.	<i>lud'immō</i>	‘olvastunk’
	2.	<i>lud'ittō</i>	‘olvastatok’
	3.	<i>lugōtti</i>	‘olvastak’

Feltételes mód – jelen idő (conditionalis praesens)

sing	1.	<i>lukōizin</i>	‘olvasnék’
	2.	<i>lukōizid</i>	‘olvasnál’
	3.	<i>lukōiz</i>	‘olvasna’
plur	1.	<i>lukōizimmō</i>	‘olvasnánk’
	2.	<i>lukōizittō</i>	‘olvasnátok’
	3.	<i>lugōttaiz</i>	‘olvasnának’

Felszólító mód – jelen idő (imperativus praesens)

sing	1.	<i>la lugōn</i>	‘olvassak’
	2.	<i>lugō</i>	‘olvass(ál)’
	3.	<i>lukōgo</i>	‘olvasson’
plur	1.	<i>la lugōmmō</i>	‘olvassunk’
	2.	<i>lukōga</i>	‘olvassatok’
	3.	<i>lukōgod</i>	‘olvassanak’

A LÉTIGE

A létige I. infinitivusa, azaz a szótári alapalakja: *ōlla*.

A vót nyelvben a létige ragozása csak kis részben rendhagyó.

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens):

sing	1.	<i>ōōn</i>	‘vagyok’
	2.	<i>ōōd</i>	‘vagy’
	3.	<i>on</i>	‘van’
plur	1.	<i>ōōmmō</i>	‘vagyunk’
	2.	<i>ōōttō</i>	‘vagytok’
	3.	<i>ōlla</i>	‘vannak’

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>ōlin</i>	‘voltam’
	2.	<i>ōlid</i>	‘voltál’
	3.	<i>ōli</i>	‘volt’
plur	1.	<i>ōlimmō</i>	‘voltunk’
	2.	<i>ōlittō</i>	‘voltatok’
	3.	<i>ōlti</i>	‘voltak’

A magyar nyelvhez hasonlóan – amelyben az egy töről fakadó jelen és múlt idejű ‘van’ és ‘volt’ alakok ragozási sorát a jövő idő kifejezésére egy másik igének (‘lesz’) a ragozási sora követi – a vót nyelvben a jelen és múlt időben használt *ōlla* ige helyébe jövő időben egy másik ige, a *lid'da* ige lép.

Kijelentő mód – jövő idő (indicativus futurum):

sing	1.	<i>leenen</i>	‘leszek’
	2.	<i>leened</i>	‘leszel’
	3.	<i>leeneb</i>	‘lesz’
plur	1.	<i>leenemmä</i>	‘leszünk’
	2.	<i>leenettä</i>	‘lesztek’
	3.	<i>leeneväd</i>	‘lesznek’

A *lid'da* ige egyben az összetett alakú jövő idő segédigéje is, ebben a szerepében megfelel a magyar ‘fog’-nak. Segédigeként azonban kissé eltérő a ragozási sora, kiesik az egyszerű jövő idejű alakokhoz képest a tövégi *-ne-* többletszótag.

sing	1.	<i>leen</i>	‘fogok’
	2.	<i>leed</i>	‘fogsz’
	3.	<i>leeb</i>	‘fog’
plur	1.	<i>leemmä</i>	‘fogunk’
	2.	<i>leettä</i>	‘fogtok’
	3.	<i>leeväd</i>	‘fognak’

A KEZDŐ SEGÉDIGE

A vót nyelv segédige révén hozza létre a kezdő igeszemlélet különféle alakjait is.

A jelen és a múlt idejű összetett alakok kifejezésében a 'kezd, elkezd' jelentésű *nōisa* ige vesz részt segédigeként.

Ebben a szerepében azonban eltérő ragozása az infinitívusában azonos alakú, folyamatos szemléletű 'hozzáfog vmihez, nekifog vminek; felemelkedik' jelentést hordozó cselekvő igéhez képest:

tāmā nōizōb 'ő nekilát, felkel' ↔
tāmā nōōb 'ő kezd'

A kezdő (inchoatív) igeszemlélet felvételét az igeragozásba az is indokolja, hogy ennek a segédigének az összetett igealakban sajátos igenévi kiegészítése van. Nem az I. infinitívus kapcsolódik hozzá tárgyaként, hanem a II. infinitívus csatlakozik az összetett szerkezetbe.

A kezdő–folyamatos–befejezett hármas szemléletűséget érzékelteti a következő példa:

nōizin lukōma 'olvasni kezdett (belekezdett az olvasásba)' → kezdő
lutši 'olvasott (az idejét olvasással töltötte)' → folyamatos
on lukōnnud 'olvasott (de az olvasást már be is végezte)' → befejezett

A kezdő segédige ragozási sorai:

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens):

sing	1.	<i>nōōn</i>	'kezdek'
	2.	<i>nōōd</i>	'kezdesz'
	3.	<i>nōōb</i>	'kezd'
plur	1.	<i>nōōmmō</i>	'kezdünk'
	2.	<i>nōōttō</i>	'kezdetek'
	3.	<i>nōisa</i>	'kezdenek'

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>nōizin</i>	'kezdttem'
	2.	<i>nōizid</i>	'kezdtél'
	3.	<i>nōisi</i>	'kezdet'
plur	1.	<i>nōizimmō</i>	'kezdtünk'
	2.	<i>nōizittō</i>	'kezdtetek'
	3.	<i>nōisti</i>	'kezdtetek'

AZ ÖSSZETETT IGEALAKOK

A rokon nyelvekkel azonos módon a vót nyelvben jelentős az összetett igealakok szerepe. Összetett igealakokkal fejezi ki a 2. és 3. múlt időt (amelyek a folyamatos szemléletű egyszerű múlt idővel szemben befejezett szemléletűek), a jövő idejűséget, valamint a kezdő (inchoatív) igeszemléletet.

A 2. és 3. múlt idő (indicativus imperfectum és plusquamperfectum), valamint az jövő idő (indicativus futurum) összetett alakjaiban a segédige szerepét a létige három idejű változatai töltik be, az inchoatív összetett alakok (indicativus inchoativ praesens és perfectum) képzésében a kezdő szemléletű segédigét használja a vót nyelv.

A kijelentő mód 2. és 3. múlt idejében, valamint a jövő idejében a befejezett melléknévi igenév (participium perfectum) mindkét változatú alakja a használatos. A cselekvő változat a teljes egyes számban, valamint a többes szám 1. és 2. személyében, a szenvedő változat pedig a többes szám 3. személyében.

A kezdő aspektus mindkét igeidejében a II. infinitivus a szerkezetben megjelenő igenév.

Kijelentő mód – befejezett (2.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>õñ lukõnnud</i>	‘kb. olvasék vala’
	2.	<i>õõd lukõnnud</i>	‘kb. olvasál vala’
	3.	<i>on lukõnnud</i>	‘kb. olvasa vala’
plur	1.	<i>õõmmõ lukõnnud</i>	‘kb. olvasánk vala’
	2.	<i>õõttõ lukõnnud</i>	‘kb. olvasátok vala’
	3.	<i>õlla lugõttu</i>	‘kb. olvasának vala’

Kijelentő mód – régmúlt (3.) múlt idő (indicativus plusquamperfectum):

sing	1.	<i>õlin lukõnnud</i>	‘kb. olvastam volt’
	2.	<i>õlid lukõnnud</i>	‘kb. olvastál volt’
	3.	<i>õli lukõnnud</i>	‘kb. olvasott volt’
plur	1.	<i>õlimmõ lukõnnud</i>	‘kb. olvastunk volt’
	2.	<i>õlittõ lukõnnud</i>	‘kb. olvastatok volt’
	3.	<i>õlti lugõttu</i>	‘kb. olvastak volt’

Kijelentő mód – jövő idő (indicativus futurum):

sig	1.	<i>leen lukõnnud</i>	‘olvasni fogok’
	2.	<i>leed lukõnnud</i>	‘olvasni fogsz’
	3.	<i>leeb lukõnnud</i>	‘olvasni fog’
plur	1.	<i>leemmä lukõnnud</i>	‘olvasni fogunk’
	2.	<i>leettä lukõnnud</i>	‘olvasni fogtok’
	3.	<i>leeväd lugõttu</i>	‘olvasni fognak’

Kijelentő mód – kezdő aspektusú jelen idő (indicativus inchoativ praesens):

sing	1.	<i>nõõn lukõma</i>	‘olvasni kezdek’
	2.	<i>nõõd lukõma</i>	‘olvasni kezdesz’
	3.	<i>nõõb lukõma</i>	‘olvasni kezd’
plur	1.	<i>nõõmmõ lukõma</i>	‘olvasni kezdünk’
	2.	<i>nõõttõ lukõma</i>	‘olvasni kezdetek’
	3.	<i>nõisa lukõma</i>	‘olvasni kezdenek’

Kijelentő mód – kezdő aspektusú múlt idő (indicativus inchoativ perfectum):

sig	1.	<i>nõizin lukõma</i>	‘olvasni kezdtem’
	2.	<i>nõizid lukõma</i>	‘olvasni kezdtél’
	3.	<i>nõisi lukõma</i>	‘olvasni kezdett’
plur	1.	<i>nõizimmõ lukõma</i>	‘olvasni kezdtünk’
	2.	<i>nõizittõ lukõma</i>	‘olvasni kezdtetek’
	3.	<i>nõisti lukõma</i>	‘olvasni kezdték’

A TAGADÓ-TILTÓ SEGÉDIGE

Sok nyelvnek (pl. a franciának, töröknek is) jellegzetessége az ige tagadásának ilyen-olyan módon való ragozásbeli megkülönböztetése, és ez a finnugri nyelveknek, így a vótnak is velejáró sajátossága.

A finnugriak és így a vót is ezt tagadó – imperativusa révén egyben tiltó – segédigével oldja meg, és a létrejövő szerkezetben a segédige ragozódik.

A tagadó segédigének nem létezik infinitivusa, de mindkét szám valamennyi személyében van megfelelő alakja, ez azonban az igeidőtől független.

sing	1.	<i>en</i>	‘én nem...’
	2.	<i>ed</i>	‘te nem...’
	3.	<i>eb</i>	‘ő nem...’
plur	1.	<i>emmä</i>	‘mi nem...’
	2.	<i>että</i>	‘ti nem...’
	3.	<i>eväd</i>	‘ők nem...’

A tagadó segédigének ugyanakkor egyes és többes szám 2. és 3. személyben létezik felszólító módú – ezáltal tiltó – egyszerű alakja is. Az 1. személyekben a tiltó alakot a vót nyelv segédszócskával alkotja.

sing	1.	<i>la en</i>	‘én ne...’
	2.	<i>elä</i>	‘te ne...’
	3.	<i>elko</i>	‘ő ne...’
plur	1.	<i>la emmä</i>	‘mi ne...’
	2.	<i>elka</i>	‘ti ne...’
	3.	<i>elkod</i>	‘ők ne...’

AZ EGYSZERŰ IGEALAKOK TAGADÁSA

A kijelentő módú egyszerű alakok tagadásakor a tagadó segédige ragozódik, a jelentést hordozó ige pedig

- *vagy toldaléktalan tőalakú (a jelen idő ragozási sorában);*
- *vagy befejezett melléknévi igenévi alakú (az 1. múlt idő ragozási sorában);*

• vagy igemódbeli alakú (a feltételes és felszólító ragozásnál).

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens):

sing	1.	<i>en lugõ</i>	‘nem olvasok’
	2.	<i>ed lugõ</i>	‘nem olvasol’
	3.	<i>eb lugõ</i>	‘nem olvas’
plur	1.	<i>emmä lugõ</i>	‘nem olvasunk’
	2.	<i>että lugõ</i>	‘nem olvastok’
	3.	<i>evät lugõ</i>	‘nem olvasnak’

A két következő ragozásnál a teljes egyes számban, illetve a többes szám 1. és 2. személyében a szerkezetben a jelentést hordozó igealakot a többes szám 3. személyében másik ragozású jelentést hordozó igealak váltja fel.

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>en lukõnnud</i>	‘nem olvastam’
	2.	<i>ed lukõnnud</i>	‘nem olvastál’
	3.	<i>eb lukõnnud</i>	‘nem olvasott’
plur	1.	<i>emmä lukõnnud</i>	‘nem olvastunk’
	2.	<i>että lukõnnud</i>	‘nem olvastatok’
	3.	<i>evät lugõttu</i>	‘nem olvastak’

Feltételes mód – jelen idő (conditionalis praesens):

sing	1.	<i>en lukõiz</i>	‘nem olvasnék’
	2.	<i>ed lukõiz</i>	‘nem olvasnál’
	3.	<i>eb lukõiz</i>	‘nem olvasna’
plur	1.	<i>emmä lukõiz</i>	‘nem olvasnánk’
	2.	<i>että lukõiz</i>	‘nem olvasnátok’
	3.	<i>evät lugõttaiz</i>	‘nem olvasnának’

Felszólító mód – jelen idő (imperativus praesens):

sing	1.	<i>la en lugõ</i>	‘ne olvassak’
	2.	<i>elä lugõ</i>	‘ne olvass’
	3.	<i>elko lukõgo</i>	‘ne olvasson’
plur	1.	<i>la emmä lugõ</i>	‘ne olvassunk’
	2.	<i>elka lukõga</i>	‘ne olvassatok’
	3.	<i>elod lukõgod</i>	‘ne olvassanak’

A LÉTIGE ÉS A KEZDŐ SEGÉDIGE TAGADÁSA

A létige tagadása

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens):

sing	1.	<i>en òð</i>	‘nem vagyok’
	2.	<i>ed òð</i>	‘nem vagy’
	3.	<i>eb òð</i>	‘nem ... / nincs’
plur	1.	<i>emmä òð</i>	‘nem vagyunk’
	2.	<i>että òð</i>	‘nem vagytok’
	3.	<i>eväd òð</i>	‘nem ... / nincsenek’

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>en òllud</i>	‘nem voltam’
	2.	<i>ed òllud</i>	‘nem voltál’
	3.	<i>eb òllud</i>	‘nem volt’
plur	1.	<i>emmä òllud</i>	‘nem voltunk’
	2.	<i>että òllud</i>	‘nem voltatok’
	3.	<i>eväd òltu</i>	‘nem voltak’

Kijelentő mód – jövő idő (indicativus futurum):

sing	1.	<i>en lee</i>	‘nem leszek’
	2.	<i>ed lee</i>	‘nem leszel’
	3.	<i>eb lee</i>	‘nem lesz’
plur	1.	<i>emmä lee</i>	‘nem leszünk’
	2.	<i>että lee</i>	‘nem lesztek’
	3.	<i>eväd lee</i>	‘nem lesznek’

A kezdő segédige tagadása

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens):

sing	1.	<i>en nõð</i>	‘nem kezdek’
	2.	<i>ed nõð</i>	‘nem kezdesz’
	3.	<i>eb nõð</i>	‘nem kezd’
plur	1.	<i>emmä nõð</i>	‘nem kezdünk’
	2.	<i>että nõð</i>	‘nem kezdetek’
	3.	<i>eväd nõð</i>	‘nem kezdenek’

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>en nõiznud</i>	‘nem kezdtem’
	2.	<i>ed nõiznud</i>	‘nem kezdted’
	3.	<i>eb nõiznud</i>	‘nem kezdett’
plur	1.	<i>emmä nõiznud</i>	‘nem kezdtünk’
	2.	<i>että nõiznud</i>	‘nem kezdtetek’
	3.	<i>eväd nõistu</i>	‘nem kezdtetek’

AZ ÖSSZETETT IGEALAKOK TAGADÁSA

Az összetett igei alakok tagadásakor a tagadó segédige ragozódik.

A jelentést hordozó ige pedig változatlanul a már felvett igenévi vagy rövid alakjában szerepel.

Az összetett alak közbeékelődő segédigéje (a létige vagy a kezdő segédige) pedig szintén megfelelő igenévi vagy rövid alakot ölt.

Ennek megfelelően ezekben az igei szerkezetekben a tagadó segédige ragozott alakját két megfelelő igenévi vagy rövid alak is követi a ragozási sorban (először a létigéé vagy a kezdő segédigéé, majd azt követően a jelentést hordozó igéé).

Kijelentő mód – befejezett (2.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing	1.	<i>en ðlõ lukõnnud</i>	‘kb. nem olvasék vala’
	2.	<i>ed ðlõ lukõnnud</i>	‘kb. nem olvasál vala’
	3.	<i>eb ðlõ lukõnnud</i>	‘kb. nem olvasa vala’
plur	1.	<i>emmä ðlõ lukõnnud</i>	‘kb. nem olvasánk vala’
	2.	<i>että ðlõ lukõnnud</i>	‘kb. nem olvasátok vala’
	3.	<i>evät ðlõ lugõttu</i>	‘kb. nem olvasának vala’

Kijelentő mód – régmúlt (3.) múlt idő (indicativus plusquamperfectum):

sing	1.	<i>en ðllud lukõnnud</i>	‘kb. nem olvastam volt’
	2.	<i>ed ðllud lukõnnud</i>	‘kb. nem olvastál volt’
	3.	<i>eb ðllud lukõnnud</i>	‘kb. nem olvasott volt’
plur	1.	<i>emmä ðllud lukõnnud</i>	‘kb. nem olvastunk volt’
	2.	<i>että ðllud lukõnnud</i>	‘kb. nem olvastatok volt’
	3.	<i>evät ðltu lugõttu</i>	‘kb. nem olvastak volt’

Kijelentő mód – jövő idő (indicativus futurum):

sig	1.	<i>en lee lukõnnud</i>	‘nem fogok olvasni’
	2.	<i>ed lee lukõnnud</i>	‘nem fogsz olvasni’
	3.	<i>eb lee lukõnnud</i>	‘nem fog olvasni’
plur	1.	<i>emmä lee lukõnnud</i>	‘nem fogunk olvasni’
	2.	<i>että lee lukõnnud</i>	‘nem fogtok olvasni’
	3.	<i>evät lee lugõttu</i>	‘nem fognak olvasni’

Kijelentő mód – kezdő aspektusú jelen idő (indicativus inchoativ praesens):

sing	1.	<i>en nõõ lukõma</i>	‘nem kezdek olvasni’
	2.	<i>ed nõõ lukõma</i>	‘nem kezdesz olvasni’
	3.	<i>eb nõõ lukõma</i>	‘nem kezd olvasni’
plur	1.	<i>emmä nõõ lukõma</i>	‘nem kezdünk olvasni’
	2.	<i>että nõõ lukõma</i>	‘nem kezdetek olvasni’
	3.	<i>evät nõõ lukõma</i>	‘nem kezdenek olvasni’

Kijelentő mód – kezdő aspektusú múlt idő (indicativus inchoativ perfectum)::

sig	1.	<i>en nōiznud lukōma</i>	‘nem kezdtem olvasni’
	2.	<i>ed nōiznud lukōma</i>	‘nem kezdte olvasni’
	3.	<i>eb nōiznud lukōma</i>	‘nem kezdett olvasni’
plur	1.	<i>emmā nōiznud lukōma</i>	‘nem kezdtünk olvasni’
	2.	<i>ettā nōiznud lukōma</i>	‘nem kezdtetek olvasni’
	3.	<i>evāt nōistu lukōma</i>	‘nem kezdtek olvasni’

Az egyes igeragozási alakok nyelvhasználati gyakorisága eltérő, a köznyelvi használat rendszere egyszerűsödést mutat.

A SZENVEDŐ IGEALAKOK

A CSERNYAVSZKIJ nyelvtanában szenvedőként definiált formának csak a 3. személyekben vannak az egyes vagy többes számtól függetlenül azonos alakjai.

A leíró nyelvtanok tekintélyes része ezeket az alakokat nem szenvedőnek tekinti, hanem a cselekvő ragozási soron belüli személytelen formaként kezeli. Ezt voltaképpen indokolja is ennek a formának a kizárólagos harmadik személyűsége. Hozzá ez a felfogás áll közelebb.

Kijelentő mód – jelen idő (indicativus praesens):

sing/plur 3. toldaléka: *-ta, -tā, -a, -ā*
→ *lugōta* ‘olvastatik’ ‘olvastatnak’

Kijelentő mód – elbeszélő (1.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing/plur 3. toldaléka: *-tti*
→ *lugōtti* ‘olvastatott’ ‘olvastattak’

Feltételes mód – jelen idő (conditionalis praesens):

sing/plur 3. toldaléka: *-ttaiz, -ttāiz*
→ *lugōttaiz* ‘olvastatna’ ‘olvastatnának’

Felszólító mód – jelen idő (imperativus praesens):

sing/plur 3. toldaléka: *-ttago, -ttāgo*
→ *lugōttago* ‘olvastasson’ ‘olvastassanak’

A szenvedő ige összetett alakjainál is csak 3. személyű létezik, de az egyes és a többes számú más.

Kijelentő mód – befejezett (2.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing 3. *on lugōttu* ‘olvastatik vala’
plur 3. *ōlla lugōttu* ‘olvastatnak vala’

Feltételes mód – befejezett (2.) múlt idő (indicativus imperfectum):

sing 3. *ōlōiz lugōttu* ‘olvastatott volna’
plur 3. *ōlōttaiz lugōttu* ‘olvastattak volna’

AZ IGERAGOZÁSI TÍPUSOK

A vót igeragozási sorok hangalakját nehezen követhetővé teszi a gyakran többszöri fokváltakozáson áteső igeöveknek a típusuk szerinti gyakran eltérő ragozása.

Valamennyi tényezőt figyelembe véve, a vót igeragozási alaptípusok száma tíz, a lehetséges alváltozataikkal is számolva pedig a vót igeragozás teljességgel való bemutatásához mintegy háromszor annyi altípus adja a megoldást.

Az igeeknek az egyes igeragozási típusok közötti megoszlása nem egyenletes, vannak a ragozás szerinti igen népes szócsoporthoz és alig néhány tagúak is. A ragozási minta szerinti alakok azonban gyakran nem minden formában használatosak ténylegesen is.

Az egyes igeragozási típusok leírásának teljessége az alábbi alakok megadásával lehetséges:

- I. infinitivus;
- I. infinitivus határozói esete;
- II. infinitivus;
- cselekvő igenem, kijelentő mód, jelen idő (indicativus praesens) egyes szám 1. személy;
- cselekvő igenem, kijelentő mód, jelen idő (indicativus praesens) többes szám 3. személy
- cselekvő igenem, kijelentő mód, egyszerű folyamatos múlt idő (indicativus imperfectum) egyes szám 3. személy;
- cselekvő igenem, kijelentő mód, egyszerű folyamatos múlt idő (indicativus imperfectum) többes szám 3. személy
- cselekvő igenem, feltételes mód, jelen idő (condicionalis praesens) egyes szám 3. személy;
- cselekvő igenem, feltételes mód, jelen idő (condicionalis praesens) többes szám 3. személy
- cselekvő igenem, felszólító mód, jelen idő (imperativus praesens) egyes szám 2. személy;
- cselekvő igenem, felszólító mód, jelen idő (imperativus praesens) többes szám 2. személy;
- cselekvő befejezett melléknévi igenév (passivum participium praesens);
- szenvedő befejezett melléknévi igenév (activum participium imperfectum);
- cselekvő szubjektum/objektum.

I. -VVA, -VVÄ, -D'D'A, -D'D'Ä VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-vva	saa-vva	saa-ma	saa-b	sa-i	‘kap’
	ju-vva	joo-ma	joo-b	jõ-i	‘szik’
-vvä	mü-vvä	müü-mä	müü-b	mü-i	‘árusít’
	lü-vvä	löö-mä	löö-b	le-i	‘üt’
-d'd'a	võ-d'd'a	või-ma	või-b	võiz(-i-)	‘-hat,-het’
-d'd'ä	vi-d'd'ä	vee-mä	vee-b	ve-i	‘hoz’

Ragozási minta:

inf I.	saavva	lүүvā
inf I. iness	saavvõz	lүүvez
inf II.	saamaa	lөөmää
ind praes sing 3.	saab	lөөb
ind praes plur 3.	saavva	lүүvā
ind imperf sing 3.	sai	lei
ind imperf plur 3.	saati	lөөti
cond praes sing 3.	saisõiz	leiseiz
cond praes plur 3.	saataiz	lөөtäiz
imp praes sing 2.	saa!	lөө!
imp praes plur 2.	saaga!	lөөga!
act partic praes	saannud	lөөnnüd
pass partic imperf	saatu	lөөtū
cselekvő szubjektum/objektum	saaja	lөөjä

Ennek az iger típusnak, amely az infinitivus képzője nélkül kizárólag egy szótagú, a tövében többször előfordul a magánhangzó képzésének megváltozása, valamint megrövidülése vagy megnyúlása.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: -i

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv. Egyedül a *võd'd'a* ‘tud, képes, -hat, -het’ ige esetében alkalmaz a jelen és múlt idő azonos alakúságát kiküszöbölő hangbetoldást.

Ebbe az igeragozási típusba csekély számú ige tartozik.

A fentiek mellett továbbiak:

jõvva ‘eljut’; *jäävvä* ‘marad’; *levvä* ‘megtalál’; *lid'd'a* ‘lesz’; *püvvä* ‘törekszik’; *süvvä* ‘eszik’; *tšävvä* ‘jár’.

II. -UA, -ÜÄ, -IA, -IÄ VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-ua	<i>kuttsu-a</i>	<i>kuttsu -ma</i>	<i>kutsu-b</i>	<i>kuttsu</i>	‘hív’
-üä	<i>väittšü-ä</i>	<i>väittšü-mä</i>	<i>väitsü-b</i>	<i>väittšü</i>	‘villog’
-ia	<i>sopi-a</i>	<i>sopi-ma</i>	<i>sovi-b</i>	<i>sopi</i>	‘illik’
-iä	<i>tšiirehti-ä</i>	<i>tšiirehti-mä</i>	<i>tšiirehi-b</i>	<i>tšiirehti</i>	‘siet’

Ragozási minta:

inf I.	<i>kuttsua</i>	<i>tšiirehtiä</i>
inf I. iness	<i>kuttsuuz</i>	<i>tšiirehtiiz</i>
inf II.	<i>kuttsu-ma</i>	<i>tšiirehtimä</i>
ind praes sing 3.	<i>kutsub</i>	<i>tšiirehib</i>
ind praes plur 3.	<i>kuttsua</i>	<i>tšiirehtiä</i>
ind imperf sing 3.	<i>kuttsu</i>	<i>tšiirehti</i>
ind imperf plur 3.	<i>kuttsutti</i>	<i>tšiirehitti</i>
cond praes sing 3.	<i>kuttsuiz</i>	<i>tšiirehtiiz</i>
cond praes plur 3.	<i>kuttsuttaiz</i>	<i>tšiirehittäiz</i>
imp praes sing 2.	<i>kutsu!</i>	<i>tšiirehi!</i>
imp praes plur 2.	<i>kuttsuga!</i>	<i>tšiirehtiga!</i>
act partic praes	<i>kuttsunnud</i>	<i>tšiirehtinnüd</i>
pass partic imperf	<i>kuttsuttu</i>	<i>tšiirehittü</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>kuttsuja</i>	<i>tšiirehtijä</i>

Ennek az igeragozási típusnak, amely az infinitivus képzője nélkül zömében két-szótagú, a tövében igen gyakori a fokváltakozás.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: Ø

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv.

Ebbe az igeragozási típusba viszonylag jelentősebb számú ige tartozik.

A fentiek mellett továbbiak:

asua ‘él vhol’; *aukkua* ‘ugat’; *ehitiä* ‘díszít’; *irnua* ‘nyerít’; *issua* ‘ül’; *ka-sia* ‘tisztít’; *kooria* ‘levesz’; *kussua* ‘kialszik’; *kuulua* ‘hallatszik’; *ležiä* ‘fekszik’; *liukua* ‘csúszik’; *läsia* ‘megbetegszik’; *mäntšiä* ‘játszik’; *oolia* ‘kí-ván’; *prostia* ‘megbocsát’; *raapia* ‘karmol’; *rissiä* ‘keresztel’; *soossua* ‘be-leegyezik’; *suutia* ‘elítél’; *süntüä* ‘megszületik’; *tapahtua* ‘történik’; *tilkkua* ‘csöpög’; *torua* ‘szid’; *töhtia* ‘enged’; *tüüntüä* ‘elcsendesedik’; *tšüsüä* ‘kér-dez’; *ujua* ‘úszik’; *ukkua* ‘elvész’; *vahtia* ‘öriz’; *vinkua* ‘fütyül’; *väsüä* ‘el-fárad’; *öppia* ‘tanul’; *öttsia* ‘keres’; *ühissüä* ‘egyesül’; *üppiä* ‘ugrik’.

III. -AA, -UA VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-aa	<i>alka-a</i>	<i>alka-ma</i>	<i>alga-b</i>	<i>alkõ</i>	‘elkezd’
-ua	<i>taku-a</i>	<i>tako -ma</i>	<i>tago-b</i>	<i>takõ</i>	‘üt’

Ragozási minta:

inf I.	<i>alkaa</i>	<i>takua</i>
inf I. iness	<i>alkaaz</i>	<i>takooz</i>
inf II.	<i>alkama</i>	<i>takoma</i>
ind praes sing 3.	<i>algab</i>	<i>tagob</i>
ind praes plur 3.	<i>alkaa</i>	<i>takua</i>
ind imperf sing 3.	<i>alkõ</i>	<i>takõ</i>
ind imperf plur 3.	<i>algõtti</i>	<i>tagotti</i>
cond praes sing 3.	<i>alkaiz</i>	<i>takoiz</i>
cond praes plur 3.	<i>algõttaiz</i>	<i>tagottaiz</i>
imp praes sing 2.	<i>alga!</i>	<i>tago!</i>
imp praes plur 2.	<i>alkaga!</i>	<i>takoga!</i>
act partic praes	<i>alkannud</i>	<i>takonnud</i>
pass partic imperf	<i>algõttu</i>	<i>tagottu</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>alkaja</i>	<i>takója</i>

Ennek az igitípusnak, amely az infinitivus képzője nélkül zömében két-szótagú, a tövében többször előfordul a magánhangzó megváltozása (*a/õ, u/o/õ*).

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: Ø

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv.

Ebbe az igeragozási típusba közel átlagos számú ige tartozik.

A fentiek mellett továbbiak:

ajaa ‘kiterel’; *antaa* ‘ad’; *javaa* ‘megőröl’; *kaittsaa* ‘megvéd’; *kaivua* ‘ás’; *kantaa* ‘hord’; *kassaa* ‘locsol’; *kattsua* ‘meglátogat’; *kattaa* ‘betakar’; *kazvaa* ‘megnő’; *laulaa* ‘énekel’; *leipua* ‘(kenyeret) süt’; *mahsaa* ‘kifizet’; *nagraa* ‘nevet’; *nõvvua* ‘tanácsol’; *painaa* ‘nyom (v)’; *paissaa* ‘fénylik’; *pu-nua* ‘csavar (v)’; *põnkua* ‘felás’; *rikkua* ‘feldönt’; *sataa* ‘esik (eső)’; *situa* ‘kötöz’; *sõisua* ‘áll (v)’; *tahtua* ‘akar’; *tappaa* ‘megöl’; *tõiskua* ‘leszakít’; *us-kua* ‘elhisz’; *vaattaa* ‘megnéz’; *valaa* ‘ont’; *viskua* ‘dob (v)’.

IV. -UA, -ÜÄ VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-ua	<i>murtu-a</i>	<i>murtuu-ma</i>	<i>murtuu-b</i>	<i>murtu</i>	‘törik’
-üä	<i>eittü-ä</i>	<i>eittüü-mä</i>	<i>eittüü-b</i>	<i>eittü</i>	‘rémül’

Ragozási minta:

inf I.	<i>murtua</i>	<i>eittüä</i>
inf I. iness	<i>murtuuz</i>	<i>eittüüz</i>
inf II.	<i>murtuuma</i>	<i>eittüümä</i>
ind praes sing 3.	<i>murtuub</i>	<i>eittüüb</i>
ind praes plur 3.	<i>murtua</i>	<i>eittüä</i>
ind imperf sing 3.	<i>murtu</i>	<i>eittü</i>
ind imperf plur 3.	<i>murtuutti</i>	<i>eittüütti</i>
cond praes sing 3.	<i>murtuiz</i>	<i>eittüüz</i>
cond praes plur 3.	<i>murtuuttaiz</i>	<i>eittüüttäiz</i>
imp praes sing 2.	<i>murtuu!</i>	<i>eittüü!</i>
imp praes plur 2.	<i>murtuuga!</i>	<i>eittüüga!</i>
act partic praes	<i>murtuunnud</i>	<i>eittüünnüd</i>
pass partic imperf	<i>murtuuttu</i>	<i>eittüüttü</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>murtuujä</i>	<i>eittüüjä</i>

Ennél az igtípusnál, amely az infinitivus képzője nélkül leginkább két-szótagú.

A hasonló végződésű más típusba tartozó igékhez képest a főnévi igenév végében előforduló -u és -ü magánhangzó a toldalékolt alakok nagy többségében megnyúlik.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: Ø

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv.

Ebbe az igeragozási típusba nagyon csekély számú ige tartozik.

A fentiek mellett továbbiak:

kukõrtua ‘felborul’; *suuttua* ‘haragszik’; *tarttua* ‘belekapaszkodik’; *tõk-kua* ‘leesik’; *umaltua* ‘berúg (lerészegedik)’; *viipüä* ‘tartózkodik vhol’; *väi-tšähtäa* ‘csillog’; *vääntüä* ‘pörög’; *õmõhtua* ‘megpenészedik’; *ätsäüttüä* ‘felbosszantja magát’.

V. -AA, -ÄÄ, -ÕA, -IÄ VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-aa	<i>avitta-a</i>	<i>avitta-ma</i>	<i>avita-b</i>	<i>avitt-i</i>	‘segít’
-ää	<i>pitä-ä</i>	<i>pitä-mä</i>	<i>piä-b</i>	<i>pit-i</i>	‘tart’
-õa	<i>lukõ-a</i>	<i>lukõ-ma</i>	<i>lugõ-b</i>	<i>lutš-i</i>	‘olvas’
-iä	<i>imi-ä</i>	<i>ime-mä</i>	<i>ime-b</i>	<i>im-i</i>	‘szopik’

Ragozási minta:

inf I.	<i>lukõa</i>	<i>pitää</i>
inf I. iness	<i>lukõõz</i>	<i>pitääz</i>
inf II.	<i>lukõma</i>	<i>pitämä</i>
ind praes sing 3.	<i>lugõb</i>	<i>piäb</i>
ind praes plur 3.	<i>lukõa</i>	<i>pitää</i>
ind imperf sing 3.	<i>lutši</i>	<i>piti</i>
ind imperf plur 3.	<i>lugõtti</i>	<i>piätti</i>
cond praes sing 3.	<i>lukõiz</i>	<i>piteiz</i>
cond praes plur 3.	<i>lugõttaiz</i>	<i>piättäiz</i>
imp praes sing 2.	<i>lugõ!</i>	<i>piä!</i>
imp praes plur 2.	<i>lukõga!</i>	<i>pitäga!</i>
act partic praes	<i>lukõnnud</i>	<i>pitännüd</i>
pass partic imperf	<i>lugõttu</i>	<i>piättü</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>lukõja</i>	<i>pitäjä</i>

Ennek az igeragozási típusnak, amely az infinitivus képzője nélkül többnyire két-, olykor többszótagú, a tövében gyakran előfordul a fokváltakozás.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: *-i*

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: $\emptyset$

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv.

Ebbe az igeragozási típusba nagyon sok ige tartozik. Itt kap helyet továbbá főnévi igenévi végződése ellenére a *tuntia* ‘tud, ismer’ ige is.

A fentiek mellett továbbiak:

arjottaa ‘gyakorol’; *ed’dittsää* ‘virágzik’; *elää* ‘él’; *haissaa* ‘megszagol’; *ilmottaa* ‘közöl’; *isuttaa* ‘elültet’; *itkõa* ‘sír (v)’; *jatkaa* ‘folytat’; *jättää* ‘hagy’; *kazvattaa* ‘nevel’; *laskõa* ‘enged’; *lõpõttaa* ‘befejez’; *lähtiä* ‘indul’; *nossaa* ‘feleml’; *oottaa* ‘vár (v)’; *praavittaa* ‘javít’; *saattaa* ‘küld’; *sukõa* ‘fésül’; *sõvõttaa* ‘öltöztet’; *tõõttää* ‘dolgozik’; *tšähtsiä* ‘elrendel’; *valittaa* ‘panaszkodik’; *valmissaa* ‘felkészít’; *venuttaa* ‘húz’; *võittaa* ‘győz’; *väittää* ‘visz’; *õmissaa* ‘birtokol’; *õpõttaa* ‘tanít’; *õssaa* ‘vásárol’; *ürittää* ‘próbál’.

VI. -TAA, -TÄÄ VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-aa	<i>laulahta-a</i>	<i>laulahtaa-ma</i>	<i>laulahtaa-b</i>	<i>laulahti-i</i>	‘eldalol’
-ää	<i>lentä-ä</i>	<i>lentää-mä</i>	<i>lentää-b</i>	<i>lenti-i</i>	‘repül’

Ragozási minta:

inf I.	<i>laulahtaa</i>	<i>lentää</i>
inf I. iness	<i>laulahtaaz</i>	<i>lentääz</i>
inf II.	<i>laulahtaama</i>	<i>lentäämä</i>
ind praes sing 3.	<i>laulahtaab</i>	<i>lentääb</i>
ind praes plur 3.	<i>laulahtaa</i>	<i>lentää</i>
ind imperf sing 3.	<i>laulahtii</i>	<i>lentii</i>
ind imperf plur 3.	<i>laulahtaatti</i>	<i>lentäätti</i>
cond praes sing 3.	<i>laulahtaiz</i>	<i>lentäiz</i>
cond praes plur 3.	<i>laulahtaattaiz</i>	<i>lentäättäiz</i>
imp praes sing 2.	<i>laulahtaa!</i>	<i>lentää!</i>
imp praes plur 2.	<i>laulahtaaga!</i>	<i>lentääga!</i>
act partic praes	<i>laulahtaannud</i>	<i>lentäännüd</i>
pass partic imperf	<i>laulahtaattu</i>	<i>lentäättü</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>laulahtaaja</i>	<i>lentääjä</i>

Ennél az igtípusnál, amely az infinitivus képzője nélkül leginkább két- és többszótagú, a hasonló végződésű más típusba tartozó igékhez képest a főnévi igenév végében előforduló -a és -ä magánhangzó a toldalékolt alakok nagy többségében megnyúlik.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: -i

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv.

Ebbe az igeragozási típusba viszonylag kevesebb ige tartozik.

A fentiek mellett továbbiak:

apagoittaa ‘savanyít’; *armahtaa* ‘kegyelmez’; *kahnugoittaa* ‘fagyaszt’; *makahtaa* ‘elalszik’; *nagrahtaa* ‘elneveti magát’; *neelähtää* ‘lenyel’; *pajattaa* ‘beszélget’; *räägahtaa* ‘kiált’; *söisahtaa* ‘megáll’; *tšuudittaa* ‘tűnik vmi-lyennek’; *unöhtaa* ‘elfelejt’; *vaatahtaa* ‘rápillant’; *vajöhtaa* ‘cserél’; *vingah-
taa* ‘fütyörészik’; *vizgahtaa* ‘eldob’; *öhtagoittaa* ‘vacsorázik’; *äälähtää* ‘ki-
ejt (hangot)’; *örtšähtää* ‘felébred’; *örähtää* ‘dörmög’; *ümmärtää* ‘megért’; *üpähtää* ‘leugrik’.

VII. -LLA, -LLÄ, -RRA, -NNA, -NNÄ, -SA, -SÄ, -HÄ
VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-lla	<i>ajõll-a</i>	<i>ajõõ-ma</i>	<i>ajõõ-b</i>	<i>ajõl-i</i>	‘halad’
-llä	<i>petell-ä</i>	<i>pettee-mä</i>	<i>pettee-b</i>	<i>pettel-i</i>	‘csal’
-rra	<i>purr-a</i>	<i>purõ-ma</i>	<i>purõ-b</i>	<i>pur-i</i>	‘harap’
-nna	<i>pann-a</i>	<i>paa-maa</i>	<i>paa-b</i>	<i>pan-i</i>	‘rak’
-nnä	<i>menn-ä</i>	<i>mee-mää</i>	<i>mee-b</i>	<i>men-i</i>	‘megy’
-sa	<i>joohs-a</i>	<i>joohsõ-ma</i>	<i>joohsõ-b</i>	<i>joohs-i</i>	‘fut’
-sä	<i>pes-ä</i>	<i>pese-mä</i>	<i>peze-b</i>	<i>pes-i</i>	‘mos’
-hä	<i>näh-ä</i>	<i>nätše-mä</i>	<i>näe-b</i>	<i>nätš-i</i>	‘lát’

Ragozási minta:

inf I.	<i>ajõlla</i>	<i>pesä</i>
inf I. iness	<i>ajõllõz</i>	<i>pesez</i>
inf II.	<i>ajõõma</i>	<i>pesemä</i>
ind praes sing 3.	<i>ajõõb</i>	<i>pezeb</i>
ind praes plur 3.	<i>ajõlla</i>	<i>pesä</i>
ind imperf sing 3.	<i>ajõli</i>	<i>pesi</i>
ind imperf plur 3.	<i>ajõlti</i>	<i>pesti</i>
cond praes sing 3.	<i>ajõlõiz</i>	<i>peseiz</i>
cond praes plur 3.	<i>ajõltaiz</i>	<i>pestäiz</i>
imp praes sing 2.	<i>ajõõ!</i>	<i>peze!</i>
imp praes plur 2.	<i>ajõlka!</i>	<i>peska!</i>
act partic praes	<i>ajõllud</i>	<i>pezniüd</i>
pass partic imperf	<i>ajõltu</i>	<i>pestü</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>ajõlija</i>	<i>pesijä</i>

Ennek az iger típusnak, amely az infinitivus képzője nélkül többnyire két-, olykor többszótagú, a tövében gyakran előfordul a fokváltakozás.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: -i

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Minden más tekintetben az igeragozás szabályainak teljesen megfelelően jár el a vót nyelv.

Ebbe az igeragozási típusba átlagos számú ige tartozik.

A fentiek mellett néhány nagyon gyakori:

haisa ‘illatozik’; *imetellä* ‘csodálkozik’; *jutõlla* ‘beszél’; *koolla* ‘meghal’; *kuulla* ‘hall’; *mõrisä* ‘morog’; *ootõlla* ‘reménykedik’; *pilahilla* ‘tréfál’; *sur-ra* ‘meghal’; *tehä* ‘csinál’; *tšävvellä* ‘sétál’; *varjõlla* ‘véd’; *õmmõlla* ‘varr’.

VIII. -ATA, -ÕTA, -ETÄ VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-ata	taga-ta	taka-nõ-ma	taka-nõ-b	taka-n-ii	‘hátrál’
-õta	laugõ-ta	laukõ-nõ-ma	laukõ-nõ-b	laukõ-n-i	‘lelő’
-etä	üle-tä	üle-ne-mä	üle-ne-b	üle-n-i	‘emelkedik’

Ragozási minta:

inf I.	tagata	ületä
inf I. iness	tagatõz	ületez
inf II.	takanõma	ülenemä
ind praes sing 3.	takanõb	üleneb
ind praes plur 3.	tagata	ületä
ind imperf sing 3.	takanii	üleni
ind imperf plur 3.	tagatti	ületti
cond praes sing 3.	takanõiz	üleneiz
cond praes plur 3.	tagattaiz	ülettäiz
imp praes sing 2.	takanõ!	ülene!
imp praes plur 2.	tagatka!	ületka!
act partic praes	tagannud	ülennüd
pass partic imperf	tagattu	ülettö
cselekvő szubjektum/objektum	takanõja	ülenejä

Ennél az igitípusnál, amely az infinitivus képzője nélkül leginkább két-szótagú, a főnévi igenév képzője a klasszikus finnségi -ta, -tä.

Az előző típustól annyiban tér el, hogy a ragozás során a tö több alaknál is -na, -nõ, -ne szótaggal bővül. Az ige gyakran töváltakozáson is átesik.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: -i

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: Ø

Ebbe az igeragozási típusba viszonylag kevesebb ige tartozik. Az itteni igék szinte kivétel nélkül visszaható, esetleg gyakorító jelentésűek.

A fentiek mellett továbbiak:

alõta ‘alacsonyodik’; apata ‘megsavanyodik’; eetä ‘előrehalad’; ilmetä ‘mutatkozik’; lämmetä ‘felmelegsik’; lühetä ‘megrövidül’; noorõta ‘megfiatalodik’; pagõta ‘szalad’; parata ‘gyógyul’; pimetä ‘sötétedik’; selletä ‘világosodik’; vad’dõta ‘megnémul’; vanõta ‘megöregedik’; vähetä ‘lcsökken’; õd’dõta ‘kiegyenesedik’; õhzõta ‘hány, okádik’.

IX. -ATA, -OTA, -UTA, -ÖTA, -ÄTÄ, -ÜTÄ, -ETÄ, -ITÄ
VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-ata	ava-ta	avaa-ma	avaa-b	ava-z	'kinyit'
-ota	ero-ta	eroa-ma	eroa-b	eroa-z	'eltér'
-uta	irmu-ta	irmua-ma	irmua-b	irmu-z	'retteg'
-ötä	nogö-ta	noköa-ma	noköa-b	nokö-z	'füstöl'
-ätä	eitä-tä	eittää-mä	eittää-b	eittä-z(i)	'ráront'
-ütä	pöllü-tä	pöllüä-mä	pöllüä -b	pöllü-z	'porol'
-etä	ääle-tä	äälää-mä	äälää-b	äälä-z	'kiejt'
-itä	ävi-tä	äpiä-mä	äpieä-b	äpi-z	'szégyell'

Ragozási minta:

inf I.	avata	pöllütä
inf I. iness	avatöz	pöllüte-z
inf II.	avaama	pöllüämä
ind praes sing 3.	avaab	pöllüäb
ind praes plur 3.	avata	pöllütä
ind imperf sing 3.	avaz	pöllüz
ind imperf plur 3.	avatti	pöllütti
cond praes sing 3.	avajaisöiz	pöllüjäiseiz
cond praes plur 3.	avattaiz	pöllüttäiz
imp praes sing 2.	avaa!	pöllüä!
imp praes plur 2.	avatka!	pöllütka!
act partic praes	avannud	pöllünnüd
pass partic imperf	avattu	pöllüttü
cselekvő szubjektum/objektum	avaaja	pöllüäjä

Ennél az igitípusnál, amely az infinitivus képzője nélkül leginkább két-szótagú, a főnévi igenév képzője a klasszikus finn ségi -ta, -tä. Az ige gyak-ran töváltakozáson esik át.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: Ø

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: -z

Ebbe az igeragozási típusba viszonylag sok ige tartozik.

A fentiek mellett néhány további példa:

duumata 'gondol'; *kadgöta* 'leszakad'; *kogota* 'gyűjt'; *kuivata* 'megszá-rít'; *lahguta* 'eltávozik'; *levätä* 'kipihen magát'; *magata* 'elalszik'; *mitata* 'lemér'; *palata* 'visszatér'; *selvitä* 'kivilágosodik'; *suvata* 'szeret'; *süühtä* 'viszket'; *tavata* 'összetalálkozik'; *uhgata* 'megfenyeget'; *ukata* 'elveszít'; *vasata* 'válaszol'; *üllätä* 'magára hagy'; *üpatä* 'ugrik'.

X. -UTA, -ÜTÄ VÉGZŐDÉSŰ INFINITIVUS

képző	inf I.	inf II.	ind praes sing 3.	ind imperf sing 3.	jelentés
-uta	<i>naisiu-ta</i>	<i>naisiu-ma</i>	<i>naisiu-b</i>	<i>naisiu-z</i>	‘nősül’
-ütä	<i>eittäü-tä</i>	<i>eittäü-mä</i>	<i>eittäü-b</i>	<i>eittäü-z</i>	‘ijed’

Ragozási minta:

inf I.	<i>naisiuta</i>	<i>eittäütä</i>
inf I. iness	<i>naisiutõz</i>	<i>eittäütez</i>
inf II.	<i>naisiuma</i>	<i>eittäümä</i>
ind praes sing 3.	<i>naisiub</i>	<i>eittäüb</i>
ind praes plur 3.	<i>naisiuta</i>	<i>eittäütä</i>
ind imperf sing 3.	<i>naisiuz</i>	<i>eittäüz</i>
ind imperf plur 3.	<i>naisiutti</i>	<i>eittäütti</i>
cond praes sing 3.	<i>naisiujaisõiz</i>	<i>eittäüjäiseiz</i>
cond praes plur 3.	<i>naisiuttaiz</i>	<i>eittäüttäiz</i>
imp praes sing 2.	<i>naisiu!</i>	<i>eittäü!</i>
imp praes plur 2.	<i>naisiuga!</i>	<i>eittäüga!</i>
act partic praes	<i>naisiunnud</i>	<i>eittäünnüd</i>
pass partic imperf	<i>naisiuttu</i>	<i>eittäüttü</i>
cselekvő szubjektum/objektum	<i>naisiuja</i>	<i>eittäüjä</i>

Ennél az igitípusnál, amely az infinitivus képzője nélkül leginkább két-szótagú, a főnévi igenév képzője a klasszikus finnségi *-ta*, *-tä*, amelyet általában diftongusra végződő tö előz meg. Ehhez a típushoz tartozó igék főleg visszaható szemléletűek, külön választásuk ezért történt. Az igitő a teljes toldalékolás során változatlan marad, így ez a típus egyszerű ragozású.

Az indicativus imperfectum jele egyes szám 3. személyben: Ø

Az indicativus imperfectum ragja egyes szám 3. személyben: -z

Ebbe az igeragozási típusba viszonylag kevesebb ige tartozik.

A fentiek mellett továbbiak:

antauta ‘megadja magát’; *avõuta* ‘kinyílik’; *ehteütä* ‘cicomázkodik’; *is-suuta* ‘leül’; *kasiuta* ‘tisztogatja magát’; *kooriuta* ‘felszedelőzködik’; *laskõuta* ‘leereszkedik’; *lisäütä* ‘gyarapodik’; *lõpõuta* ‘befejeződik’; *näüttiütä* ‘tetszik’; *näütä* ‘látszik vmilyennek’; *panõuta* ‘elhelyezkedik’; *peittäütä* ‘elrejtőzik’; *peseütä* ‘fürdik’; *savvõuta* ‘agyagból készül’; *sõisõuta* ‘megáll’; *sõpõuta* ‘felöltözködik’; *sättiütä* ‘helyreáll’; *taipõuta* ‘meghajlik’; *tõmpauta* ‘nyújtózik’; *tšeeltäütä* ‘visszautasít’.

A lényegi megkülönböztető jegyeket összehasonlítva az igeragozási típusok rendszere az alábbi táblázatban foglalható össze.

<i>típus</i>	<i>inf végződése</i>	<i>ind imperf</i> <i>sing 3.</i> <i>igejel</i>	<i>ind imperf</i> <i>sing 3.</i> <i>igerag</i>
I	(egyszótagú ige!) -vva, -vvä, -d'dä, -d'dä	-i	Ø
II	-ua, -üä, -ia, -iä	Ø	Ø
III	-aa, -ua		
IV	-ua, -üä		
V	-aa, -ää, -õa, -iä	-i	
VI	-taa, -tää		
VII	-lla, -llä, -rra, -nna, -nnä, -sa, -sä, -hä		
VIII	-ata, -õta, -etä		
IX	-ata, -ota, -uta, -õta, -ätä, -ütä, -etä, -itä	Ø	-z
X	(visszaható ige!) -uta, -ütä		

14. ábra: Az igeragozási típusok rendszere

AZ IGEKÖTŐ

A vót nyelv nem ismeri a klasszikus értelemben vett igeekötőt, amely az igit megelőzve azzal összetételt is alkothat.

A többi keleti balti finn nyelvben számos határozószó/névutó/elöljáró vesz részt egy „látens igeekötősítésben”. Ilyenkor az igit követve azokkal szerkezetbe kapcsolódik (többé-kevésbé hasonló módon, mint az angol nyelvben; avagy ugyanúgy, mint azokban a nyelvekben, amelyek az igit megelőző összetételbe kerülő igeekötőt hátravetve külön is használják). Ezekben az esetekben még nem történik meg a valóságos igeekötősítés, a határozószót, névutót vagy elöljárót inkább tekinthetjük ilyenkor egyfajta „igeutó” szónak.

A vót nyelvű forrásokban azonban még elvétve sincs hasonlóan nyoma. Ezért a legtöbb vót igit magyarul terjedelmes szóbokor felel meg, ugyanígy a vót jelentés hordozza a magyar igeekötős jelentéseknek megfelelőit is.

AZ EGYÉB SZÓFAJOK

Bár alaktanilag az igekötő és nagyrészt az előljáró, illetve a névutó is semleges szófajúnak tekinthető, az igék, valamint a névszók körében való tárgyalásuk – az azok alaktanára való hatásuk alapján – indokolható volt. Alaktanilag azonban végképp semlegesek a névelők, a kötőszók, a módosítószók és az indulatszók.

A névelő

A főnév jellemzésekor írtak értelmében – az igekötőhöz hasonlóan – a vót gyakorlatilag nem ismeri a határozott ('a, az') és a határozatlan ('egy') névelőt sem.³⁴

Még akkor sem, ha a *se* 'az' mutató névmás, illetve az *ühs* 'egy' számnév olykor átalakuló szerepével a határozott, illetve határozatlan névelőféleség kifejlődésének korábbi időben mutatkoztak jelei főleg a folklórban.

Például:

Ühs meez tahtõ pall'o maat saavva.

'Egy ember sok földet akart kapni.'

Lankõz maalõ se meez.

'Földre esett az ember...'³⁵

A kötőszó

A kötőszók tekintetében a minden nyelvre érvényes tudnivalók érvényesek, miszerint összetett mondatok tagmondatait, vagy a mondaton belül mondatrészeket kapcsolnak össze. Összetett mondatokban (és szó szerkezeteken belül is) a kötőszónak lehet mellérendelő vagy alárendelő szerepe. A kötőszóként viselkedő vonatkozó névmások értelemszerűen alárendelő szerepűek. A kötőszó lehet egyes, és lehet páros is.

A leggyakoribb (egyes) vót kötőszavak:

a 'de, azonban, viszont, ellenben, pedig'; *ain* 'de, azonban, viszont, ellenben, pedig'; *ato* 'egyébként'; *dalisko* 'vagy hát'; *ito* 'mindazonáltal'; *ja* 'és'; *no* 'de, azonban, viszont, ellenben, pedig'; *štõbõ* 'hogya'; *taki* 'ennek ellenére'; *vai* 'ha'; *vaikka* 'még ha'.

Toldalékos utótagként tölt be kötőszói szerepet: *-tši* 'is, szintén'.

Páros kötőszó például: *i..., i...* 'mind..., mind...'.³⁵

³⁴ Vö.: 56. oldal.

³⁵ Lásd a *Kõik on minu* című népmesében. In: ЧЕРНЯЯСКИЙ, В.: Vad'da ceeli. Izeõpõttaja – Водский язык. Самоучитель. 72.

A módosítószó

Ezeket a szavakat a beszélő viszonyulása szerint kategorizálhatjuk.

Kifejezhetnek

- kérdést: *vai* ‘-e, vajon, vajh’;
- állítást: *daa* ‘igen, persze, valóban, csakugyan’;
- tagadást: *eb* ‘nem, sem’;
- határozatlanságot: *jo* ‘hát...’.

Mivel a kommunikáció során nagyon gyakran önmagukban állnak, tulajdonképpen mondatszónak is tekinthetők.

Az indulatszó

Ezek a szavak – mint minden nyelvben – a beszélő indulatainak, érzelmeinek kifejezését szolgáló nyelvi eszközök. Megtestesíthetnek örömet, fájdalmat, vágyakozást, bosszúságot, csodálkozást stb.

Például:

ah! ‘ah! ó!’; *ai voi!* ‘ejha! tyűha!’; *aijai!* ‘ajaj!’; *naa!* ‘na!’; *no!* ‘no!’; *no-daa!* ‘nahát!’; *noka!* ‘nos hát! rajta!’; *näe!* ‘nicsak! lám!’; *tsap-tsarap!* ‘volt-nincs!’

A kommunikáció során ezek is a leggyakrabban önmagukban állnak, így ugyancsak mondatszónak is tekinthetők.

Szókészlettan

Ha a nyelvtanok alapvető részeit hangtanra, szótanra és mondattanra tagoljuk, akkor a szavak szerkezetén és a szófajok alaktani viselkedésén túl a szótan tartalmazza még a szókészlet jellemzését, a hangalak és a jelentés közötti kapcsolatot és a szóalkotás és a szókincsbővítés módjait is, majd egyes frazémák viselkedésének vizsgálatával jut el a mondattan határára.

Az itteni eljárás alapján a szótan ebben a kötetben alaktanra és szókészlettanra válik szét, többek között azért is, mert a vót nyelvtan legfőbb forrásaiban is külön hangsúlyos részt képez a morfológia, azaz az alaktani kérdéseket taglaló rész.

Elvileg a szókincsbővítés köréből a szóképzés leírása megállná a helyét az alaktani részben is, miként a frazémák boncolása a mondattaninál, de a nyelv kifejezőerejét alkotó nyelvi alapkészlet logikáját elfogadva célszerűnek tűnt az itteni megoldás választása.

AZ EREDETI SZÓKINCS

Ennek a nyelvtannak nem feladata az alaposabb nyelvtörténeti és etimológiai vizsgálat és a tágabb nyelvrokonság bizonyítása sem. A megközelítés megmarad a balti-finnnek családján belül.

A szókészlet bemutatásának kiinduló gondolata azonban, hogy a vót nyelv legősibb szavainak – így a számneveknek, névmásoknak, alapvető mellékneveknek, a főnevek közül a testrészek neveinek, a természetrajzi kifejezéseknek, az igék körében az alapvető cselekvések, történések neveinek – meghatározó többségükben eredeti finnséginek kell lenniük. A szókincsnek ebbe a részébe tartoznak a családi, rokonsági nevek, a közvetlen környezet állat- és növénynevei is. Nyilvánvaló, hogy sok esetben némileg módosult hangalakkal találkozhatunk, és ugyanígy sor kerülhetett az idők során jelentésárnyalatban történő változásokra is.

Az összehasonlítás céljára kiválasztott szókincshányad finn és észt szavainak vót megfelelőikkel való egybevetése alátámasztja a leírtakat. Itt nem vizsgálva azt, hogy távolabbi finnugor, sőt uráli nyelvekkel való közös eredetnek látszik-e nyoma, miként azt sem, hogy esetleg egy ősből finnségi állapot szókészletébe egyes szavak tekintetében kerültek-e már be kölcsönzavak, a más eredetű nyelvekből való nagyon korai átvételek. (Ugyanakkor az egybevetés mindkét típusra kínál példát is, köszönhetően a magyar, illetve orosz megfelelők megadásának.)

<i>magyar</i>	finn	VÓT	észt	<i>orosz</i>
egy	yksi	<i>ühsi</i>	üks	один
kettő	kaksi	<i>kahsi</i>	kaks	два
három	kolme	<i>kõm</i>	kolm	три
négy	neljä	<i>nellä</i>	neli	четыре
öt	viisi	<i>viisi</i>	viis	пять
hat	kuusi	<i>kuusi</i>	kuus	шесть
hét	seitsemän	<i>seitsee</i>	seitse	семь
nyolc	kahdeksan	<i>kahõsaa</i>	kaheksa	восемь
kilenc	yhdeksän	<i>ühesää</i>	üheksa	девять
tíz	kymmenen	<i>tšümee</i>	kümme	десять
száz	sata	<i>sada</i>	sada	сто
ezer	tuhad	<i>tuhad</i>	tuhad	тысяча
én	minä	<i>miä</i>	mina	я
te	sinä	<i>siä</i>	sina	ты
ő	hän	<i>tämä</i>	tema	он, она
mi	me	<i>müü</i>	me	мы
ti	te	<i>tüü</i>	te	вы
ők	he	<i>nämä</i>	nemad	они
ki	ken	<i>tšen</i>	kes	кто
mi	mi(kä)	<i>mi(kä)</i>	mis	что
hol	missä	<i>kuz</i>	kus	где
hová	mihin	<i>kuhõõ</i>	kus	куда
mikor	milloin	<i>kõõz</i>	millal	когда
hogyan	kuinka	<i>kui</i>	kuidas	как
melyik	kumpi	<i>kumpa</i>	kumb	который
itt	täällä	<i>tääll</i>	siin	тут
ott	siällä	<i>siäll</i>	seal	там
alul	alhaalla	<i>all</i>	all	внизу
felül	ylhäällä	<i>üleel</i>	üleval	наверху
elöl	edessä	<i>eez</i>	ees	впереди
hátul	takana	<i>takanna</i>	taga	назад
most	nyt	<i>nüd</i>	nüüd	теперь
már	jo	<i>jo</i>	juba	уже
család	perhe	<i>pere</i>	pere	семья
férfi	mies	<i>meez</i>	mees	муж
asszony	nainen	<i>nain</i>	naine	жена
apa	isä	<i>isä</i>	isa	отец
anya	äiti	<i>emä</i>	ema	мать

fia	poika	<i>poika</i>	poiss	сын
lánya	tytär	<i>tütär</i>	tütär	дочь
gyermek	lapsi	<i>lahsi</i>	laps	ребенок
fivér	veli	<i>velli</i>	veli	брат
nővér	sisar	<i>sõzar</i>	sõsar	сестра
após	appi	<i>äd'd'ä</i>	äi	тесть
anyós	anoppi	<i>ämmä</i>	ämm	тёща
név	nimi	<i>nimi</i>	nimi	имя
szó	sana	<i>sõna</i>	sõna	слово
hang	ääni	<i>ääli</i>	hääl	голос
fej	pää	<i>pää</i>	pää	голова
haj	hius	<i>ivuz</i>	juus	волос
homlok	otsa	<i>õtsa</i>	occa	лоб
fül	korva	<i>kõrva</i>	kõrv	ухо
szem	silmä	<i>silmä</i>	silm	глаз
orr	nenä	<i>nenä</i>	nina	нос
száj	suu	<i>suu</i>	suu	рот
fog	hammas	<i>ammaz</i>	hammas	зуб
nyelv	kieli	<i>tšeeli</i>	keel	язык
áll (s)	leuka	<i>lõuka</i>	lõug	челюсть
torok	kurkku	<i>kurkku</i>	kurk	горло
nyak	kaula	<i>kagla</i>	kael	шея
mell	rinta	<i>rinta</i>	rind	грудь
hát	selkä	<i>seltšä</i>	selg	спина
szív	sydän	<i>süä</i>	süda	сердце
gyomor	maha	<i>makku</i>	magu	желудок
has	vatsa	<i>vassa</i>	vats	живот
máj	maksa	<i>mahsa</i>	maks	печень
epe	sappi	<i>sappi</i>	sapp	желчь
vér	veri	<i>veri</i>	veri	кровь
hús	liha	<i>liha</i>	liha	мясо
zsír	rasva	<i>razva</i>	raav	жир
csont	luu	<i>luu</i>	luu	кость
bőr	nahka	<i>nahka</i>	nahk	кожа
kéz	käsi	<i>tšäsi</i>	käsi	рука
tenyér	kämmen	<i>tšämmee</i>	kämmal	ладонь
ujj	sormi	<i>sõrmi</i>	sõrm	палец
láb	jalka	<i>jalka</i>	jalg	нога
térd	polvi	<i>põlvi</i>	põlv	колени

lélek	henki	<i>entši</i>	hing	душа
szent	pyhä	<i>pühä</i>	püha	святóй
Isten	Jumala	<i>Jumala</i>	Jumal	Бог
nap	päivä	<i>päivüd</i>	päike	солнце
hold	kuu	<i>kuu</i>	kuu	луна
csillag	tähti	<i>tähti</i>	täht	звезда
ég	taivas	<i>taivaz</i>	taevas	небо
felhő	pilvi	<i>pilvi</i>	pilv	облако
köd	utu	<i>utu</i>	udu	туман
eső	vihma	<i>vihma</i>	vihm	дождь
hó	lumi	<i>lumi</i>	lumi	снег
szél	tuuli	<i>tuuli</i>	tuul	ветер
jég	jää	<i>jää</i>	jää	лёд
víz	vesi	<i>vesi</i>	vesi	вода
tűz	tuli	<i>tuli</i>	tuli	огонь
lég	ilma	<i>ilma</i>	ilm	воздух
föld	maa	<i>maa</i>	maa	земля
vas	rauta	<i>rauta</i>	raud	железо
kő	kivi	<i>tšivi</i>	kivi	камень
ház	koti	<i>koto</i>	koda	дом
út	tie	<i>tee</i>	tee	дорога
rét	niitty	<i>niittü</i>	niit	луг
fű	ruoho	<i>rooho</i>	rohi	травa
erdő	metsä	<i>mettsä</i>	mets	лес
fa	puu	<i>puu</i>	puu	дерево
tölgy	tammi	<i>tammi</i>	tamm	дуб
fenyő	kuusi	<i>kuusi</i>	kuusk	ель
gyökér	juuri	<i>juuri</i>	juur	корень
ág	oksa	<i>õhsa</i>	oks	ветка
levél	lehti	<i>lehto</i>	leht	лист
virág	kukka	<i>kukaz</i>	kukka	цветок
bogyó(termés)	marja	<i>marja</i>	mari	ягода
alma	omena	<i>õuna</i>	õun	яблоко
borsó	herne	<i>herne</i>	hernes	горох
zab	kaura	<i>kagra</i>	kaer	овёс
árpa	ohra	<i>õzra</i>	oder	ячмень
rozs	ruis	<i>rüüz</i>	rukis	рожь
búza	nisu	<i>nisu</i>	nisu	пшеница
liszt	jauhot	<i>java</i>	jahu	мука

kenyér tej (*aludttej) vaj tojás	leipä piimä* voi muna	<i>leipä</i> <i>piimä</i> <i>või</i> <i>muna</i>	leib piim või muna	хлеб молоко масло яйцо
fészek madár tyúk kakas (vad)liba ló tehén juh disznó nyúl mókus sün(disznó) egér macska kutya róka farkas medve kígyó (*féreg) pók tücsök béka(*varangy) hal	pesä lintu kana kukko hanhi hepo lehmä lammas sika jänis orava siili hiiri katti koira repo susi karhu mato* hämähäkki sirkka konna* kala	<i>pesä</i> <i>lintu</i> <i>kana</i> <i>kukkō</i> <i>anō</i> <i>ōpōn</i> <i>lehmä</i> <i>lammaz</i> <i>sika</i> <i>jänež</i> <i>ōrava</i> <i>siili</i> <i>iiri</i> <i>katti</i> <i>koira</i> <i>repo</i> <i>susi</i> <i>karu</i> <i>mato</i> <i>hämüläin</i> <i>tširkka</i> <i>konna</i> <i>kala</i>	pesa lind kana kukk hani hobune lehm lammas siga jänēs orav siil hiir siil koer rebane susi karu madu ämblik sirts konn kala	гнездо птица курица петух гусь серебро корова овца свинья заяц белка ёж мышь кошка собака лиса волк медведь змея паук сверчки лягушка рыба
tenger folyó patak (*árok) tó mocsár sziget hegy (domb) észak dél(*délnyugat) kelet nyugat idő	meri jok oja* järvi suo saari mäki pohjoinen lounas* itä länsi aika	<i>meri</i> <i>jõtši</i> <i>ōja</i> <i>järvi</i> <i>soo</i> <i>saari</i> <i>mätši</i> <i>pōhja</i> <i>lōunaz</i> <i>itä</i> <i>länsi</i> <i>aika</i>	meri jōgi oja järv soo saar mägi pōhi lōuna ida lääs aeg	море река ручей озеро болото остров гора север юг восток запад время

tavas	kevät	<i>tševäd</i>	kevad	весна
nyár	suvi	<i>suvi</i>	suvi	лето
ősz	syksy	<i>sütšüze</i>	sügis	осень
tél	talvi	<i>talvi</i>	talv	зима
reggel (hsz)	aamulla	<i>oomnikoz</i>	hommikul	утром
este (hsz)	ehtoo	<i>õhtagona</i>	õhtul	вечером
nappal (hsz)	päivällä	<i>päiväll</i>	päeval	днём
éjjel (hsz)	üöllä	<i>üüzenä</i>	öösel	ночью
van	olla	<i>õlla</i>	olema	быть
(el)kezd	alkaa	<i>alkaa</i>	algama	начинать
befejez	lopettaa	<i>lõpõttaa</i>	lõpetama	заканчивать
akar	tahtoa	<i>tahtua</i>	tahtma	хотеть
születik	syntyä	<i>süntüä</i>	sündima	родиться
él	elää	<i>elää</i>	elama	жить
meghal	kuolla	<i>surra/koolla</i>	surema	умирать
áll	seisoa	<i>sõisua</i>	seisma	стоять
ül	istua	<i>issua</i>	istuma	сидеть
alszik (*pihen)	maata*	<i>magõta</i>	magama	спать
eszik	syödä	<i>süvvä</i>	sõõma	есть
iszik	juoda	<i>juvva</i>	jooma	пить
mond	sanoa	<i>sanõta</i>	sõnama	сказать
hív	kutsua	<i>kuttsua</i>	kutsuma	звать
kérdez	kysyä	<i>tšüsüä</i>	küsima	спрашивать
felel	vastata	<i>vasõta</i>	vastama	отвечать
tud	taida	<i>täätää</i>	teadma	знать
hall	kuulla	<i>kuulla</i>	kuulma	слышать
lát	nähdä	<i>nähä</i>	nägema	видеть
csinál	tehdä	<i>tehä</i>	tegema	делать
jön	tulla	<i>tulla</i>	tulema	приходить
megy	männä	<i>männä</i>	minema	идти
fut	juosta	<i>joohsa</i>	jooksma	бежать
ugrik	hypätä	<i>üpetä</i>	hüppama	прыгать
száll	lentää	<i>lentää</i>	lendama	лететь
úszik	uida	<i>ujua</i>	ujuma	плыть
mos	pestä	<i>pesä</i>	pesema	стирать
önt	valaa	<i>valaa</i>	valama	наливать
gyűjt	koota	<i>kogota</i>	koguma	собирать
ad	antaa	<i>antaa</i>	andma	давать
kap	saada	<i>saavva</i>	saama	получать

keres	etsiä	<i>õtsia</i>	otsima	искать
talál	löytää	<i>levvä</i>	leidma	находить
húz	vetää	<i>vetää</i>	vedama	тянуть
rak	panna	<i>panna</i>	panema	поставить
tart	pitää	<i>pitää</i>	pidama	держать
terel	ajaa	<i>ajaa</i>	ajama	гнать
üt	lyödä	<i>lүvvä</i>	lööma	ударять
köt	sitoa	<i>situa</i>	siduma	связывать
fon	punoa	<i>punua</i>	punuma	вить
segít	auttaa	<i>avittaa</i>	abistama	помогать
vár (v)	odottaa	<i>oottaa</i>	ootama	ждать
énekel	laulaa	<i>laulaa</i>	laulma	петь
nevet	nauraa	<i>nagraa</i>	naerma	смеяться
sír (v)	itkeä	<i>itkõa</i>	itkema	плакать
csókol	suudella	<i>suvvõlla</i>	suudlema	целовать
szopik	imeä	<i>imiä</i>	imema	сосать
fűj	puhaltaa	<i>puhua</i>	puhuma	дуть
jó	hyvä	<i>üvä</i>	hea	хороший
rossz	paha	<i>paha</i>	paha	плохой
kicsi	pieni	<i>peeni</i>	pieni	маленький
nagy	suuri	<i>suuri</i>	suur	большой
fiatal	nuori	<i>noori</i>	noor	молодой
öreg	vanha	<i>vana</i>	vana	старый
édes	makea	<i>makõa</i>	magus	сладкий
hosszú	pitkä	<i>pittsä</i>	pikk	длинный
rövid	lyhyt	<i>lühüd</i>	lühike	короткий
hideg	kylmä	<i>tšülmä</i>	külm	холодный
fekete	musta	<i>mussa</i>	must	чёрный
fehér	valkea	<i>valkõa</i>	valge	белый

A SZÓÁTVÉTEL

A vót nép is több idegen néppel érintkezett, így a keleti szláv, az északi germán és a balti népekkel. Mindegyik gazdasági, kulturális és társadalmi életéből bőven származtak új tapasztalatok. Ezek nyelvi kifejezésére gyakran nem saját nyelvi megoldást kerestek, hanem az adott nép nyelvének szavait vették kölcsön, nem egyszer módosított hangalakkal. Korban minél későbbi a jelenség, annál kevésbé merülhetett feledésbe a szó idegen eredete, miközben használata már köznyelvi.

A vót nyelv szókincsének újkori bővülésére pedig nagy hatást gyakorolt a kétnyelvűség, amelynek keretében egyre erősebb szerephez jutott az orosz. Nyelvújítás hiányában az állami nyelv szókészletéből egyre több szó használatára kényszerültek rá a vótok az anyanyelvi kommunikáció során is.

Nehéz szétválasztani a főleg görög és latin eredetű szavak esetében, hogy jövevényszóról vagy idegen – nemzetközi – szóról kell-e beszélnünk. Az ilyen szavak meghatározó többsége ugyanis orosz közvetítéssel épült be a vót nyelvbe. Legújabb korunk főleg angol alapú hatása a vótban azért nem játszhat szerepet, mert a nyelv használói igen idősök, és ijesztő mértékben fogy a számuk. A nyelvet részben visszatanolók jóvoltából megvalósuló, egyféle nyelvi reneszánsz pedig ezen a téren egyelőre még nem aktív.

Sok esetben a germán vagy balti eredet sem feltétlenül közvetlen, hiszen az adott szó a legtöbbször az oroszban is egyidejűleg jelent meg.

Összefoglalva: a kölcsönszókat szinte kivétel nélkül orosz eredetűnek/közvetítésűnek tekinthetjük, amit számos példa igazol.

<i>orosz</i>	<i>VÓT</i>	<i>magyar</i>
активный	<i>aktiivin</i>	aktív
борода	<i>parta</i>	szakáll
бутылка	<i>puteli</i>	palack
вышивка	<i>võšõfka</i>	hímzés
горе	<i>goŕa</i>	aggodalom
да	<i>daa</i>	igen
декабрь	<i>dekaabri</i>	december
доктор	<i>dohtari</i>	doktor
думать	<i>duumõta</i>	gondol
жаль	<i>žäüli</i>	sajnos
жанр	<i>žanri</i>	műfaj
жених	<i>ženiha</i>	vőlegény
животное	<i>žiivato</i>	(házi)állat
журнал	<i>žurnaalõ</i>	újság
зверь	<i>zvieri</i>	(vad)állat
землянка	<i>zemplänka</i>	földkunyhó
зенит	<i>zeniiti</i>	zenit
зоопарк	<i>zooparkõ</i>	állatkert
капуста	<i>kapussa</i>	káposzta
коса	<i>kassa</i>	copf
краска	<i>kraaska</i>	festék
лежать	<i>ležiü</i>	fekszik

ложка	<i>luzikka</i>	kanál
мешать	<i>mäšätü</i>	kever
мода	<i>mooda</i>	divat
мундир	<i>munderi</i>	egyenruha
неделя	<i>nätilä</i>	hét (időegység)
немой	<i>ñemoi</i>	néma
огурец	<i>ugurittsa</i>	uborka
пруд	<i>bruuda</i>	víztározó
рюмка	<i>rumka</i>	kupica
сад	<i>saatu</i>	kert
сахар	<i>sahari</i>	cukor
сигнал	<i>signaalõ</i>	szignál (s)
сказка	<i>kaaska</i>	mese
сливки	<i>slivgad</i>	tejszín
слой	<i>slooja</i>	réteg
совсем	<i>sohsem</i>	teljesen
соль	<i>soola</i>	só
сосед	<i>susseda</i>	szomszéd
старуха	<i>staruha</i>	öregasszony
табун	<i>dabuni</i>	ménes
творог	<i>tvorokka</i>	túró
терпеть	<i>terppiä</i>	tűr
только	<i>tol'ko</i>	csak
труба	<i>truba</i>	kürtő
ухват	<i>ufatka</i>	fogantyú
фабрика	<i>fabrikka</i>	gyár
федерация	<i>federaattsia</i>	föderáció
хромой	<i>hramoi</i>	sánta
царь	<i>tsaari</i>	cár
чтобы	<i>štobõ</i>	hogyha
шапка	<i>šapka</i>	sapka
шёлк	<i>šolkka</i>	selyem
школа	<i>škoulu</i>	iskola
шляпа	<i>šlääppi</i>	kalap
шнур	<i>šnurka</i>	zsinór
щетина	<i>štšetina</i>	sörte
эволюция	<i>evol'uuttsija</i>	evolúció
юбка	<i>jupka</i>	szoknya
январь	<i>janvaari</i>	január

A SZÓKÉPZÉS

Ennek a nyelvtani leírásnak nem feladata, hogy a vót nyelv szóképzési eljárásának teljességét áttekinthesse, az itteni példák csak ízelítőt adnak néhány képzési mód bemutatásával.

Mint sok nyelvben, a szóképzés a vót nyelvben is négy nagy kategóriába csoportosítható. A forrásszó és az eredményező tekintetében képezhető:

I. igéből: 1) ige és 2) névszó;

II. névszóból: 3) ige és 4) névszó.

Igéből igeképzés

<i>ajaa</i>	‘halad’	→	<i>ajõlla</i>	‘utazik’
<i>antaa</i>	‘ad’	→	<i>antauta</i>	‘adódik’
<i>issua</i>	‘ül’	→	<i>isuttua</i>	‘ültet’
<i>kazvaa</i>	‘növekszik’	→	<i>kazvattaa</i>	‘felnevel’
<i>nõvvua</i>	‘tanácsol’	→	<i>nõvvõtõlla</i>	‘tanácskozik’
<i>pesä</i>	‘mos’	→	<i>peseütä</i>	‘mosdik’
<i>viipüä</i>	‘késlekedik’	→	<i>viivüttä</i>	‘halogat’
<i>ühissüä</i>	‘egyesül’	→	<i>ühisellä</i>	‘egyesít’

Igéből névszóképzés

<i>arjotta</i>	‘gyakorol’	→	<i>arjotuz</i>	‘gyakorlat’
<i>bõrisa</i>	‘dörög’	→	<i>bõrisõmin</i>	‘dörgés’
<i>irmua</i>	‘fél (v)’	→	<i>irmuza</i>	‘félelmetes’
<i>jõvva</i>	‘elér’	→	<i>jõvvõkaz</i>	‘elérhető’
<i>jättä</i>	‘meghagy’	→	<i>jätüz</i>	‘maradék’
<i>kattsua</i>	‘(meg)látogat’	→	<i>kattsõja</i>	‘látogató’
<i>kõlvõta</i>	‘megfelel’	→	<i>kõlpõin</i>	‘alkalmas’
<i>muuntaa</i>	‘torzít’	→	<i>muunnõz</i>	‘torzítás’
<i>oottaa</i>	‘vár (v)’	→	<i>oottamatoo</i>	‘váratlan’
<i>purra</i>	‘harap’	→	<i>puraizu</i>	‘harapás’

Névszóból igeképzés

<i>hitši</i>	‘verejték’	→	<i>higõssua</i>	‘verejtékezik’
<i>jää</i>	‘jég’	→	<i>jäätüä</i>	‘megfagy’
<i>kahsi</i>	‘kettő’	→	<i>kahõlla</i>	‘kétkedik’
<i>laulu</i>	‘ének’	→	<i>laulaa</i>	‘énekel’
<i>nain</i>	‘nő, asszony’	→	<i>naisiuta</i>	‘megnősül’
<i>vana</i>	‘öreg’	→	<i>vanõta</i>	‘megöregszik’
<i>või</i>	‘vaj’	→	<i>võd’dõlla</i>	‘beken’
<i>ääli</i>	‘hang’	→	<i>ääletä</i>	‘kiejt (hangot)’

Névszóból névszóképzés

<i>arja</i>	‘kefe’	→	<i>arjaz</i>	‘kefesörte’
<i>elo</i>	‘élet’	→	<i>elokaz</i>	‘élénk’
<i>emä</i>	‘anya’	→	<i>emüd</i>	‘anyuka’
<i>iloza</i>	‘szép’	→	<i>ilozuz</i>	‘szépség’
<i>jõka</i>	‘minden’	→	<i>jõkain</i>	‘mindenki’
<i>koira</i>	‘kutya’	→	<i>koiruz</i>	‘pajkosság’
<i>kuusi</i>	‘fenyő’	→	<i>kuuzikko</i>	‘fenyves’
<i>lidna</i>	‘város’	→	<i>lidnalain</i>	‘városi’
<i>noori</i>	‘ifjú’	→	<i>nooruz</i>	‘ifjúság’
<i>pojo</i>	‘fiú’	→	<i>pojukkõin</i>	‘kisfiú’
<i>sata</i>	‘száz’	→	<i>saaz</i>	‘századik’
<i>sõbra</i>	‘barát’	→	<i>sõbrakko</i>	‘barátnő’
<i>terve</i>	‘egészséges’	→	<i>terveüz</i>	‘egészség’
<i>uni</i>	‘álom’	→	<i>unõtoo</i>	‘álmatlan’
<i>üü</i>	‘éjjel (s)’	→	<i>üin</i>	‘éjjeli’

A SZÓÖSSZETÉTEL

A szóösszetétel egyik gyakori módja, hogy a köznapi beszéd mondataiban rendszeresen egymás mellé kerülő szavak végül egybeolvadnak. Ennek bekövetkezése azonban nem mindig és nem minden használó számára egyértelmű.

Irodalmi nyelv hiányában a zavarok tartósak lehetnek. Ez igaz többekévé a vót nyelvre, illetve az azt leírók felfogására is. A legtöbb szerző egy tanulmányán belül sem következetes.

Ugyancsak az irodalmi nyelv léte, valamint az azzal való akadémikus tördés alapozhatja meg a rohamos fejlődés nyomán keletkező új fogalmak megnevezését segítő összetételek gyakori létrejöttét. A vót nyelv gyakorlatilag folyamatban lévő kihálása és már csak leginkább revitalizációs szándékokból fakadó halvány egzisztálása nem ebbe az irányba mutat.

Az összetételek e két lehetséges létrejötte nyomán elsősorban alárendelt szóösszetételek alakulnak ki.

Mellérendelő összetételek, főleg úgynevezett ikerszók létrejötte az egyszerűbb nyelvhasználatban is előfordul, de az ilyenek száma az előző típusokhoz képest, ha azok egy intenzív nyelvfelődés tendenciát követik, általában korlátozottabb.

A leírtakat figyelembe véve is, a forrásokban szép számban található példa a vót összetett szavakra, és ezek képviselik valamennyi említett típust.

Ebben a körben külön említést már nem kap az összetett számnév (pl. *kahs||sata* ‘két||száz’) és összetett névmás (pl. *mokoma-sama* ‘ugyanolyan’), ezek taglalására az alaktani résznél volt mód.

Nem él ez a leírás a folklórból való mélyebb merítéssel. A népköltészet egyébként nagy kedvelője volt az egyedi összetételeknek, költői képből származó szóalkotásnak {pl. *lehto||lintu* ‘levél(tollazatú) madár’}. Hasonlóan néprajzi eredetű sok paraszti szokás, fogalom megnevezése {pl. *tšämmel-kakku* – szó szerint: ‘kézfaj-cipócska’, rozsos péksütemény; *rissi||leipä* ‘kereszt(vagdalásos) kenyér’}.

Az alárendelt szóösszetételek közül számos keletkezik termékeny utótagok kapcsolatával. Például:

utótag (jelentés)	példa	(jelentés)
- <i>päivä</i> ‘-nap (idő)’	<i>kõlmõz päivä</i>	‘szerda (harmadik nap)’
	<i>pühä päivä</i>	‘vasárnap (szent nap)’
	<i>süntü päivä</i>	‘születésnap’
- <i>puu</i> ‘-fa’	<i>õuna puu</i>	‘almafa’
	<i>pihlaja puu</i>	‘berkenyefa’
	<i>tammi puu</i>	‘tölgyfa’
- <i>kazvi</i> ‘-növény	<i>juuri kazvi</i>	‘zöltség (gyökernövény)’
- <i>luu</i> ‘-csont’	<i>seltšä luu</i>	‘hátgerinc’
- <i>meez</i> ‘-ember’	<i>pere meez</i>	‘családfeje’
	<i>noor meez</i>	‘fiatalember’
	<i>põlo meez</i>	‘tűzoltó’
- <i>nain</i> ‘-nő’	<i>pere nain</i>	‘családanya’
- <i>poika</i> ‘-fiú, legény’	<i>talo poika</i>	‘(tanyasi) parasztleány’
- <i>maa</i> ‘-ország, -föld’	<i>Venä maa</i>	‘Oroszország’
	<i>Vad'da maa</i>	‘Vótföld’
- <i>punkta</i> ‘-pont, -hely’	<i>asutuz punkta</i>	‘tartózkodási hely’

Hasonló a helyzet a termékeny előtagok esetében. Például:

előtag (jelentés)	példa	(jelentés)
<i>mettsä-</i> ‘vad-, erdei’	<i>mettsä vooho</i>	‘őz (erdei gida)’
	<i>mettsä sika</i>	‘borz (erdei malac)’
<i>põlto-</i> ‘mezei’	<i>põlto kana</i>	‘fogoly (mezei tyúk)’
<i>päivüü-</i> ‘nap- (égi)’	<i>päivüü lasku</i>	‘napnyugta’
	<i>päivüü nõizo</i>	‘napkelte’
<i>voosi-</i> ‘év-’	<i>voosi tšümmee</i>	‘évtized’
	<i>voosi sata</i>	‘évszázad’
	<i>voosi tuhad</i>	‘évezred’
<i>üli-</i> ‘felső-, fő-’	<i>üli škoulu</i>	‘főiskola, egyetem’

előtag (jelentés)	példa	(jelentés)
<i>ebä-</i> 'nem...'	<i>ebä ilozassi</i>	'(nem szépen) csúnyán'
	<i>ebä selvä</i>	'(nem világos) érthetetlen'
	<i>ebä uskōin</i>	'(nem hívő) hitetlen'

Néhány további szóösszetétel:

katti||kakku 'macskabagoly'; *kulta||nokka* 'seregély (sárga csőr)'; *leipä||lappia* 'péklapát'; *meeli||kuvituz* 'fantázia (a képzelet képalkotása)'; *meeli||üvä* 'jókedv'; *pooli||saari* 'főlsziget'; *silmi||klaazid* 'szemüveg'; *ukkon||ilma* 'vihar, zivatar (mennydörgős idő)'; *ōikōa||usko* 'igazhit'; *meñña||voonna* 'múlt évben, tavaly'; *tula||voonna* 'jövő évben, jövőre'; *vähän||aika* '(csekély idővel) szempillantás alatt'.

Helyesírási megjegyzés: az egyébként egyértelmű összetételt gyakran nem egybe, hanem kötőjellel írja a vót, főleg, amikor az összetétel határán magánhangzók találkoznak össze. Például: *nahka-iiri* 'bőregér, denevér'.

Előfordul, hogy ami a magyar nyelvben már összetett szó, annak tagjai a vót nyelvben még nem forrtak egybe. Például: *pall'ai jaloi* 'mezítláb'; *pall'ai päi* 'hajadonfőtt'.

A mellérendelt szóösszetételek körében főleg ikerszókat találhatunk. Így: *eteez-tagaaz* 'előre-hátra, odavissza'; *enäpii-vähüpii* 'többé-kevésbé', *üüzenä-päiväll* 'éjjel-nappal'. Ezek írásmódja általában kötőjeles.

A FRAZÉMÁK

A szókincs bővítés felsorolt módjai mellett a sajátos jelentéssel állandósuló szókapcsolatok a vót nyelvben is a nyelvi kifejezőerő táráat gazdagítják.

A szólások

A szólások olyan állandósult szókapcsolatok, amelyeket nem eredeti jelentésükkel használnak, hanem átvitt értelemben. Ezek a nyelvi eszközök szemléletes szinonimái egy-egy egyszerűbb, szürkébb kifejezésnek. Például:

ampait irvilee ajaaz 'fogát (ki)vicsorítva = dühvel, elkeseredetten';

Herrä tääb 'Isten tudja = fogalmam sincs';

kōrvad lokkoollaa 'fülét lógatva = belenyugodva, beletörődve';

taivuttaa ōmasō poolōō 'maga oldalára hajlít = maga javára részrehajló';

tarttua ōlgōkōrtōō 'szalmaszálba kapaszkodik = elkapja a végső esélyt';

tehä koirutta 'teszi a kutyát = pajkoskodik, csintalankodik'.

A szókapcsolatok állandósulása az adott jelentéssel olyan erős, hogy a nyelvi szerkezetek egy-egy szava le sem cserélhető, mert kommunikációs félreértés keletkezhet.

A szóláshasonlatok

Vannak olyan állandósult szókapcsolatok is, amelyekben szerepel a hasonlítást megtestesítő 'mint' kötőszó.

Ezek a szóláshasonlatnak nevezett nyelvi eszközök a vótban is megjelennek a *niku* szó segítségével. Például:

suuri niku koto 'nagy, mint egy ház = óriási, kolosszális';

táll on nokkō, niku kaivo kokkō (csúfondáros rigmus) 'az orra, mint egy kútkampó = hosszú, görbe orra van'.

A közmondások

Ha a képes beszéd egész bölcsességek áttételes kifejezésére alkot új nyelvi formát, és azt a folklór tartósan megőrzi, akkor közmondások jönnek létre. Ilyen népi bölcsességek vót nyelvű változataira is akad példa:

Kala, kuz süvepii, a inemin – kuz parōpii. 'A hal, ahol mélyebb, az ember pedig – ahol jobb.'

Kōik jumalō maa illab. 'Isten földje mindent befogad.'

Maad da puud leevvä, a meit eb lee. 'Földek és fák lesznek, mi viszont nem leszünk.'

Meitā on liika pal'lo, a surma on ühsi – kōikkōa eb ehi vōttaa. 'Mi túl sokan vagyunk, a halál meg egyedül – mindnyájunkat nem viheti el.'

Yvä on ko johzōb, a parōp on ko ôd paikōll. 'Jó, ha futsz, de jobb, ha helyeden maradsz.'

A szállóigék

A bölcsesség gyakran nem népi eredetű, hanem szerzőhöz köthető irodalmi idézet. Ezt szállóigének nevezzük.

A vót nyelvész-irodalmár DMITRI TSVETKOV (1890-1930) írásából származik például:

*Kukkika rätte on lustip, ku ilm kukkit.*³⁶ 'A virágos vállkendő szebb, mint a virág nélküli.'

A találós kérdések

Sajátos nyelvi forma a találós kérdésé, amely rejtett jelentést hordozó szószerkezetek eredménye. A vót folklór ebből is több példát kínál:

Nellä meessä ühe hatu all. (Lauta) 'Négy ember egy kalap alatt. (Asztal)'

Viipob-vaapob – maallō eb lankō. (Savvu) 'Imbolyog-támolyog – földre le nem esik. (Köd)'

³⁶ Idézi LAAKSO, JOHANNA: Haisee provosoidulta. 229. In: Virittäjä 100.

Mondattan

A mondattannak van több olyan nem lényegtelen vonatkozása, amelyekre az itteni kifejtés nem tér ki. Egyrészt mert a vót nyelv megismeréséhez azok nem feltétlenül elengedhetetlenek, másrészt a leírásuk akár az itteni terjedelem többszörösét igényelné.

Részletesebben azt sem taglalom, csak röviden érintem, hogy a vót nyelv milyen mondatfajtákat használ, mert a kategorizálásuk mindenben azonosnak tekinthető a magyar nyelvével.

A MONDATFAJTÁK

A közlés szándéka szerint

A kijelentő és a felkiáltó mondatok megállapítást fejeznek ki, a két típus közötti különbséget a hanghordozás határozza meg. Míg a kijelentő mondat nyugodt, emóciómentes közlést tartalmaz, addig a felkiáltó mondat akár negatív, akár pozitív érzelmek emelt hangvételű kifejezője. Alaki különbség a felkiáltó mondatok indulatszóval való gyakori indítása lehet.

A mondat érzelmi skálán való jellemzője az enyhe indulattól a felfokozottig terjedhet, és sok esetben lényegileg alig távolodik el a puszta kijelentéstől, ezért a felkiáltó jellel való megkülönböztetés sem mindig egyértelmű.

Példák:

a) kijelentő mondat

Eletti akka ja ukko. 'Élt egy apóka és egy anyóka.'

b) felkiáltó mondat

Mikä kas on ihmeelin inemin! 'Micsoda egy furcsa ember!'

Ah, mill on pall'o veel tetsemättä! 'Ó, még annyi az elvégzetlen dolgom!'

Az óhajtó és a felszólító mondatok vágy- és akaratkifejező típusúak. Míg az óhajtás a legtöbbször általános irányú, addig a felszólítás kifejezetten személyre szóló. Ennek alapján a tartalmazott elvárás intenzitása a felszólításban erősebb. Az óhajtás állítmánya pedig gyakran feltételes módú.

Példák:

a) Óhajtó mondat

Kõik õlõiz tehtü! 'Minden készen lehetne!'

b) Felszólító mondat:

Kuuntõ, kui on yvä tämä laulu! 'Hallgasd, milyen szép az ő éneke!'

A *kérdő mondatok* tartalmazhatnak *kiegészítendő* vagy *eldöntendő* elvárást a címzettől. Az első esetben a válasz a kérdező hiányzó ismeretét egészíti ki, és a mondatot általában kérdőszó vezeti be. A második esetben a válasz helyeslő vagy tagadó, nem ritkán kitérő is lehet ('nem tudom'; 'talán').

Példák:

a) kiegészítendő kérdő mondat

Kuhõõ siä pal'lo rahhaa paad? 'Mire használsz a sok pénzt?'

b) eldöntendő kérdő mondat

On kase opõn noori? 'Fiatal ez a ló?'

Az állítás vagy tagadás szerint

A mondataival a vót nyelv is kifejezhet állítást vagy azzal szemben tagadást, és ez a közlés szándéka szerinti valamennyi esetben így igaz. A felszólító mondatban a tagadás tiltássá alakul.

A közlés szándéka szerinti előző példamondatok mindegyike állító mondat volt. Példák a tagadó-tiltó mondatokra:

a) tagadó kijelentő mondat

See eb õõ juttu. 'Ez nem mese.'

b) tiltó felszólító mondat

Elä suuttu, elä rääge! 'Ne szájalg, ne kiabálg!'

c) tagadó kérdő mondat

Että tüü tuõ jo kõzniid? 'Már soha nem jöttök el?'

A szerkezet szerint

Szerkezete szerint a mondat a vótban is lehet egyszerű, összetett és többszörösen összetett is. Példák:

a) egyszerű mondat

Meni ukko mere ääree kala püötämä.

'Elment az apóka a tengerhez halat fogni.'

b) összetett mondat

Tämä sõizatti opõzõ, ja laskõuz koorma päält.

'Megállította a lovat, és leszállt a szekérről.'

c) többszörösen összetett mondat

Avva lehod nõissa värizemä, leeb tuultõ, ehtši eb lee tuultõ, ain nõissa värizemä.

'A nyárfa levelei rezegni fognak, fújni fog a szél, vagy nem fog fújni, mindig rezegni fognak.'

A SZÓREND

A vót mondat szórendje többé-kevésbé hasonlóképpen kötetlen, mint a többi finnségi nyelv.

Vannak gyakoribb és szokványosabb szórendű mondatok, amelyekben a szórend kétféle lehet:

- alany + állítmány + egyéb bővítmények (SVO)
Ikoolookka jõi kaivoss vettä.
'A szivárvány itta a kútból a vizet.'
- alany + egyéb bővítmények + állítmány (SOV)
Kunikõz oomnikossõ varra nõizõb ülez.
'A király reggel korán kel fel.'

Sok más nyelvhez hasonlóan a vót mondatban is gyakran (de nem kötelezően) előforduló szórend:

- a kérdőszók után (de a kérdőszó nélküli kérdésben is) a szórend megfordítása, azaz az állítmány alany elé kerülése
Kuz on kagluz?
'Hol van a gallér?'
- valamely mondatrész hangsúlyozásának esetében az azt kifejező szónak vagy szerkezetnek a mondat élére kerülése
Ümber puut nõisti tanttsima tüttäred.
'A fa körül elkezdtek táncolni a lányok.'

Az összetett igeidővel kifejezett állítmányból a ragozott létige vagy segédige áll az állítmány egyébkénti helyén, a melléknévi igenévi rész pedig a legtöbbször elkerülhet a mondat végére.

Meez nõisi ahjoa lämpiämä.
'A férfi elkezdte a kemencét befűteni.'

A mondaton belül, ha az állítmányt tagadjuk, akkor a tagadó segédige mindig a ragozott igei részt előzi meg, ha viszont nem az állítmányt tagadjuk, hanem valamely más mondatrészt, akkor a tagadó segédzó (*eb*) közvetlenül az ezt kifejező szó elé kerül.

Sapožnikka eb nukuta.
'A csizmadia nem alszik.'
Eb kussaid puhob tuuli.
'Sehonnan (sem) fúj a szél.'

A jelző alapesetben megelőzi a jelzett szót, választékos szövegben olykor (értelmező jelzőként) követheti.

Pühättü õlkõ nimi sinu!
'Szenteltessék meg a te neved [tkp. a név, a tied]!'

AZ ÁLLÍTMÁNY

A vót nyelvben a magyarral ellentétben csak kétféle állítmány ismeretes:

- az egyszerű igei állítmány (az összetett igeszerkezettel kifejezett – múlt és jövő idejű, illetve tagadó és tiltó stb. – állítmányok is természetesen ide tartoznak);
- az összetett igei-névszói állítmány, amelynek igei tagja a létige megfelelő alakja.

A kijelentő módú, jelen idejű, harmadik személyű állítmányi szerkezetből sem hiányozhat a létige (hasonlóan a balti finn rokonnyelvek megoldásához), vagyis a vót nyelv nem ismeri az úgy nevezett névszói állítmányt.

Ennek megfelelően:

Tšenen òma on kase lauta?

‘Kié ez az asztal?’

Szó szerint: ‘Kit megillető van ez az asztal?’

Se on pojó.

‘Ez egy fiú.’

Szó szerint: ‘Ez van egy fiú.’

Ned òlla pojod.

‘Ezek fiúk.’

Szó szerint: ‘Ezek vannak fiúk.’

On kase opõn noori?

‘Fiatal ez a ló?’

Szó szerint: ‘Van ez a ló fiatal?’

Kõik on minu.

‘Az egész az enyém.’

Szó szerint: ‘Az egész van az enyém’

AZ ALANY

A vót nyelvben is megtalálható az alanytalan mondattípus ugyanúgy, mint a magyarban.

A vótban is alanytalanok az időjárás vagy természeti jelentést hordozó igei állítmányok.

Pimeneb. ‘Sötétedik.’

Saab. ‘Esik.’

Alanytalan lehet továbbá a vót mondat a ‘nem lehet’, ‘nem szabad’, ‘nem kell’ vagy ehhez hasonló segédigés szerkezettel kifejezett általános alanyú (személytelen) fogalmazásban.

Eb hooli. ‘Nem szükséges.’

A valakiről vagy valamiről történő folyamatos elbeszélésben gyakran előfordul, hogy az indító mondatot követő többi mondatban az alany változatlansága esetén a vót a személyes névmást nem teszi ki.

Tõizõll päivää oomnikoss meez nõisi ahjoa lämpiämä,

^ nõisi leipää leipoma...

^ joohsi,

^ pani sigalõ süvvä,

a lauta uhzõ ^ unõhtii avõ...

^ joohsi rihee,

^ pani koortõõ suurõõ putelii,

^ pani seltšäse,

ja ^ nõisi taitšinaa leipoma...³⁷

(‘Másnap reggel a férfi elkezdte a kemencét fűteni, elkezdett kenyeret sütni... futott, adott a disznónak enni, de nyitva felejtette az ajtót... futott befelé, a tej fölét a nagy sajtárba tette, a hátára vette, és elkezdte a tésztát sütni...’)

Előfordul ez olyankor is, amikor az 1. vagy 2. személyű személyragból az alany személye kikövetkeztethető.

Kõikkiika siä prostd,

a minuka ^ aina suuttuud...

(‘Mindenkinek megbocsájtasz, de velem folyton szájaskodsz...’)

On mill kuhõõ rahhaa panna.

Ühee õzaa miä võlkoja mahzan.

Tõizõõ õzaa ^ vettee viskaan.

Kõlmattõmaa õzaa ^ võlgassi annan.³⁸

(‘Nekem van hová tennem a pénzt. Egyik részével (én) a tartozásomat fizetem meg. Másik részét a vízbe dobom. A harmadik részt kölcsönbe adom.’)

³⁷ A hiányjel (^) a kimaradt személyes névmás (tämä ‘ő’) helyét jelzi.

³⁸ A hiányjel (^) a kimaradt személyes névmás (miä ‘én’) helyét jelzi.

AZ EGYEZTETÉS

Több egyes számú alany kapcsolása esetén az állítmány alakja többes számú lesz.

Eletti akka ja ukko.

‘Élt egy apóka és egy anyóka.’

Szó szerint: ‘Éltek egy apóka és egy anyóka.’

Amennyiben a részelő esetben álló jelzett szót mennyiségjelző előzi meg, az állítmány alakja szintén többes számú lesz.

Mettsäz kazvi kahs puutõ.

‘Az erdőben nőtt két fa.’

Szó szerint: ‘Az erdőben nőttek két fa.’

A TÁRGY

Az accusativus akkor fejezi ki egy mondat tárgyát, ha a tárgy határozott, illetve úgynevezett teljes tárgy.

Miä avazin uhzõd.

‘Kinyitottam az ajtókat.’

Miä avazin uhzõ.

‘Kinyitottam az ajtót.’

Ez a forma az alaktani részben kifejtett módon egyes számban a genitivusszal, többes számban pedig a nominativusszal esik egybe.

A részelő eset (partitivus) – amely a rész egészét vagy a határozott és határozatlan mennyiségű, valamint a tagadott dolgot fejezi ki – ugyancsak lehet a mondat tárgyának egyik alaki formája, vagyis partitivus fejezi ki a tárgyat, ha a tárgy úgynevezett részleges tárgy, illetve határozatlan tárgy vagy tagadás tárgya.

Miä avazin ussa.

‘Ajtót nyitottam.’

Miä en avaannud ussa.

‘Nem nyitottam ki az ajtót.’

A HABEO-SZERKEZET

Amit az ismertebb indoeurópai nyelvek az úgy nevezett ‘habeo’ igealakkal oldanak meg, azt a nyelvtani kifejezési formát a vót nyelv a magyarral teljesen azonos módon alkotja meg (a birtokló részes esetű – nekem, neked stb. – alakjához kapcsolt ‘van valamim, valamid stb.’ összetett szerkezettel).³⁹ Ha a birtokolt többes számú, akkor értelemszerűen a létige alakja is többes szám 3. személyű.

Mivel a vót nyelvben nincs közvetlen részes eset (dativus), a személyes névmás megfelelő alakjai ebben a szerkezetben adessivusi alakúak: *mill – sill – täll – meil – teil – näil*.

A főnévvel megnevezett birtokló (adott helyzetben annak jelzője is) szintén adessivusi esetben áll.

Példák a habeo-szerkezetekre:

Mill on koirä.

‘Nekem van (egy) kutyám.’

Sill on katti.

‘Neked van (egy) macskád.’

Täll ðlla kanad.

‘(Ő)neki vannak tyúkjai.’

Meil on opðn.

‘Nekünk van (egy) lovunk.’

Teil on vooho.

‘Nektek (Önnek, Önöknek) van (egy) kecskétek (kecskéjük).’

Näil ðlla anðd.

‘(Ő)nekik vannak libáik.’

Mejje susseda lehmäll eb ðð vazikkaa.

‘A (mi) szomszédunk tehenének nincs (nem van) borja.’

³⁹ Hasonló – egyébként finnugor hatásra kialakult – megoldást használ az orosz nyelv is, ezért az orosz-vót kétnyelvűségben egymást erősítő hatásról beszélhetünk, vö. orosz *У него / у неё есть корова*. ‘Neki van (egy) tehene.’ Vótul: *Täll on lehmä*. ‘Neki van egy tehene.’

A HATÁROZÓK

A vót sokszor használ olyan határozós esetet, amelyet magyarra nem az adott magyar eset ragos alakjával fordítunk. Ezek vonzatok.

Elativus

(belső viszonyt kifejező hely- és időhatározó, honnan? kérdésre: -ból/-ből)

alapesetben: *kotoss* '(a) házból'

vonzatként:

jutto izäss 'mese / történet az apáról'

purra jalgass 'lábon harapni; a lábába harapni'

Inessivus

(belső viszonyt kifejező hely- és időhatározó, hol? kérdésre: -ban/-ben)

alapesetben: *saatuz* '(a) kertben'

vonzatként:

kõlmõz päiväz 'három nap alatt'

tšävvä lidnaz 'a városba látogatni'

Illativus

(belső viszonyt kifejező hely- és időhatározó, hová? kérdésre: -ba/-be)

alapesetben: *mettsäse* '(az) erdőbe'

vonzatként:

õikõasõ tšäte 'jobb kéz felől; jobb kézre'

kõlpaab tühee 'munkára alkalmas'

Ablativus

(külső viszonyt kifejező hely- és időhatározó, honnan? kérdésre: -ról/-ről és -tól/-től)

alapesetben: *lautalt* '(az) asztalról / asztaltól'

vonzatként:

tšähtšä nimelt 'névleg rendelkezni (vmiről)'

Adessivus

(külső viszonyt kifejező hely- és időhatározó, hol? kérdésre: -on/-en/-ön és -nál/-nél – egyben részeshatározó)

alapesetben: *inemill* '(az) emberen / embernél / embernek'

vonzatként:

ühell kõrtaa 'egy alkalommal'

Allativus

(külső viszonyt kifejező hely- és időhatározó, hová? kérdésre: -ra/-re és -hoz/-hez/-höz)

alapesetben: naizōlō '(az) asszonyra / asszonyhoz'

vonzatként:

mitä sillō vajaa? 'mi kell neked?'

tuli zvieriile pähee paha mõtō 'az állatoknak a fejében rossz ötlet támadt'

Terminativus

(határoló viszonyt kifejező hely- és időhatározó, meddig? kérdésre: -ig)

alapesetben: suvōlōssa '(a) nyárig'

vonzatként:

tšävvä emälessa 'ellátogatni az anyjához'

Exessivus

(eredethatározó, miből? kérdésre: -ból/-ből)

alapesetben: jätühsent 'maradékból'

vonzatként:

jäävvä karjuššint poiz 'felhagyni a pásztorsággal'

Essivus

(mód- és állapothatározó, miként? kérdésre: -ként)

alapesetben: sukulaizōna 'rokonként'

vonzatként:

tulla vid'd'ezpäänä 'pénteken érkezni'

Translativus

(eredményhatározó, mivé? kérdésre: -vá/-vé)

alapesetben: rikkassi 'gazdaggá'

vonzatként:

kahōssi tunnissi 'két óra múlva'

rumka teessi 'egy kupica az útra'

Comitativus

(társ- és részint eszközhatározó, kivel? kérdésre: -val/-vel)

alapesetben: velleka '(a) bátyal'

vonzatként:

tehä oolōka 'gondosan cselekedni'

kōikkika prostia 'mindenkinek megbocsájtani'

A JELZŐK

Ha a vót a minőség- vagy a mennyiségjelzőt ragozható melléknévvel vagy ragozható névmással fejezi ki, akkor a jelzõt kifejező szó számban és esetben is megegyezik a jelzett szó számával és esetével, azaz egyeztetett jelző.

Sg. nom: *suuri maja* 'nagy ház'
→ Sg. adess: *suurõll majall* 'a nagy háznál'

Sg. nom: *se aigõ* 'eme szándék'
→ Plur. nom: *neð aikõðð* 'eme szándékok'

Nem történik egyeztetés a ragozhatatlan melléknévvel vagy a ragozhatatlan névmással kifejezett jelzők esetében, valamint a birtokos jelző esetében sem.

Sg. nom: *venäi poika* 'orosz fiú'
→ Sg. com: *venäi poigaka* 'az orosz fiúval'

Sg. nom: *jõka poika* 'minden fiú'
→ Sg. com: *jõka poigaka* 'minden fiúval'

Sg. nom: *susseda poika* 'a szomszéd fia'
→ Sg. com: *susseda poigaka* 'a szomszéd fiával'

